

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen och att 11 andra lagar ändras.

Syftet med propositionen är att inrätta ett nytt ämbetsverk, Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen, som samlar följande myndigheter inom justitieministeriets förvaltningsområde: barnombudsmannens byrå, dataombudsmannens byrå, diskrimineringsombudsmannens byrå, Europeiska institutet för kriminalpolitik, jämställdhetsombudsmannens byrå, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistenämnden, Olycksutredningscentralen, rättegångsbiträdesnämnden, underrättelseombudsmannen, äldreombudsmannen samt stödtjänster och administrativa tjänster för dem. Myndigheterna behåller sin självständighet och sitt nuvarande uppgiftsområde vid ämbetsverket.

De lagar som gäller myndigheterna ändras så att myndigheterna inte längre finns i anslutning till justitieministeriet eller någon annan myndighet. Dessutom preciseras rekryteringsbefogenheterna.

Genom propositionen genomförs regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering, enligt vilket de särskilda ombudsmännens uppgifter, eventuella överlappningar och sparmöjligheter granskas.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	9
2.1 Specialmyndigheterna.....	9
2.1.1 Allmänt.....	9
2.1.2 Dataombudsmannen.....	10
2.1.3 Jämställdhetsombudsmannen.....	10
2.1.4 Diskrimineringsombudsmannen.....	11
2.1.5 Barnombudsmannen.....	12
2.1.6 Underrättelsetillsynsombudsmannen.....	13
2.1.7 Olycksutredningscentralen.....	14
2.1.8 Europeiska institutet för kriminalpolitik.....	15
2.1.9 Konkursombudsmannen.....	16
2.1.10 Konsumenttvistenämnden.....	17
2.1.11 Rättegångsbiträdesnämnden.....	17
2.1.12 Äldreombudsmannen.....	18
2.2 Internationella och inhemska bestämmelser om myndigheternas oberoende.....	18
2.2.1 Allmänt.....	18
2.2.2 EU-rätt och internationell rättspraxis.....	19
2.2.2.1 Dataombudsmannen.....	19
2.2.2.2 Jämlikhetsorgan.....	21
2.2.2.3 Underrättelsetillsynsombudsmannen.....	23
2.2.2.4 Olycksutredningscentralen.....	25
2.2.3 Nationella bestämmelser.....	26
2.3 Justitieministeriets uppgifter i anslutning till specialmyndigheterna.....	29
2.3.1 Uppgifter på statsrådsnivå och centralförvaltningsuppgifter.....	29
2.3.2 Ekonomiförvaltningsuppgifter.....	30
2.3.3 Personalförvaltningsuppgifter.....	30
2.3.4 Uppgifter i anslutning till dataärenden.....	31
2.4 Övriga tjänsteproducenter inom ekonomi- och personalförvaltning vid specialmyndigheterna.....	32
2.5 Bedömning av nuläget.....	32
3 Målsättning.....	33
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	34
4.1 De viktigaste förslagen.....	34
4.1.1 Allmänt.....	34
4.1.2 Uppgifter för enheten för administrativa tjänster.....	35
4.1.3 Ledning av och beslutsfattande vid ämbetsverket.....	37
4.1.4 Resultatförhandlingsprocessen och serviceplanen.....	38
4.1.5 Uppgifter som kvarstår hos justitieministeriet.....	39
4.2 Propositionens konsekvenser.....	40

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	40
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	41
4.2.3 Konsekvenser för personalen	42
4.2.4 Samhälleliga konsekvenser	43
4.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen	45
5 Alternativa handlingsvägar	46
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	46
5.1.1 Ämbetsverksstrukturen	46
5.1.2 Modell för beslutsfattande.....	48
5.1.3 Tjänsteregleringsbehörighet och föredragningsförfarande	48
5.2 Hur tillsynsmyndigheter och säkerhetsutredningar organiseras i vissa nordiska länder	49
5.2.1 Allmänt.....	49
5.2.2 Underrättelsetillsyn	50
5.2.3 Dataskyddstillsyn	50
5.2.4 Jämlikhetsorgan	51
5.2.5 Säkerhetsutredning.....	51
6 Remissvar	52
6.1 Respons på tidigare utredningar.....	52
6.2 Remissvar om utkastet till regeringens proposition	53
7 Specialmotivering	55
7.1 Lagen om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen	55
7.2 Lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser.....	66
7.3 Lagen om diskrimineringsombudsmannen	66
7.4 Lagen om barnombudsmannen	67
7.5 Lagen om jämställdhetsombudsmannen	67
7.6 Dataskyddslagen	67
7.7 Lagen om övervakning av underrättelseverksamheten	67
7.8 Lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon	67
7.9 Lagen om äldreombudsmannen	67
7.10 Lagen om rättegångsbiträden med tillstånd	68
7.11 Lagen om konsumenttvistenämnden.....	68
7.12 Domstolslagen.....	68
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	68
9 Ikraftträdande.....	69
10 Förhållande till andra propositioner.....	69
10.1 Samband med andra propositioner.....	69
10.2 Förhållande till budgetpropositionen	69
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	69
11.1 Allmänt.....	69
11.2 Allmänna grunder för statsförvaltningens organ.....	70
11.3 Grundläggande fri- och rättigheter.....	71
11.4 Författningsnivå	71
LAGFÖRSLAG	73
1. Lag om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.....	73

2. Lag om ändring av 8 och 9 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser	77
3. Lag om ändring av 1 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen	78
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om barnombudsmannen	79
5. Lag om ändring av 1 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen	80
6. Lag om ändring av 8 § i dataskyddslagen	81
7. Lag om ändring av 5 § i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten	82
8. Lag om ändring av 1 § i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon	83
9. Lag om ändring av 1 § i lagen om äldreombudsmannen	84
10. Lag om ändring av	85
11. Lag om ändring av 8 § i lagen om konsumenttvistenämnden	86
12. Lag om ändring av 19 a kap. 12 § i domstolslagen	87
BILAGOR.....	88
PARALLELLTEXTER	88
2. Lag om ändring av 8 och 9 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser	88
3. Lag om ändring av 1 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen	90
4. Lag om ändring av 1 § i lagen om barnombudsmannen	91
5. Lag om ändring av 1 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen	92
6. Lag om ändring av 8 § i dataskyddslagen	93
7. Lag om ändring av 5 § i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten	94
8. Lag om ändring av 1 § i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon	95
9. Lag om ändring av 1 § i lagen om äldreombudsmannen	97
10. Lag om ändring av lagen om rättegångsbiträden med tillstånd.....	98
11. Lag om ändring av 8 § i lagen om konsumenttvistenämnden	99
12. Lag om ändring av 19 a kap. 12 § i domstolslagen	100
FÖRORDNINGSUTKAST	101
Statsrådets förordning om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen	101

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

I anslutning till justitieministeriet finns det flera små, funktionellt självständiga myndigheter: barnombudsmannen, dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, jämställdhetsombudsmannen, konkursombudsmannen, konsumenttvistenämnden, Olycksutredningscentralen, rättegångsbiträdesnämnden, underrättelsetillsynsombudsmannen och äldreombudsmannen. Varje myndighet sköter själv en del av sina uppgifter inom ekonomiförvaltning, personaladministration och den allmänna förvaltningen, och en del av dessa uppgifter sköts vid andra ämbetsverk, främst vid justitieministeriet. Med undantag för konkursombudsmannen hör myndigheterna till samma bokföringsenhet som justitieministeriet.

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ingår (s. 206) en granskning av de särskilda ombudsmännens uppgifter, eventuella överlappningar och sparmöjligheter.

Justitieministeriet har tidigare varit centralförvaltningsmyndighet för flera mindre ämbetsverk, till exempel domstolarna, rättshjälps- och intressebevakningsbyråerna och utsokningsverken. För skötseln av centralförvaltningsuppgifter har senare inrättats egna centrala ämbetsverk för sektorerna och inom vissa sektorer senare riksomfattande ämbetsverk inom en viss sektor, till exempel Åklagarmyndigheten. Senast flyttades domstolarnas centralförvaltningsuppgifter bort från justitieministeriet vid ingången av 2020, då Domstolsverket inrättades. Målet har varit att lösgöra sektorerna och ämbetsverken från ministeriets direkta styrning och att rikta ministeriets resurser till arbete på statsrådsnivå.

År 2016 genomfördes också en bokföringsenhetsreform där åklagarväsendet, utsokningsväsendet och Rättsregistercentralen blev egna bokföringsenheter, när de tidigare hade hört till samma bokföringsenhet som justitieministeriet. Domstolsverket blev en egen bokföringsenhet 2020.

Den ovannämnda utvecklingen motsvarar de allmänna riktlinjerna för reformen av centralförvaltningen (Yhteisillä periaatteilla kohti tulevaisuuden virastorakennetta, VM 3/2015) och de åtgärder som föreslås i den gemensamma sammanfattningsrapporten för projektet för utredning av ämbetsverken inom central- och regionförvaltningen (VIRSU) (VM 5/2015). Målet i projektet var att ministerierna ska fokusera på lagberedning och annan beredning av det politiska beslutsfattandet på statsrådsnivå, strategisk ledning av sitt förvaltningsområde, utveckling av sitt ansvarsområde samt EU-ärenden och annat internationellt samarbete. Uppgifter som inte förutsätter behandling och beslutsfattande på ministerienivå ska överföras från ministerierna till den underlydande förvaltningen och samlas till en enhet som är fristående från ministeriet.

Antalet självständiga myndigheter inom justitieministeriets förvaltningsområde har ökat sedan de ovannämnda utredningarna blev klara. År 2015 överfördes barnombudsmannen, jämställdhetsombudsmannen och diskrimineringsombudsmannen till förvaltningsområdet (före detta minoritetsombudsmannen). År 2019 inrättades en underrättelsetillsynsombudsmannafunktion och 2021 en äldreombudsman.

Justitieministeriet sköter fortfarande stöduppgifter och administrativa uppgifter för de ovannämnda så kallade specialmyndigheterna i anslutning till ministeriet samt rättshjälps- och intressebevakningsdistriktens centralförvaltningsuppgifter. Specialmyndigheterna och rätts- och intressebevakningsdistrikten hör fortfarande även till samma bokföringsenhet som

justitieministeriet, med undantag för konkursombudsmannen, som hör till samma bokföringsenhet som Utsökningsverket. Justitieministeriet har som bokföringsenhetsorganisation varit ett undantag i förhållande till de övriga ministerierna, när det vid ministeriet i stor utsträckning har producerats tjänster inom i synnerhet förvaltningsområdets ekonomiplanering samt ekonomiförvaltning och personaladministration.

Det nu föreslagna inrättandet av ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen är en fortsättning på den utvecklingstrend som beskrivs ovan i detta avsnitt. Avsikten är att stöduppgifterna och de administrativa uppgifterna för de självständiga specialmyndigheterna ska överföras från justitieministeriet till det nya verket. Verket ska bli en egen bokföringsenhet.

Myndigheterna ska fortfarande vara en del av verket som självständiga och oberoende aktörer. Reformen förbättrar på principnivå specialmyndigheternas självständighet, eftersom myndigheterna flyttar längre bort från det politiskt ledda ministeriet. Parallellt med projektet för specialmyndigheterna har förberedelser gjorts för att överföra centralförvaltningsuppgifterna inom rättshjälpen och intressebevakningen från justitieministeriet till det nya riksomfattande verk som ska inrättas. När ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen och ett riksomfattande verk för rättshjälp och intressebevakning har inrättats kommer det inom ministeriets förvaltningsområde inte längre att finnas myndigheter eller verk vars centralförvaltningsuppgifter sköts av ministeriet.

1.2 Beredning

Justitieministeriet tillsatte den 12 december 2018 en utredare och en styrgrupp för att utreda om det är möjligt att inrätta en ny aktör inom förvaltningsområdet bestående av de separata ämbetsverk som finns i anslutning till justitieministeriet (VN/6598/2018-OM-1). Utredare var vicehäradschef Juhani Jokinen och ordförande för styrgruppen var justitieministeriets kanslichef Pekka Timonen. Styrgruppen bestod av cheferna för specialmyndigheterna och cheferna för de avdelningar och enheter som svarar för resultatstyrningen av myndigheterna vid ministeriet.

Målet var att utreda alternativ till att administrativt samla små och funktionellt självständiga aktörer inom förvaltningsområdet så att deras tämligen självständiga ställning enligt lagstiftning och internationella bestämmelser inte skulle äventyras och deras arbetsfält inte ändras. Syftet med samlandet av funktionerna var att i ökande grad kunna rikta resurser till aktörernas innehållsarbete genom att aktörerna skulle ha gemensamma resurser för förvaltning och kommunikation.

En utgångspunkt för utredningsarbetet var att myndigheten ska ha en tillräcklig och ändamålsenlig storlek. En annan utgångspunkt var att justitieministeriet fokuserar på uppgifter på statsrådsnivå.

I utredningen skulle man beakta riksdagens uttalande i samband med reformen av dataskyddslagstiftningen, där det förutsattes att regeringen utreder om organisationen för tillsynsmyndigheten för dataskydd bör utvecklas så att den blir ett ämbetsverk. Utredningen gällde barnombudsmannen, Europeiska institutet för kriminalpolitik, jämställdhetsombudsmannen, dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, Olycksutredningscentralen och underrättelsetillsynsombudsmannen.

Under arbetets gång hörde utredaren inte bara cheferna för myndigheterna utan också ett stort antal sakkunniga från statens andra ämbetsverk, till exempel justitieministeriet, finansministe-

riet och justitiekanslersämbetet. Utredaren överlämnade sin utredning den 29 mars 2019 (Oikeushallintovirastoseselvitys (Utredning om behovet att inrätta ett ämbetsverk för justitieförvaltningen). Justitieministeriets publikationer. Utredningar och anvisningar 2019:11).

Enligt utredningen är det motiverat att organisera strukturen på de fristående ämbetsverkens administrativa och stöduppgifter på ett sätt som betonar deras oberoende av det politiskt styrda ministeriet och samtidigt möjliggör en ändamålsenlig och effektiv skötsel av de administrativa uppgifterna och stöduppgifterna. Alla sådana administrativa uppgifter och stöduppgifter eller beredningen av dem som det är ändamålsenligt att överföra till en lägre förvaltningsnivå än justitieministeriet ska överföras till det ämbetsverk som svarar för de fristående ämbetsverkens förvaltning och stödtjänster. Likaså ska de administrativa uppgifter som sköts av fristående ämbetsverk och som utan att äventyra deras självständighet och oberoende kan skötas centraliserat med hjälp av stordriftsfördelar överföras till det ämbetsverk som ansvarar för förvaltningsärenden.

Utredningen resulterade i två alternativa modeller. I den första modellen skulle dataskyddsmyndigheten ombildas till ett verk vars förvaltningsenhet ska producera vissa administrativa tjänster och stödtjänster för alla fristående ämbetsverk. I den andra modellen skulle det inrättas ett nytt verk för justitieförvaltningen som ska sköta myndigheternas administrativa uppgifter och stöduppgifter.

I båda modellerna överförs uppgifterna som bokföringsenhet till det nya verket. Enligt båda modellerna ska specialmyndigheterna ges bestämmanderätt i förvaltningsärenden som har nära samband med deras substansfrågor för att garantera myndigheternas funktionella oberoende.

Utlåtande om utredningen begärdes genom en begäran om utlåtande den 29 mars 2019 av 52 instanser, bland annat av de myndigheter som utredningen gällde, intressentgrupper inom deras ansvarsområde, ministerier och statsrådets kansli, justitiekanslern i statsrådet, arbetsmarknadsorganisationer, personalorganisationer, människorättsorganisationer samt vissa myndigheter. Begäran om utlåtande publicerades i utlåtandetjänsten. Ett sammandrag av utlåtandena publicerades den 25 juli 2019 (Justitieministeriets publikationer. Betänkanden och utlåtanden 2019:38).

Den 19 mars 2020 tillsatte justitieministeriet en fortsatt utredning om en eventuell omorganisering av stöd- och förvaltningsfunktionerna vid specialmyndigheterna inom ministeriets förvaltningsområde (VN/6598/2018-OM-36). Tidtabellen för genomförandet av projektet var 1 april–30 juni 2020.

Målet var att utreda en modell för en omorganisering av stöd- och förvaltningsfunktionerna vid specialmyndigheterna inom förvaltningsområdet så att myndigheternas självständiga ställning inte äventyras och deras arbetsfält inte ändras. Utgångspunkten var fortfarande även att justitieministeriet ska fokusera på uppgifter på statsrådsnivå. Målet var att skapa en stödfunktion som bättre betjänar skötseln av specialmyndigheternas kärnuppgifter.

Utredningsuppdraget gällde Europeiska institutet för kriminalpolitik, barnombudsmannen, dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, jämställdhetsombudsmannen, Olycksutredningscentralen och underrättelsetillsynsombudsmannen. Dessutom utreddes möjligheten att slå samman konkursombudsmannens byrå och konsumenttvistnämnden. Vid omorganiseringen skulle man sträva efter att öka utnyttjandet av statens koncernaktörers tjänster. Vid organisationen skulle det beaktas att det inom förvaltningsområdet kan uppstå nya aktörer till vilka produktionen av stöduppgifter och administrativa uppgifter kan utvidgas.

För utredningsarbetet tillsattes en styrgrupp, vars ordförande var kanslichef Pekka Timonen och som utöver cheferna för myndigheterna bestod av tjänstemän och en personalrepresentant från justitieministeriet. Utredningen bereddes i samarbete med cheferna för myndigheterna och ministeriets resultatstyrande tjänstemän. Dessutom förde utredaren diskussioner bland annat med sakkunniga från justitieministeriet och finansministeriet, Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning (Palkeet), nedan Servicecentret, HAUS Kehittämiskeskus Oy, Hansel Ab och Senatfastigheter. Utredningen blev klar den 30 juni 2020 (Selvitys oikeusministeriön hallinnonalalla toimivien erityisviranomaisten tuki- ja hallintotehtävien uudelleen järjestämisestä (Utredning om omorganiseringen av stöd- och förvaltningsfunktionerna vid specialmyndigheterna inom justitieministeriets förvaltningsområde). Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2020/21).

I utredningen lades fram två alternativa organisationsformer: Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen, till vilket självständiga myndigheter hör, eller Servicecentret för specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen, som i egenskap av en ny fristående aktör skulle producera tjänster för myndigheterna. I utredningen föreslogs att det förstnämnda alternativet genomförs och också bildar en egen bokföringsenhet. I fortsättningen kan också eventuella nya aktörer inom justitieministeriets förvaltningsområde placeras vid bokföringsenheten, till exempel äldreombudsmannen. Till de administrativa tjänster som ska produceras för specialmyndigheterna hör ekonomiförvaltning och personaladministration, stöd för personalledning och personalutveckling, stöd för IKT-tjänster och dataanalys samt stöd för upphandling och lokaler.

Utlåtande om utredningen begärdes genom en begäran om utlåtande den 9 december 2020 av 56 instanser, bland annat av de myndigheter som utredningen gällde, intressentgrupper inom deras ansvarsområde, ministerierna och statsrådets kansli, justitiekanslern i statsrådet, arbetsmarknadsorganisationer, personalorganisationer, människorättsorganisationer, Servicecentret samt vissa myndigheter. Begäran om utlåtande publicerades i utlåtandetjänsten. Ett sammandrag av utlåtandena publicerades den 3 mars 2021 (Justitieministeriets publikationer. Betänkanden och utlåtanden 2021:10).

Justitieministeriet tillsatte den 6 april 2021 ett projekt för att inrätta en rättshjälps- och intressebevakningsmyndighet och ett verk med namnet Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. Målet var att organisera alla specialmyndigheter inom justitieförvaltningen till ett enda ämbetsverk som även ska bilda en bokföringsenhet som är fristående från justitieministeriet. Syftet med ändringen var att förtydliga ministeriets uppgifter och ordna myndigheternas administrativa tjänster så att de bättre än tidigare tjänar verksamheten. Målet var att omorganisera stöduppgifter och administrativa uppgifter för specialmyndigheterna utan att äventyra myndigheternas självständiga ställning eller ändra deras arbetsfält.

Beredningsunderlaget för projektet finns i den offentliga tjänsten under adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod [OMO51:00/2021](https://doi.org/10.26434/chem:OMO51:00/2021).

Denna regeringsproposition har beretts inom ramen för ovanstående projekt, och beredningen har fortsatt sommaren 2023 som tjänsteuppdrag. Specialmyndigheterna har sommaren 2023 hörts på nytt speciellt om finansieringen av projektet.

Beredningsunderlaget för propositionen finns i den offentliga tjänsten under adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskod [OM067:00/2023](https://doi.org/10.26434/chem:OM067:00/2023).

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Specialmyndigheterna

2.1.1 Allmänt

Det har utfärdats organisationsspecifika lagar om alla de myndigheter som föreslås bli överförda till det nya ämbetsverket, med undantag för Olycksutredningscentralen, om vilken det föreskrivs i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser, underrättelsetillsynsombudsmannen, om vilken det föreskrivs i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten och rättegångsbiträdesnämnden, om vilken det föreskrivs i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd. I lagarna föreskrivs det bland annat om myndigheternas uppgifter och befogenheter. Största delen av myndigheterna sköter åtminstone i någon mån tillsynsuppgifter inom sitt ansvarsområde.

Dataombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, jämställdhetsombudsmannen, barnombudsmannen, konkursombudsmannen och Olycksutredningscentralen finns enligt sina författningar i anslutning till justitieministeriet. Underrättelsetillsynsombudsmannen finns i anslutning till dataombudsmannens byrå och äldreombudsmannen i anslutning till diskrimineringsombudsmannens byrå. Europeiska institutet för kriminalpolitik verkar enligt den författning som gäller institutet inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Myndigheternas behörighet är riksomfattande och ingen av deras uppgifter förutsätter närvaro inom ett visst område. Barnombudsmannens byrå finns i Jyväskylä, övriga specialmyndigheter i Helsingfors. Konkursombudsmannens byrå har verksamhetsställen i Helsingfors och Tammerfors.

Myndigheterna utnämner sin egen personal med undantag för Europeiska institutet för kriminalpolitik, vars ordinarie tjänstemän utnämns av justitieministeriet. Deras personal är helt och hållet anställd i tjänsteförhållande. Statsrådet utnämner cheferna för myndigheterna.

Enligt 3 § 2 mom. i statstjänstemannaförordningen (971/1994) fattar justitieministeriet beslut om inrättande, indragning och ändring av tjänster vid specialmyndigheterna. Ministeriet utövar med stöd av 9 § 3 mom. 2 punkten och 9 § 5 mom. 2 punkten i förordningen om statens tjänstekollektivavtal (1203/1987) även lönebehörighet i fråga om specialmyndigheterna. Finansministeriet har genom sitt beslut av den 18 december 2020 med stöd av 3 § 3 mom. 2 punkten i lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) bestämt att justitieministeriet ska vara förvaltningsområdets förhandlingsmyndighet för alla specialmyndigheter (VN/28376/2020-VM-1).

Antalet anställda vid specialmyndigheterna är cirka 175. Dessutom har i synnerhet Olycksutredningscentralen och konsumenttvistenämnden ett stort antal utomstående experter och därmed mottagare av arvode.

Av myndigheterna i rättegångsbiträdesnämnden samt i underrättelsetillsynsombudsmannens och äldreombudsmannens verksamhet är antalet tjänstemän 2–4 personer och vid Europeiska institutet för kriminalpolitik (HEUNI), Olycksutredningscentralen samt vid konkursombudsmannens byrå, barnombudsmannens byrå och jämställdhetsombudsmannens byrå 10–17 personer. Antalet tjänstemän i konsumenttvistenämnden samt vid diskrimineringsombudsmannens byrå och dataombudsmannens byrå är cirka 30–50.

2.1.2 Dataombudsmannen

Dataombudsmannen har allmän behörighet i frågor som gäller skydd av personuppgifter. EU:s allmänna dataskyddsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679), som blev tillämplig i maj 2018, utvidgade i väsentlig grad de nationella dataskyddsmyndigheternas uppgiftsområde och befogenheter. Den allmänna dataskyddsförordningen kompletteras av den nationella dataskyddslagen (1050/2018), där det bland annat föreskrivs om den tillsynsmyndighet som avses i den allmänna dataskyddsförordningen, hur den organiseras, förfarandet för beslutsfattande i påföljdsavgiftsärenden och utnämning av tjänstemän.

Bestämmelser om dataombudsmannens tillsynsuppgifter finns förutom i EU:s dataskyddsförordning och den nationella dataskyddslagen också i EU:s rättsakter, såsom författningarna om Schengens informationssystem, och i ett tjugotal nationella lagar, bland annat i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014, 305 §), lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004, 22 §) och kreditupplysningslagen (527/2007, 33–36 §).

Enligt 8 § i dataskyddslagen är dataombudsmannen den nationella tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen. Dataombudsmannen är också den tillsynsmyndighet som avses i lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (1054/2018). Genom lagen genomförs dataskyddsdirektivet för brottsbekämpning (2016/680/EU).

I artiklarna 55 och 57 i dataskyddsförordningen finns bestämmelser om dataombudsmannens uppgifter och befogenheter. Den nationella tillsynsmyndigheten ska (artikel 57) bland annat övervaka och verkställa tillämpningen av förordningen, ge rådgivning åt det nationella parlamentet, regeringen och andra institutioner och organ om lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder rörande skyddet av fysiska personers rättigheter och friheter när det gäller behandling, öka personuppgiftsansvarigas och personuppgiftsbiträdens medvetenhet om sina skyldigheter enligt dataskyddsförordningen, på begäran tillhandahålla information till registrerade om hur de ska utöva sina rättigheter enligt dataskyddsförordningen och behandla klagomål.

Enligt 9 § i dataskyddslagen har dataombudsmannen en byrå med minst två biträdande dataombudsmän och ett behövligt antal föredragande som är förtrogna med dataombudsmannens uppgiftsområde och annan personal. Dataombudsmannen utnämner byråns tjänstemän och anställer den övriga personalen vid byrån. Dataombudsmannen godkänner en arbetsordning för byrån.

Dataombudsmannen och biträdande dataombudsmän utnämns av statsrådet för fem år i sänder (11 §).

Det faktiska antalet årsverken vid dataombudsmannens byrå 2022 var 49,1 och de faktiska nettoutgifterna 4 082 000 euro. I anslutning till byrån finns underrättelsetillsynsombudsmannen.

Enligt 12 § i dataskyddslagen finns det vid dataombudsmannens byrå en sakkunnig nämnd som enligt 17 § i den lagen på dataombudsmannens begäran ska ge utlåtanden om viktiga frågor i samband med tillämpningen av lagstiftning som gäller behandling av personuppgifter. Statsrådet tillsätter nämnden för en mandatperiod på tre år.

2.1.3 Jämställdhetsombudsmannen

Bestämmelser om jämställdhetsombudsmannens uppgifter finns i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) och i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986).

Enligt 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen ska jämställdhetsombudsmannen övervaka att jämställdhetslagen följs och i synnerhet att förbuden mot diskriminering och diskriminerande annonsering iakttas, genom initiativ, råd och anvisningar främja syftet med jämställdhetslagen, informera om jämställdhetslagstiftningen och dess tillämpningspraxis, följa att jämställdhet uppnås på samhällslivets alla områden och vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen.

Enligt 3 § kan jämställdhetsombudsmannen bistå den som blivit utsatt för diskriminering i syfte att trygga den diskriminerades rättigheter och vid behov bistå honom eller henne i rättegång som gäller gottgörelse eller ersättning, om ombudsmannen anser att ärendet är av avsevärd betydelse för tillämpning av lag.

Statsrådet utnämner jämställdhetsombudsmannen för högst fem år i sänder. Enligt 4 § har jämställdhetsombudsmannen en byrå med ett behövligt antal föredragande, som ska vara förtroga med ombudsmannens uppgiftsområde, och andra anställda. Jämställdhetsombudsmannen utnämner tjänstemännen vid byrån och godkänner en arbetsordning för byrån.

Det faktiska antalet årsverken vid jämställdhetsombudsmannens byrå 2022 var 10,3 och de faktiska nettoutgifterna 1 022 000 euro.

2.1.4 Diskrimineringsombudsmannen

Bestämmelser om diskrimineringsombudsmannen finns i lagen om diskrimineringsombudsmannen (1326/2014).

Diskrimineringsombudsmannen ska enligt 3 § övervaka efterlevnaden av diskrimineringslagen (1325/2014) samt allmänt främja likabehandling och förebygga diskriminering. Dessutom ska ombudsmannen vara nationell rapportör om människohandel och rapportör om våld mot kvinnor samt övervaka verkställigheten av avlägsnanden ur landet av utlänningar som ska utvisas eller avvisas (utlänningslagen 301/2004, 152 b §).

För skötseln av sina uppgifter ska ombudsmannen bland annat sammanställa och låta genomföra utredningar, offentliggöra rapporter och ta initiativ, ge råd och utlåtanden, främja informationsverksamhet, fostran och utbildning samt inom sitt ansvarsområde bevaka hur Finland uppfyller sina internationella människorättsförpliktelser och ge akt på hur verkningsfull den nationella lagstiftningen är.

Enligt 7 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen kan diskrimineringsombudsmannen bistå eller förordna en underlydande tjänsteman att bistå den som blivit utsatt för diskriminering eller repressalier eller som eventuellt är ett offer för människohandel, i syfte att trygga den personens rättigheter.

Enligt 19 § i diskrimineringslagen (1325/2014) kan diskrimineringsombudsmannen bistå dem som har utsatts för diskriminering när deras klagomål om diskriminering prövas samt bland annat vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller efterlevnaden av diskrimineringslagen och i enskilda fall lämna ståndpunkter för att förebygga ett lagstridigt förfarande eller för att förhindra att ett sådant fortsätter eller upprepas, om det inte är fråga om ett ärende som omfattas av en arbetarskyddsmyndighets tillsynsbehörighet eller gäller tolkning av arbets- eller tjänstekollektivavtal.

Statsrådet utnämner diskrimineringsombudsmannen för högst fem år i sänder. Enligt 9 § har diskrimineringsombudsmannen en byrå med ett behövligt antal föredragande, som ska vara förtrogna med ombudsmannens uppgiftsområde, och annan personal. Diskrimineringsombudsmannen utnämner tjänstemännen och anställer den övriga personalen vid byrån.

Det faktiska antalet årsverken vid diskrimineringsombudsmannens byrå 2022 var 30,7 och de faktiska nettoutgifterna 2 299 000 euro. I anslutning till byrån finns äldreombudsmannen.

Enligt 10 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen finns det i anslutning till diskrimineringsombudsmannens byrå en delegation för likabehandlingsärenden för utbyte av information mellan aktörer och myndigheter som är betydelsefulla för det allmänna främjandet av likabehandling och för förebyggande av diskriminering samt för behandling av frågor som gäller likabehandling. Delegationen tillsätts av statsrådet för tre år i sänder.

2.1.5 Barnombudsmannen

Bestämmelser om barnombudsmannen finns i lagen om barnombudsmannen (1221/2004) och i statsrådets förordning om barnombudsmannen (274/2005). Barnombudsmannen har enligt 2 § i lagen till uppgift att främja barnens intressen och ta tillvara barns rättigheter i samarbete med andra myndigheter samt organisationer och övriga liknande aktörer inom sitt verksamhetsområde.

Ombudsmannen ska bedöma hur barnens intressen och rättigheter omsätts i praktiken samt följa barns och ungdomars levnadsförhållanden, bevaka lagstiftningen och det samhälleliga beslutsfattandet samt bedöma deras effekter på barns välfärd, genom initiativ, råd och anvisningar påverka det samhälleliga beslutsfattandet i frågor som gäller barn och driva på att barnens intressen tillvaratas i samhället, upprätthålla kontakter med barn och ungdomar och förmedla deras synpunkter till beslutsfattarna, utveckla former för samarbete mellan olika aktörer, förmedla information om barnfrågor till barn, till människor som arbetar med barn, till myndigheter och till allmänheten, samt på olika sätt främja fullgörandet av den av Förenta Nationernas generalförsamling antagna konventionen om barnets rättigheter.

Barnombudsmannen utnämns av statsrådet för fem år åt gången. Enligt 5 § i lagen har barnombudsmannen en byrå, där det inom ramen för statsbudgeten finns ett behövligt antal tjänstemän som är föredragande samt annan personal. Enligt 3 § i statsrådets förordning om barnombudsmannen utnämns och anställs övrig personal vid barnombudsmannens byrå av barnombudsmannen.

Enligt 8 § i förordningen kan barnombudsmannen vid behov fastställa en arbetsordning för sin byrå.

Det faktiska antalet årsverken vid barnombudsmannens byrå 2022 var 10,2 och de faktiska nettoutgifterna 716 000 euro.

För att främja barns ställning och rättigheter samt myndighetssamarbetet i dessa frågor bistås barnombudsmannen av en delegation. Statsrådet tillsätter delegationen på förslag av barnombudsmannen för högst fem år åt gången. Delegationen har en ordförande, en vice ordförande och högst 14 andra medlemmar som var och en har en personlig suppleant.

Barnombudsmannen och barnombudsmannadelegationen har till uppgift att påverka på ett allmänt plan. De prövar eller fattar inte beslut som påverkar en parts rättsliga ställning i enskilda ärenden. Barnombudsmannen ger rådgivning på allmän nivå och vägleder vid behov personen i fråga att kontakta behörig myndighet.

2.1.6 Underrättelsetillsynsombudsmannen

Bestämmelser om underrättelsetillsynsombudsmannen finns i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten (121/2019). Enligt 2 § i lagen utövas laglighetskontrollen av underrättelseverksamheten av underrättelsetillsynsombudsmannen. Ombudsmannen övervakar även skyddspolisens övriga verksamhet.

Enligt 7 § ska underrättelsetillsynsombudsmannen som laglighetsövervakare i fråga om underrättelseverksamheten övervaka lagenligheten vid användning av underrättelseinhämtningsmetoder och underrättelseinformation samt i övrig underrättelseverksamhet, övervaka tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna i underrättelseverksamheten, främja rättssäkerheten och god praxis i anknytning till den i underrättelseverksamheten samt inom sitt ansvarsområde ge akt på och bedöma hur verkningfull lagstiftningen är och lägga fram de utvecklingsförslag som han eller hon anser vara behövliga.

Enligt 11 § kan var och en som anser att hans eller hennes rättigheter har kränkts vid underrättelseverksamhet eller att det annars har förfarits lagstridigt i underrättelseverksamheten anföra klagomål till underrättelsetillsynsombudsmannen i ett ärende som omfattas av ombudsmannens övervakningsbehörighet. Enligt 12 § kan den som har varit föremål för underrättelseverksamhet eller som misstänker att han eller hon har varit föremål för underrättelseinhämtning be underrättelseombudsmannen undersöka lagenligheten i fråga om användningen av den underrättelseinhämtningsmetod som han eller hon varit föremål för.

Statsrådet utnämner underrättelsetillsynsombudsmannen för fem år i sänder. Statsrådet ska innan utnämningsärendet avgörs ge underrättelsetillsynsutskottet tillfälle att yttra sig i frågan. (6 §)

Enligt 20 § har underrättelsetillsynsombudsmannen ett behövligt antal föredragande, som ska vara förtrogna med ombudsmannens uppgiftsområde, och annan personal (underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen). Underrättelseombudsmannen utnämner tjänstemännen och anställer den övriga personalen vid underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen.

Enligt 20 a § finns inom underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen en ledande sakkunnig som när ombudsmannen har förhinder är ställföreträdare för ombudsmannen och sköter ombudsmannens uppgifter enligt lagen i fråga, med motsvarande befogenheter. Även den ledande sakkunniga utnämns av statsrådet. Före utnämningen ska underrättelsetillsynsombudsmannen höras och underrättelsetillsynsutskottet ges tillfälle att yttra sig i frågan.

Enligt 21 § godkänner underrättelsetillsynsombudsmannen en arbetsordning för sin verksamhet.

Det faktiska antalet årsverken vid underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen 2022 var 3,0 och de faktiska nettoutgifterna 473 000 euro.

Dataombudsmannens byrå sköter underrättelsetillsynsombudsmannens förvaltning till den del utgifterna inte hör till justitieministeriet.

2.1.7 Olycksutredningscentralen

Bestämmelser om Olycksutredningscentralens uppgifter finns i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011). Bestämmelser om säkerhetsutredning finns dessutom i internationella bestämmelser.

Olycksutredningscentralen ska utreda olyckor som bör anses särskilt allvarliga på grund av antalet döda eller skadade eller på grund av omfattningen av skador på miljön, egendom eller förmögenhet eller på grund av olyckans art, olyckor och allvarliga tillbud i luftfart enligt definitionen i EU:s flyghaveriförordning, allvarliga olyckor i spårtrafiken samt mycket allvarliga sjöolyckor.

Centralen har behörighet att enligt egen prövning utreda också andra olyckor och tillbud. Olycksutredningscentralen kan dessutom göra en gemensam utredning när det är fråga om flera liknande olyckor eller tillbud (temautredning).

Utöver den egentliga säkerhetsutredningen ska Olycksutredningscentralen dra försorg om allmän organisation, planering, styrning, information och tillsyn som gäller säkerhetsutredningar, utbilda personer som lämpar sig att vara utredare, upprätthålla beredskap att snabbt inleda utredningar, sköta det internationella samarbete som gäller säkerhetsutredningar samt ge säkerhetsrekommendationer och följa hur de iakttas (8 §).

Enligt 5 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser ska händelseförloppet, orsaker och följder samt räddningsinsatserna och myndigheternas åtgärder klarläggas. Vid utredningen ska särskilt klarläggas om säkerheten i tillräcklig utsträckning har beaktats i den verksamhet som har lett till olyckan samt vid planeringen, tillverkningen, byggandet och användningen av de anläggningar och konstruktioner som har orsakat eller har drabbats av olyckan eller tillbudet. Dessutom ska det utredas om ledningen, övervakningen och inspektionen har ordnats och skötts som sig bör. Vid behov ska det också utredas om det eventuellt finns brister i gällande bestämmelser och föreskrifter om säkerheten och myndigheterna. Olycksfallsutredningscentralens säkerhetsutredning är vanligen inriktad även på myndigheternas verksamhet.

Enligt lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser kan också en exceptionell händelse utredas. Med exceptionell händelse avses enligt 31 § sådana synnerligen allvarliga händelser som inte är olyckor men som har lett till döden eller har hotat eller allvarligt skadat samhällsliga basfunktioner. Beslut om att inleda utredning av en exceptionell händelse fattas enligt 32 § av statsrådet, som för utredningen av händelsen kan tillsätta en utredningskommission i anslutning till Olycksutredningscentralen.

Vid Olycksutredningscentralen finns det enligt 9 § en direktör, tjänstemän som utför säkerhetsutredningar och andra tjänstemän samt vid behov annan personal. Direktören utnämns av statsrådet. Direktören ska leda, övervaka och utveckla verksamheten vid Olycksutredningscentralen och svara för verksamhetens kvalitet och resultat.

I arbetsordningen som fastställs av direktören bestäms det om centralens organisation, personalens uppgifter, handläggning och avgörande av ärenden och om annan allmän organisering av verksamheten. Enligt 11 § kan Olycksutredningscentralen som hjälp vid säkerhetsutredningar anlita utomstående experter.

Olycksutredningscentralens faktiska antal årsverken 2022 var 17,1. Utomstående experter utses enligt respektive undersökningsbehov. Till de medlemmar av en utredningskommission som

inte är tjänstemän vid Olycksutredningscentralen betalas arvode för uppdraget. Arvodesbeloppen fastställs av justitieministeriet. År 2022 deltog utomstående experter i utredningar motsvarande drygt 3,1 årsverken. Årligen anlitas vanligen cirka 70 utomstående experter.

Olycksutredningscentralens faktiska nettoutgifter 2022 var 1 685 000 euro. Dessutom har Olycksutredningscentralen anvisats ett förslagsanslag för betalning av utgifter som föranleds av utredning av olyckor.

2.1.8 Europeiska institutet för kriminalpolitik

Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, har inrättats genom en överenskommelse mellan Finland och Förenta nationerna (FördrS 41 och 42/1982). Överenskommelsen har ändrats genom ett protokoll av den 14 april 1987 (protokollet mellan Finlands regering och Förenta Nationerna om ändring av överenskommelsen om grundande av Helsingfors kriminalpolitiska institut, verksamt i anslutning till Förenta Nationerna, FördrS 47 och 48/1987). I överenskommelsen fastställs bland annat institutets mål och uppgifter, institutets ställning under FN:s och Finlands regering gemensamma beskydd, institutets organisation och kontakter till FN samt skyldigheterna för värdlandets regering och FN.

Överenskommelsen och ändringsprotokollet till den sattes nationellt i kraft genom lagen om godkännande av vissa bestämmelser i överenskommelsen med Förenta Nationerna om grundande av Helsingfors kriminalpolitiska institut, verksamt i anslutning till Förenta Nationerna, samt om tillämpning av överenskommelsen och i protokollet om ändring av överenskommelsen (582/1982, ändrad genom lagarna 710/1987 och 900/2022). Genom lagen har både de bestämmelser i överenskommelsen som hör till området för lagstiftningen och andra bestämmelser om genomförandet och tillämpningen av bestämmelserna satts i kraft. Institutet omfattas dessutom av statsrådets förordning om Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta Nationerna (1016/2022).

Syftet med institutet är att bedriva forskning om kriminalpolitiska fenomen och erbjuda möjligheter till regelbundet utbyte av information och sakkunskap om kriminalpolitik i första hand i Europa, men Europeiska institutet för kriminalpolitik kan också göra globala utredningar och driva utvecklingsprojekt. Målet med verksamheten är att påverka genom kunskap.

Institutets verksamhet styrs centralt av FN:s kriminalpolitiska program och av anknytande strategiska beslut.

Kriminalpolitiska institutet har en direktör, tjänstemän som är förtrogna med institutets uppgiftsområde samt vid behov annan personal (4 § i lagen). Institutets direktör utnämns av statsrådet för högst fem år i sänder efter överläggningar med FN:s generalsekreterare. Justitieministeriet utnämner institutets ordinarie tjänstemän och anställer personal i tills vidare gällande arbetsavtalsförhållande efter överläggningar med institutets direktör (5 § i lagen). Enligt 5 § i förordningen utnämner institutets direktör personal i tjänsteförhållande för viss tid om sammanlagt högst ett år. Justitieministeriet utnämner personal i tjänsteförhållande för viss tid som är längre än ett år.

Enligt 1 § i förordningen kan vid institutet också finnas tillfälliga experter som utnämnts av Förenta Nationernas generalsekreterare.

Enligt 6 § i lagen utfärdas institutets arbetsordning av institutets direktör. I arbetsordningen bestäms det om ledningen, om den interna organisationen och arbetsfördelningen, om tjänstemännens uppgifter och organiseringen av dem, om beredning och avgörande av ärenden och

om ställföreträdare. I arbetsordningen kan det även bestämmas om andra sådana frågor som gäller institutets förvaltning och som behövs för organiseringen av verksamheten.

Enligt 3 § i lagen har institutet en delegation, där ordföranden och en del av medlemmarna utses av FN:s generalsekreterare. De övriga medlemmarna utses av statsrådet. Delegationen behandlar institutets verksamhetsberättelse för föregående år, förslaget till verksamhetsplan för följande år och godkänner rekommendationer för institutets utveckling och verksamhet.

Kärnfinansieringen för Europeiska institutet för kriminalpolitik kommer ur statsbudgeten, men en betydande del av den totala finansieringen utgörs av forskningsfinansiering från utomstående parter, i praktiken myndigheter eller internationella organisationer. Utvecklingen av verksamheten och det internationella samarbetet finansieras nästan uteslutande med extern projektfinansiering.

Det faktiska antalet årsverken vid Europeiska institutet för kriminalpolitik 2022 var 10,2 och de faktiska nettoutgifterna 540 000 euro.

2.1.9 Konkursombudsmannen

Bestämmelser om konkursombudsmannen och dess verksamhet finns i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon (109/1995), nedan övervakningslagen, och i förordningen om övervakning av förvaltningen av konkursbon (111/1995), nedan övervakningsförordningen.

Konkursombudsmannen ska enligt 1 § i övervakningslagen bland annat följa verksamheten i konkursbon samt genom initiativ, råd och anvisningar främja och utveckla god boförvaltnings-sed, övervaka att ett konkursbo sköts enligt lag och god boförvaltnings-sed och att boförvaltarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt, vid behov sörja för att gäldenärens räkenskaper och verksamhet granskas, vidta nödvändiga åtgärder då konkursombudsmannen har fått kännedom om försummelser eller missbruk eller andra omständigheter som kräver rättelse och ha hand om den offentliga utredningen av konkursbon.

Konkursombudsmannen ska på motsvarande sätt i tillräcklig utsträckning också följa genomförandet av företagssaneringar samt övervaka att utredarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt.

Statsrådet utnämner konkursombudsmannen. Enligt 2 § i övervakningslagen har konkursombudsmannen en byrå där det inom ramen för statsbudgeten finns ett behövligt antal tjänstemän som är föredragande samt annan personal. Enligt 4 § i övervakningsförordningen utnämns eller anställs tjänstemännen och den övriga personalen vid konkursombudsmannens byrå av konkursombudsmannen.

Enligt 2 § i övervakningslagen fastställer konkursombudsmannen byråns arbetsordning.

Det faktiska antalet årsverken vid konkursombudsmannens byrå 2022 var 11,7 och de faktiska nettoutgifterna 1 483 000 euro. I konkursombudsmannens anslag ingår ett förslagsanslag som särskilt gäller offentliga utredningar och är bundet till antalet offentliga utredningar.

Enligt 7 § i övervakningsförordningen bistår konkursombudsmannen av delegationen för konkursärenden. Justitieministeriet utser delegationens ordförande och andra medlemmar för tre år i sänder.

2.1.10 Konsumenttvistenämnden

Bestämmelser om konsumenttvistenämnden finns i lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) och i justitieministeriets förordning (188/2007). Nämnden är ett oavhängigt och opartiskt rättsskyddsorgan som behandlar konsumenttvister.

Nämnden ger skriftliga rekommendationer om hur tvister mellan konsumenter och näringsidkare samt mellan enskilda i bostadsfrågor ska lösas. Nämndens behörighet omfattar behandling av meningsskiljaktigheter mellan näringsidkare och konsumenter samt gruppklagomål där konsumentombudsmannen är den som inleder ärendet. Nämnden strävar efter en förlikning mellan parterna innan den ger en skriftlig rekommendation om hur tvisten ska lösas.

Utöver en rekommendation om hur tvisten ska lösas kan nämnden ge utlåtanden till domstolarna när dessa behandlar ärenden som hör till konsumenttvistenämndens behörighet. En väsentlig del av nämndens verksamhet är att informera medierna och andra konsumentmyndigheter om lösningarna samt att ge råd och anvisningar till konsumentrådgivarna.

Enligt 25 § i lagen ges närmare bestämmelser om hur arbetet i nämnden organiseras i nämndens arbetsordning som fastställs av ordföranden efter att ha hört plenum.

Enligt 6 § i lagen har nämnden en ordförande och en vice ordförande med tjänsterna som huvudsyssla samt minst tio lagfarna medlemmar i bisyssla och sakkunnigmedlemmar i bisyssla. Ordföranden leder nämnden och svarar för dess resultat. Ordföranden och vice ordföranden utnämns av statsrådet. Medlemmarna och en ersättare för var och en av dem förordnas av justitieministeriet för fem år i sänder.

Enligt 1 § i justitieministeriets förordning om konsumenttvistenämnden finns också andra tjänster vid nämnden. Nämnden kan också ha föredragande i bisyssla.

Konsumenttvistenämndens faktiska antal årsverken 2022 var 29,7. Nämnden har dessutom föredragande i bisyssla. Justitieministeriet fastställer grunderna för arvoden till nämndens medlemmar och föredragande i bisyssla.

Nämndens faktiska nettoutgifter 2022 var 2 359 000 euro.

2.1.11 Rättegångsbiträdesnämnden

Bestämmelser om rättegångsbiträdesnämnden finns i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011). Den oberoende nämnden beviljar tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde, återkallar tillstånd och påför påföljdsavgifter. Rättegångsbiträdesnämnden kan också ge en varning eller återförvisa tillsynsärendet till tillsynsnämnden för behandling enligt vad som föreskrivs i 16 §.

Statsrådet tillsätter rättegångsbiträdesnämnden för fem år i sänder.

Nämndens ordförande och medlemmar har uppdraget som bisyssla och till dem betalas arvode enligt grunder som fastställts av justitieministeriet. Nämndens kostnader täcks med de ansöknings- och tillsynsavgifter som tas ut hos rättegångsbiträden som beviljats tillstånd.

Det faktiska antalet årsverken vid nämnden 2022 var 2,0 och de faktiska bruttoutgifterna 665 000 euro.

2.1.12 Äldreombudsmannen

Bestämmelser om äldreombudsmannen finns i lagen om äldreombudsmannen (753/2021).

Enligt 3 § har äldreombudsmannen till uppgift att främja tillgodoseendet av de äldres rättigheter.

Ombudsmannen ska bevaka och bedöma de äldres ställning och tillgodoseendet av de äldres rättigheter, bevaka lagstiftningen och det samhälleliga beslutsfattandet samt bedöma deras konsekvenser för de äldre, ta initiativ och ge utlåtanden samt delta i samhällsdebatten, sammanställa och låta göra utredningar samt offentliggöra rapporter, främja informationsverksamhet och förmedla kunskap om äldre samt främja samarbetet mellan aktörer som handlägger ärenden som gäller äldre och aktörer som representerar äldre.

Äldreombudsmannen utövar inte tillsyn i enskilda fall i efterhand och behandlar inte klagomål, utan ombudsmannens uppgifter är inriktade på uppföljning och utvärdering samt på proaktiv påverkan.

Statsrådet utnämner äldreombudsmannen för högst fem år i sänder. Enligt 6 § har äldreombudsmannen ett behövligt antal föredragande, som ska vara förtrogna med ombudsmannens uppgiftsområde, och annan personal. Äldreombudsmannen utser och anställer sin personal. Enligt 7 § godkänner äldreombudsmannen en arbetsordning för sin verksamhet.

Det faktiska antalet årsverken vid äldreombudsmannens byrå 2022 var 2,5 och de faktiska nettoutgifterna 243 000 euro.

Diskrimineringsombudsmannens byrå sköter äldreombudsmannens förvaltning till den del uppgifterna inte hör till justitieministeriet.

2.2 Internationella och inhemska bestämmelser om myndigheternas oberoende

2.2.1 Allmänt

Specialmyndigheterna är självständiga och oberoende myndigheter. Eftersom deras uppgifter delvis är mycket olika, väger självständigheten och oberoendet olika i deras verksamhet. I synnerhet i fråga om de myndigheter som sköter Olycksutredningscentralens och en tillsynsmyndighets uppgifter, det vill säga jämställdhets-, diskriminerings-, dataskydds- och underrättelsetillsynsombudsmannen, betonas kravet på självständighet och oberoende. Tillsynsmyndighetens oberoende innebär i synnerhet oberoende av den verkställande makten, olika intressentgrupper och tillsynsobjekt. Olycksutredningscentralens oberoende innebär i synnerhet att centralen är oberoende både av utredningsobjekten och av dem som får rekommendationer.

Dataombudsmannen, jämställdhetsombudsmannen och diskrimineringsombudsmannen övervakar också lagenligheten i myndighetsverksamheten inom sina egna verksamhetsområden och därmed potentiellt också varandra.

Föremål för underrättelsetillsynsombudsmannens tillsyn kan vara myndigheter, men vanligen andra myndigheter än myndigheterna inom justitieförvaltningen. Inte heller Olycksutredningscentralens utredningar och dess rekommendationer riktar sig vanligen till myndigheter inom justitieförvaltningen.

Konkursombudsmannen och rättegångsbiträdesnämnden är tillsynsmyndigheter, men de utövar vanligen tillsyn över andra aktörer än myndigheter. Parter i ärenden som behandlas i konsumenttvistenämnden är i allmänhet privatpersoner och företag. Dessa tre myndigheters behörighet gäller framför allt den privata sektorn och näringslivet.

Till barnombudsmannens och äldreombudsmannens ansvarsområde hör inte tillsyn, utan deras självständighet är en myndighets normala självständighet. Barnombudsmannens självständighet och oberoende har betonats till exempel i den allmänna kommentaren nr 2 (2002) från FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sakkunnigarbetet vid Europeiska institutet för kriminalpolitik är forsknings- och utvecklingsarbete som förutsätter självständighet i forskningen.

I följande avsnitt behandlas förpliktande internationell rätt för de myndigheter vars oberoende i förhållande till andra myndigheter särskilt betonas.

2.2.2 EU-rätt och internationell rättspraxis

2.2.2.1 Dataombudsmannen

Allmänna dataskyddsförordningen och konventionen

Enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990, nedan Europakonventionen) har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. I Europadomstolens rättspraxis har artikeln ansetts omfatta även skydd för personuppgifter.

Enligt artikel 8.3 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ska skyddet av personuppgifter övervakas av en oberoende myndighet.

Dataombudsmannens ställning definieras i väsentlig grad av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (nedan den allmänna dataskyddsförordningen).

Enligt artikel 51 i den allmänna dataskyddsförordningen ska varje medlemsstat föreskriva att en eller flera offentliga myndigheter ska vara ansvariga för att övervaka tillämpningen av förordningen. Enligt artikel 52 ska tillsynsmyndigheten vara fullständigt oberoende i utförandet av sina uppgifter och utövandet av sina befogenheter i enlighet med den allmänna dataskyddsförordningen. Varje tillsynsmyndighets ledamot eller ledamöter ska i utförandet av sina uppgifter och utövandet av sina befogenheter stå fria från utomstående påverkan, direkt såväl som indirekt, och får varken begära eller ta emot instruktioner av någon.

I enlighet med 52 i dataskyddsförordningen förutsätts det vidare att varje medlemsstat säkerställer att varje tillsynsmyndighet förfogar över de personella, tekniska och finansiella resurser samt de lokaler och den infrastruktur som behövs för att myndigheten ska kunna utföra sina uppgifter och utöva sina befogenheter. Varje tillsynsmyndighet ska välja och förfoga över egen personal, som ska ta instruktioner uteslutande från den berörda tillsynsmyndighetens ledamot eller ledamöter.

Varje medlemsstat ska säkerställa att varje tillsynsmyndighet blir föremål för finansiell kontroll, utan att detta påverkar tillsynsmyndighetens oberoende och att de förfogar över en separat, offentlig årsbudget som kan ingå i den övergripande statsbudgeten eller nationella budgeten. Enligt skäl 118 i ingressen till förordningen innebär tillsynsmyndigheternas oberoende dock inte

att deras utgifter inte kan underkastas kontroll- eller övervakningsmekanismer eller bli föremål för domstolsprövning.

Det första internationella rättsligt bindande instrumentet för skydd av personuppgifter var Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter (CETS nr 108, dataskyddskonventionen). Europarådet godkände konventionen 1981. I Finland trädde konventionen i kraft 1992.

I och med protokollet om ändring av dataskyddskonventionen (protokoll CETS nr 223, nedan ändringsprotokollet) övervakas konventionen enligt artikel 15 i den reviderade dataskyddskonventionen av en oavhängig och självständig tillsynsmyndighet. Artikel 15.5 preciserar detta krav på oberoende. Enligt artikeln ska de myndigheter som utövar tillsyn över att bestämmelserna i konventionen följs vara fullständigt oavhängiga och opartiska och inte ta emot instruktioner.

Enligt den förklarande promemorian till den reviderade konventionen påverkas tillsynsmyndighetens oavhängighet till exempel av myndighetens sammansättning, förfarandet för val av ledamöter till myndigheten, ledamöternas och myndighetens beständighet, ledamöternas möjlighet att delta i centrala möten utan onödiga hinder och myndighetens möjlighet att välja sin egen personal. Tillsynsmyndigheten ska också kunna fatta beslut fritt från direkt eller indirekt påverkan. Tillsynsmyndigheten får inte ta emot eller begära instruktioner när den utför tillsynsuppgifter. Detta innebär dock inte att tillsynsmyndigheten inte självfallet får höra utomstående experter. (se Convention 108 +, Convention for the protection of individuals with regard to the processing of personal data, Explanatory Report, punkterna 129–130).

Rättspraxis

EU-domstolens bedömningar av dataskyddsmyndighetens oavhängighet i fråga om innehållet i det i unionsrätten avsedda kravet på oavhängighet för vissa myndigheter härrör från tiden före dataskyddsförordningen. Den allmänna dataskyddsförordningen föregicks av Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet).

Enligt artikel 28 i direktivet ska varje medlemsstat tillse att en eller flera myndigheter har till uppgift att inom dess territorium övervaka tillämpningen av de bestämmelser som medlemsstaterna antar till följd av direktivet. Dessa myndigheter ska fullständigt oberoende utöva de uppgifter som åläggs dem. Dataskyddsförordningen har upphävt dataskyddsdirektivet, men de grundläggande principerna och begreppen i dataskyddsdirektivet har bevarats i den allmänna dataskyddsförordningen.

I målet C-518/07 (EU-kommissionen mot Förbundsrepubliken Tyskland) bedömde EU-domstolen bland annat om ett arrangemang där myndigheterna i Förbundsrepubliken Tyskland övervakade den myndighet som ansvarar för skyddet av personuppgifter i delstaterna bröt mot kravet på fullständigt oberoende. Fullständigt oberoende är enligt domstolen ett oberoende som garanterar organet en möjlighet att verka helt fritt, utan några instruktioner eller påtryckningar och en beslutanderätt som är skyddad mot all påverkan utifrån.

Enligt domstolen gör statlig kontroll i princip det möjligt för den berörda delstatsregeringen eller ett förvaltningsorgan som är underordnat delstatsregeringen att direkt eller indirekt påverka tillsynsmyndigheternas beslut eller att vid behov upphäva och ersätta dessa beslut. Risker att

de statliga kontrollmyndigheterna kan påverka tillsynsmyndigheternas beslut i politiskt hänseende är i sig tillräckligt för att hindra tillsynsmyndigheterna från att utöva sina uppgifter oberoende.

I avgörandet C-614/10 (EU-kommissionen mot Republiken Österrike) bedömde domstolen om kravet på fullständigt oberoende uppfylldes i fråga om den österrikiska kommissionen för skydd av uppgifter. Alla dataskyddsmyndighetens löpande ärenden hanterades av en federal tjänsteman. Dataskyddsmyndighetens byrå var strukturellt integrerat i förbundskanslerns kansli och var därmed varken oberoende i organisatoriskt eller i materiellt hänseende. Dessutom bedömdes den punkt i Österrikes lagstiftning enligt vilken förbundskanslern har rätt att när som helst inhämta upplysningar om samtliga aspekter av myndighetens administration.

Domstolen betonade i sitt avgörande att även om tillsynsmyndigheten var funktionellt oberoende såtillvida att dess ledamöter enligt lagen var oberoende och inte bundna av några instruktioner vid utövandet av sitt uppdrag, är ett sådant funktionellt oberoende inte i sig tillräckligt för att fullständigt skydda tillsynsmyndigheten från påverkan utifrån. Enligt domstolen är det oberoende av vilken federal myndighet tillsynsmyndighetens administrativa ledamot tillhör, dock ostridigt att det finns en koppling, vad gäller anställningsförhållandena, mellan denna ledamot och den federala myndigheten, som ger den administrativa ledamotens överordnade möjlighet att kontrollera ledamotens aktiviteter.

Enligt domstolen är det därmed möjligt att den överordnades utvärdering av tillsynsmyndighetens administrativa ledamot i befodringsfrämjande syfte kan leda till en ”föregripande hörsamhet” från den sistnämndes sida.

Att tillsynsmyndighetens personal bestod av tjänstemän vid förbundskanslerns kansli, som i sig står under dataskyddsmyndighetens tillsyn, innebar enligt domstolen en risk för att dataskyddsmyndighetens beslutsfattande påverkas. Det organisatoriska sambandet mellan förbundskanslerns kansli och tillsynsmyndigheten gör att tillsynsmyndigheten inte kan stå höjd över varje misstanke om partiskhet och var enligt domstolen därmed oförenligt med kravet på oberoende i den mening som unionsrätten förutsätter. Domstolen konstaterade också att förbundskanslerns rätt att när som helst inhämta upplysningar från ordföranden och den administrativa ledamoten om samtliga aspekter av tillsynsmyndighetens administration var en risk för att tillsynsmyndigheten påverkas indirekt och var således oförenligt med kravet på oberoende.

2.2.2.2 Jämlikhetsorgan

Med jämlikhetsorgan avses i detta sammanhang diskrimineringsombudsmannen och jämställdhetsombudsmannen.

De internationella förpliktelser som är bindande för Finland och EU-lagstiftningen förutsätter att det inrättas ett eller flera självständiga jämlikhetsorgan, men de anger inte hur de ska organiseras. Jämlikhetsorganen ska dock vara oberoende av statsmakten och de ska garanteras tillräckliga resurser och lokaler samt tillräcklig personal för att kunna sköta sina uppgifter. Jämlikhetsorganen bör få välja sin egen personal, och ledningen för jämlikhetsorganen ska skyddas mot godtycklig avsättning (se kommissionen mot Ungern C-288/12, EU:C:2014:237).

Internationella konventioner

En internationell konvention som är central med tanke på jämställdhetsombudsmannens verksamhet är FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (FördrS 67/1986 och 68/1986 CEDAW). För att utvärdera de framsteg som gjorts i genomförandet av

konventionen har det inrättats en FN-kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW-kommittén). Kommittén har rekommenderat att konventionsstaterna ska inrätta oberoende och effektiva mekanismer för att övervaka tillgången till rättslig prövning och effektiviteten hos de rättsmedel som står till buds. Kommittén rekommenderar konventionsstaterna att inrätta nationella institutioner för mänskliga rättigheter och justitieombudsmän i enlighet med Parisprinciperna. FN:s generalförsamling antog Parisprinciperna 1993 genom resolution 48/134.

Enligt CEDAW-kommittén bör ovannämnda institutioner vara oberoende i sin verksamhet och de bör erbjudas tillräckliga resurser för behandling av klagomål och oberoende i sin forskning (se Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General recommendation No. 33 on women's access to justice, CEDAW/C/GC/33, punkterna 20 och 60). CEDAW-kommittén har i sina slutsatser om Finlands sjunde periodiska rapport rekommenderat att Finland ger aktörer som främjar kvinnors rättigheter och jämställdheten mellan könen adekvata personella, finansiella och tekniska resurser. (CEDAW/C/FIN/CO/7, punkt 13).

En central internationell konvention med tanke på diskrimineringsombudsmannen är FN:s internationella konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (37/1970 CERD). Enligt artikel 6 i CERD ska konventionsstaterna garantera var och en som omfattas av sin domsrätt genom lämpliga nationella domstolar och andra statliga institutioner ett effektivt skydd och rättsmedel mot varje gärning som betraktas som rasdiskriminering. CERD-kommittén, som konventionsstaterna rapporterar till, har rekommenderat att det inrättas nationella människorättsorgan i enlighet med Parisprinciperna.

De ovannämnda Parisprinciperna gäller uttryckligen nationella människorättsinstitutioner (NHRI), som är ett vidare begrepp än jämlikhetsorgan. Till exempel i Finland avses med NHRI en helhet som utgörs av människorättscentret, människorättscentrets människorättsdelegation och riksdagens justitieombudsman. Parisprinciperna kan dock användas som tolkningshjälp vid bedömningen av jämlikhetsorganens oberoende, eftersom en del av NHRI också är jämlikhetsorgan. Parisprinciperna betonar förhållandet mellan finansiering och oberoende. Enligt dem ska NHRI vara oberoende av statsförvaltningen och ska garanteras tillräckliga ekonomiska resurser, egen personal och egna lokaler. Syftet med finansieringen är att NHRI ska vara oberoende av regeringen och att sådan ekonomisk kontroll inte ska tillämpas på den som kan inverka på institutionernas oberoende.

EU-lagstiftningen

Vissa EU-direktiv förutsätter att medlemsstaterna utser ett eller flera jämlikhetsorgan som har till uppgift att främja direktivens mål. Sådana direktiv är rådets direktiv 2000/43/EG om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (artikel 13), Europaparlamentets och rådets direktiv (2006/54/EG) om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (artikel 20), rådets direktiv (2004/113/EG) om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster (artikel 12) och Europaparlamentets och rådets direktiv (2010/41/EU) om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av rådets direktiv 86/613/EEG.

Finland har införlivat alla dessa direktiv (nedan likabehandlingsdirektiven) i sin nationella lagstiftning. Enligt likabehandlingsdirektiven ska varje medlemsstat ha minst ett oberoende jämlikhetsorgan i sin verksamhet. Organet eller organen ska anvisas tillräckliga resurser för skötseln av sina uppgifter.

Europeiska kommissionen utfärdade 2018 en rekommendation om standarder för jämlikhetsorgan (EU 2018/951).

Kommissionen rekommenderade att medlemsstaterna beaktar jämlikhetsorganens organisation, deras plats i den administrativa strukturen, anvisandet av anslag för organen och deras resurshantering. Särskilt fokus ska fästas vid förfarandena för utnämning och avskedande av personal, däribland personer på ledande positioner. Kommissionen underströk att dessa hänsynstaganden bör göras utan att det påverkar medlemsstaternas särskilda nationella organisationsstrukturer. (Kommissionens rekommendation om standarder för jämlikhetsorgan, EU 2018/951, 1.2.1 underpunkt 1).

Kommissionen konstaterade också att undersökningar visar att jämlikhetsorganens oberoende och effektivitet äventyras till exempel på grund av en otillräcklig personal eller extern press. Jämlikhetsorganens oberoende kan äventyras om de inrättas som en del av ett ministerium som får instruktioner direkt från regeringen (Kommissionens rekommendation om standarder för jämlikhetsorgan, EU 2018/951, skäl 21 och 22 i ingressen).

Det europeiska nätverket för nationella jämlikhetsorgan Equinet har utarbetat indikatorer för att mäta jämlikhetsorganens självständighet. I indikatorerna nämns bland annat direkta eller indirekta instruktioner från regeringen, jämlikhetsorganets förmåga att anställa sin egen personal och tillräckliga resurser (se Equinet Project on Standards for Equality Bodies, Independence indicators). Också Europeiska kommittén mot rasism och intolerans (ECRI) har gett rekommendationer för att trygga de nationella jämlikhetsorganens oberoende. Enligt ECRI bör jämlikhetsorganen vara helt oberoende av staten, politiska partier och andra aktörer. Jämlikhetsorganen bör vara funktionellt och strukturellt oberoende.

Enligt ECRI bör jämlikhetsorganen självständigt kunna besluta om sin uppbyggnad och användning av medel. Jämlikhetsorganen bör också få tillräckliga resurser (se ECRI General Policy Recommendation No.2: Equality bodies to combat racism and intolerance at national level, punkterna 22, 23 och 28). I likhet med ECRI betonade Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter betydelsen av struktur och resurser med tanke på jämlikhetsorganens oberoende i sitt eget ställningstagande (se Opinion of the Commissioner for human rights on national structures for promoting equality CommDH 2011 2).

2.2.2.3 Underrättelse tillsynsombudsmannen

Underrättelseverksamheten kan begränsa vissa grundläggande fri- och rättigheter, till exempel skyddet för privatlivet. Skyddet för privatlivet tryggas i flera internationella människorättskonventioner, såsom artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 326, 26.10.2012).

EU-lagstiftningen och de internationella förpliktelser som är bindande för Finland förutsätter att underrättelseverksamhetens laglighet övervakas av ett övervakningsorgan eller en domstol som är helt oberoende av verkställighetsmaskineriet och underrättelsemyndigheterna. Organet ska ha tillräckliga ekonomiska resurser och tillräckligt med kompetent personal för att sköta uppgiften.

EU:s byrå för grundläggande rättigheter publicerade 2015 och 2017 rapporter om underrättelseverksamheten och tillsynen över den i EU-medlemsstaterna. I rapporten från 2017 rekommenderade byrån för grundläggande rättigheter bland annat att medlemsstaterna säkerställer att underrättelseverksamheten övervakas av ett oberoende tillsynsorgan eller en domstol. Tillsynsorganet ska ha tillräckliga befogenheter och resurser samt tillräckligt med kompetent personal

för att sköta uppgiften. (se publikationen av byrån för grundläggande rättigheter: Surveillance by intelligence services: fundamental rights safeguards and remedies in the EU - Volume II: field perspectives and legal update s. 11).

FN:s konvention

Artikel 17 i Förenta nationernas internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976) tryggar integritetsskyddet. Genomförandet av konventionen övervakas av människorättskommittén. Utöver övervakningen utvecklar kommittén också kontinuerligt tolkningen av konventionsbestämmelserna.

Enligt kommittén bör det system som övervakar underrättelseverksamheten vara starkt och oberoende. (Se Concluding observations on the sixth periodic report of Italy, CCPR/C/ITA/CO/6, United Nations, Human Rights Committee, 1.3.2017, punkt 37; Concluding observations on the fourth periodic report of the United States of America, CCPR/C/USA/CO/4, United Nations, Human Rights Committee, 23.4.2014, punkt 22; Resolution adopted by the General Assembly: The right to privacy in the digital age, 17.12.2018 A/RES/73/179).

Också FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter fäste uppmärksamhet vid övervakningen av underrättelseverksamheten i sin rapport från 2009 (The right to privacy in the digital age: Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights A/HRC/27/37). I rapporten hänvisas bland annat till rapporten Compilation of good practices on legal and institutional frameworks and measures that ensure respect for human rights by intelligence agencies while countering terrorism, including on their oversight (A/HRC/14/46, United Nations, Human Rights Council), som FN:s specialrapportör Martin Scheinin publicerade 2010. Det har också hänvisats till Scheinins rapport i ett uttalande av FN:s råd för mänskliga rättigheter från 2010 där rådet för mänskliga rättigheter uppmanade staten att vidta åtgärder med anledning av rapporten. (Resolution on the protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A/HRC/19/L.25, United Nations, Human Rights Council, 19.3.2012, punkterna 16 och 17).

I Scheinins rapport ges rekommendationer för säkerställande av att de mänskliga rättigheterna tryggas i underrättelseverksamheten i samband med kampen mot terrorismen och tillsynen över underrättelseverksamheten. Enligt rapporten finns det inte ett rätt sätt att ordna underrättelseövervakning, men det rekommenderas att åtminstone en tillsynsmyndighet är helt oberoende av underrättelsemyndigheterna och den verkställande makten. Tillsynsmyndigheten i fråga ska dessutom ha befogenheter, resurser och sakkunskap att utöva tillsyn på eget initiativ (Scheinins rapport, punkterna 13–15).

Europakonventionen

Europadomstolen, som övervakar Europakonventionen, har i flera fall tagit ställning till oberoendet hos de organ som utövar underrättelseövervakning. Domstolen har betonat att organet ska vara tillräckligt självständigt från dem som utövar den verkställande makten.

Laglighetsövervakningsorganet får inte ha för nära politiska kopplingar. Även ett tillsynsorgan som inte är domstol kan uppfylla kraven i avtalet, förutsatt att det är tillräckligt självständigt och har tillräckligt med yrkeskunnig personal för att garantera en effektiv tillsyn. (se Kennedy mot Förenade kungariket punkt 31; RE mot Förenade kungariket, st. 166; Klass m.fl. mot Förbundsrepubliken Tyskland, st. 51; Weber & Saravia mot Tyskland, st. 115).

Venedigkommissionen publicerade 2007 en rapport om demokratisk övervakning av underrättelsetjänsterna som baserar sig på en internationell jämförelse. Enligt rapporten påverkas tillsynsorganets oberoende av dess förmåga att besluta om sina egna prioriteringar, dess mandat och tillgängliga resurser. (Report on the Democratic Oversight of the Security Services, CDL-AD (2007)016, European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Council of Europe, 2007, punkterna 229 och 240).

2.2.2.4 Olycksutredningscentralen

I EU:s lagstiftning och i internationella förpliktelser som är bindande för Finland framhävs kravet på att myndigheten för säkerhetsutredning ska vara oberoende i sin verksamhet. Som god praxis betraktas ett system där myndigheten för säkerhetsutredning är en oberoende myndighet som inte har kontakt med ministeriet eller tillsynsmyndigheterna (se European Railway Agency, Guidance for the establishment and work of the national investigation bodies, s. 10).

Enligt punkt 3.2 i bilaga 13 till det internationella civila luftfartsfördraget (FördrS 11/1949) ska staten inrätta en myndighet för undersökning av olyckor som är oberoende av de statliga luftfartsmyndigheterna och andra aktörer som kan ingripa i ledningen av eller objektiviteten i en utredning. Enligt de anvisningar som preciserar bilagan ska den myndighet som utför undersökning av olyckor vara objektiv och också utåt visa detta. Den myndighet som utför undersökning av olyckor ska vara självständig eller åtminstone åtskild från de statliga luftfartsmyndigheterna. Myndigheter som utför utredning av olyckor bör garanteras tillräckliga resurser för att kunna sköta sina uppgifter. (Manual of Aircraft Accident and Incident Investigation underpunkterna 2.1.1, 2.1.2, 2.1.5 och punkt 2.3).

De krav på oberoende som EU-lagstiftningen ställer på myndigheten för säkerhetsutredning varierar beroende på vilka olyckor myndigheten utreder. EU-lagstiftningen förutsätter att den myndighet som utför säkerhetsexamina i medlemsstaterna är permanent, oberoende och organisationsmässigt åtskild från tillsynsmyndigheterna och från alla aktörer vars intressen eller uppgifter kan stå i konflikt med utredningsmyndighetens uppgifter. Myndigheten ska ha tillräckliga resurser, inklusive anslag, för att kunna utföra sina uppgifter och de lokaler som behövs.

Enligt artikel 4.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 996/2010 om utredning och förebyggande av olyckor och tillbud inom civil luftfart och om upphävande av direktiv 94/56/EG ska varje medlemsstat säkerställa att säkerhetsutredningarna genomförs eller övervakas, utan extern påverkan, av en ständig nationell myndighet för säkerhetsutredning inom civil luftfart, som har kompetens att genomföra en oberoende säkerhetsutredning.

Det oberoende som krävs av myndigheter för säkerhetsutredning preciseras i artikel 4.2–6 i förordningen, enligt vilka myndigheten i sin verksamhet ska vara oberoende, särskilt av luftfartsmyndigheterna och i allmänhet av varje aktör vars intressen eller uppdrag skulle kunna råka i konflikt med de uppgifter som anförtrots utredningsmyndigheten. Myndigheten ska ha minst en utredare och dess utredare ska ha en ställning som ger dem nödvändiga garantier för oberoende. Myndigheten ska ha tillräckliga resurser som gör att den kan utföra sina uppgifter och de lokaler som behövs.

Bestämmelser om Olycksutredningsmyndighetens oberoende finns förutom i den ovan nämnda förordningen också i artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU 2016/798) om järnvägssäkerhet, enligt vilken varje medlemsstat ska inrätta en nationell säkerhetsmyndighet. Medlemsstaterna ska säkerställa att den nationella säkerhetsmyndigheten har den interna och externa organisatoriska kapacitet som behövs med avseende på mänskliga och materiella resur-

ser. Myndigheterna ska beträffande organisation, rättslig struktur och beslutsfattande vara oberoende av järnvägsföretag, infrastrukturförvaltare, sökande eller upphandlande enheter samt från enheter som tilldelar offentliga tjänstekontrakt. Förutsatt att sådant oberoende garanteras kan denna myndighet vara en avdelning inom det nationella ministerium som ansvarar för transportfrågor.

I fråga om sjöfartsolyckor är den centrala konventionen den internationella konventionen om säkerheten för människoliv till sjöss (FördrS 11/1981). Enligt de bestämmelser om utredning av olyckor som utgör bilaga till konventionen ska en sjösäkerhetsutredning vara fristående från andra utredningsformer och oberoende av dem (Casualty Related matters, Code of the International Standards and Recommended Practices for a Safety Investigation into a Marine Casualty or Marine Incident, T1/12.01, den 13 juni 2008, punkt 1.2).

Bestämmelser om säkerhetsutredningsmyndighetens ställning finns också i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/18/EG om grundläggande principer för utredning av olyckor i sjötransportsektorn och om ändring av rådets direktiv 1999/35/EG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/59/EG. Enligt artikel 4.1 ska medlemsstaterna i enlighet med sin lagstiftning och, vid behov, i samarbete med de myndigheter som ansvarar för den rättsliga undersökningen se till att säkerhetsutredningarna är oberoende av straffrättsliga eller andra parallella utredningar som genomförs för att avgöra ansvar eller skuld. Enligt artikel 8.1 ska medlemsstaterna se till att säkerhetsutredningar genomförs under ett opartiskt och permanent utredningsorgans ansvar som förfogar över nödvändiga befogenheter. För att kunna genomföra en säkerhetsutredning på ett opartiskt sätt ska utredningsorganet i fråga om sin organisation, sin rättsliga struktur och sitt beslutsfattande vara oberoende av varje part vars intressen ska kunna stå i konflikt med den uppgift som det anförtrots.

2.2.3 Nationella bestämmelser

I de nationella författningar som gäller specialmyndigheterna konstateras det att myndigheterna är självständiga och oberoende. Enligt förarbetena till bestämmelserna är en väsentlig del av dem att myndigheten själv beslutar om användningen av sina resurser, rekryteringar och sin arbetsordning.

Enligt 8 § i dataskyddslagen är *dataombudsmannen* självständig och oberoende i sin verksamhet. Genom dataskyddslagen har Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning kompletterats och preciserats, och förordningen tillämpas parallellt med dataskyddsförordningen. I detaljmotiveringen till 8 § i lagen konstateras det att regleringen om dataombudsmannens oberoende följer direkt av förordningen när dataombudsmannen sköter uppgifter enligt förordningen och utövar sina befogenheter enligt förordningen. Dataombudsmannen har dock även andra uppgifter och befogenheter än de som föreskrivs i förordningen i vilka han eller hon likaså är självständig och oberoende. Därför har det varit nödvändigt att föreskriva särskilt om oberoende också i dataskyddslagen.

Dataombudsmannens rätt att utnämna tjänstemän vid sin byrå och anställa den övriga personalen vid byrån tryggar enligt förarbetena till lagen dataombudsmannens självständiga och oberoende ställning.

Jämställdhetsombudsmannen är enligt 1 § 2 mom. i lagen om jämställdhetsombudsmannen självständig och oberoende i sin verksamhet. Enligt förarbetena till lagen (RP 19/2014 rd) avses med jämställdhetsombudsmannens oberoende ställning i synnerhet ombudsmannens frihet att fatta beslut utifrån eget övervägande utan medinflytande från utomstående. Genom att jäm-

ställdhetsombudsmannen själv utnämner sin egen personal (4 § 2 mom.) och godkänner en arbetsordning för byrån (4 § 3 mom.) har avsikten enligt regeringspropositionen varit att stärka jämställdhetsombudsmannens självständiga ställning. I arbetsordningen kan det till exempel bestämmas om organiseringen av arbetet vid ombudsmannens byrå.

Diskrimineringsombudsmannen är enligt 1 § 2 mom. i lagen om diskrimineringsombudsmannen självständig och oberoende i sin verksamhet. Det viktiga är enligt förarbetena till lagen (RP 19/2014 rd) att ombudsmannen i egenskap av myndighet som övervakar efterlevnaden av lagen agerar självständigt och opartiskt. Ombudsmannen är i sin avgörandeverksamhet och i sin övriga verksamhet oberoende av påverkan från andra aktörer, såsom myndigheter eller olika intressentgrupper, liksom även parterna i det ärende som ska avgöras. Ombudsmannen beslutar självständigt om hur resurserna för ombudsmannens byrå ska fördelas. Enligt regeringens proposition är det av betydelse för självständigheten att ombudsmannen har rätt att själv utnämna personalen vid sin byrå. Även bestämmelsen om godkännande av en arbetsordning för byrån enligt regeringens proposition utgör ett led i ombudsmannens oberoende och självständiga ställning.

Barnombudsmannen är enligt 1 § i lagen om barnombudsmannen självständig och oberoende i sin verksamhet. Bakgrunden till att myndigheten inrättades är bland annat rekommendationen från FN:s kommitté för barnets rättigheter 1996 om att det i Finland ska inrättas en oberoende uppföljningsmekanism, till exempel en barnombudsman.

Vid beredningen av lagen om barnombudsmannen (RP 163/2004 rd) ansågs att en riksomfattande institution som genom lag tryggas en oberoende ställning, befogenheter och uppgifter skulle ha de bästa verksamhetsmöjligheterna. Barnombudsmannen skulle enligt förarbetena till lagen ha en självständig ställning som är så oberoende som möjligt för att ombudsmannen självständigt ska kunna sköta sitt uppdrag. Ombudsmannen ska vara en myndighet med självständig verksamhet som administrativt och i fråga om verksamhetsanslagen är en del av ministeriet. Barnombudsmannen fanns ursprungligen i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt 1 § i lagen om *äldreombudsmannen* är äldreombudsmannen självständig och oberoende i sin verksamhet. Enligt förarbetena till lagen (RP 82/2021 rd) föreslås äldreombudsmannen vara en självständig statlig myndighet, som självständigt handlägger de ärenden som hör till dess verksamhetsområde. I sin verksamhet är äldreombudsmannen därmed oberoende av påverkan från andra instanser, såsom myndigheter eller olika intressegrupper. Äldreombudsmannen beslutar också självständigt om inriktningen av de resurser som anvisas funktionen samt om anställning och utnämning av personal.

Underrättelsetillsynsombudsmannen är enligt 5 § 2 mom. i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten självständig och oberoende i sin verksamhet. I förarbetena till lagen (RP 199/2017 rd) konstateras att underrättelseombudsmannen självständigt sköter de ärenden som hör till ombudsmannens behörighet. Ombudsmannen är i sin avgörandeverksamhet och i sin övriga verksamhet oberoende av påverkan från andra aktörer, såsom myndigheter eller olika intressegrupper samt parterna i det ärende som avgörs. Med att vara oberoende avses särskilt ombudsmannens frihet att fatta beslut efter egen prövning utan att utomstående aktörer påverkar saken. Underrättelseombudsmannen beslutar självständigt om hur ombudsmannafunktionens resurser riktas. Med tanke på myndighetens självständighet och oberoende är det enligt regeringens proposition väsentligt att det i den föreslagna lagen föreskrivs om ombudsmannens rätt att välja och själv utnämna personalen vid underrättelseombudsmannafunktionen och att godkänna en arbetsordning för funktionen.

Enligt 8 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser utför *Olycksutredningscentralen* sina uppgifter självständigt och oberoende. För att garantera oberoende föreslås det enligt förarbetena till lagen (RP 204/2010 rd) att myndigheten hör till justitieministeriets förvaltningsområde, som inte har några tillstånds- eller tillsynsuppgifter inom de områden som kan bli föremål för utredningar. Centralen ska vara en självständig förvaltningsmyndighet och justitieministeriet ska inte kunna påverka det utredningsarbete som centralen utför.

Det finns inga särskilda bestämmelser om *konkursombudsmannens* oberoende. Enligt detaljmotiveringen till lagen (RP 249/1994 rd) är konkursombudsmannen opartisk i sitt övervakningsuppdrag. Han övervakar att samtliga borgenärer bemöts enligt lag och på ett objektivt sätt. I regeringens proposition konstateras att det är nödvändigt att det finns en myndighet som ansvarar för uppföljningen, utvecklandet och övervakningen av konkursförfarandet. Skatteförvaltningen och Arbetskraftsförvaltningen ansågs inte lämpliga för denna uppgift på grund av sin borgenärsställning. Den bästa lösningen ansågs vara att det för nämnda uppgifter grundas en funktionellt självständig specialmyndighet, som bistås av en byrå.

Riksdagens lagutskott konstaterade vid behandlingen av propositionen att utgångspunkten för bestämmelserna absolut måste vara att konkursombudsmannen är opartisk i skötseln av sina uppgifter. Detta innebär framför allt att konkursombudsmannen bör försöka se till att alla parter vid en konkurs eller sanering behandlas lagenligt och lika. Konkursombudsmannens uppgift är alltså inte att ensidigt driva en enskild grupp – borgenärs eller gäldenärs – intressen och inte heller att driva en enskild borgenärsgroups intressen. (LaUB 16/1994 rd)

Ämbetsverken inom justitieministeriets förvaltningsområde kan vara borgenärer i konkursbon; en fordran kan vara till exempel domstolsavgifter. Konkursombudsmannens placering i anslutning till justitieministeriet har dock inte ansetts problematisk. Det finns ännu färre kontakter till andra specialmyndigheter inom konkursombudsmannens uppgiftsområde än till justitieministeriet och dess förvaltningsområde överlag.

Enligt 1 § i lagen om *konsumenttvistenämnden* är nämnden ett oavhängigt och opartiskt rättskyddsorgan. Kraven på oavhängighet syns också i bestämmelserna om nämndens medlemmar. Konsumenttvistenämndens medlemmar och ordförande jämföras till vissa delar med domare, eftersom bestämmelserna om domarjäv i princip tillämpas på dem (9 §). Medlemmar och ersättare samt föredragande med uppgiften som bisyssla får enligt 8 § inte skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl.

Å andra sidan förordnas nämndens medlemmar av justitieministeriet, inte av statsrådet. Statsrådet utnämner endast nämndens ordförande och vice ordförande. Konsumenttvistenämndens avgörande- och tillsynsverksamhet riktar sig inte till justitieministeriet eller andra myndigheter inom förvaltningsområdet.

Enligt 3 § i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd är *rättegångsbiträdesnämnden* oberoende. I motiveringen till paragrafen (RP 318/2010 rd) konstateras att rättegångsbiträdesnämnden enligt förslaget är en statlig myndighet. I syfte att uppnå tekniska effektivitetsfördelar kan rättegångsbiträdesnämnden finnas i samband med någon redan existerande myndighet, men dock fristående från och oberoende av den.

Nämnden har nu i praktiken funnits i anslutning till justitieministeriet och ministeriet har skött dess bokföringsenhets- och personaladministrationsuppgifter. Nämndens tillsynsbehörighet riktar sig inte till justitieministeriet eller andra myndigheter inom förvaltningsområdet.

I förarbetena till lagen om Europeiska institutet för kriminalpolitik betonas institutets självständighet i förhållande till Förenta nationerna. Organiseringen av institutets ställning ska enligt förarbetena avgöras som en intern angelägenhet för finska staten. Institutet övervakar inte myndigheternas verksamhet, utan dess uppgift är att bedriva forskning och utbyta information. Institutet har således inget uttryckligt krav på självständighet och oberoende från andra myndigheter.

Det finns inga särskilda bestämmelser om institutets självständighet och oberoende, även om de forskningsetiska principerna anses förutsätta oberoende av politiskt beslutsfattande samt av dem som finansierar och föremålen för forskningen.

2.3 Justitieministeriets uppgifter i anslutning till specialmyndigheterna

2.3.1 Uppgifter på statsrådsnivå och centralförvaltningsuppgifter

Enligt 68 § i grundlagen svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör. Bestämmelser om ministeriets uppgifter vid styrningen av ämbetsverken inom sitt ansvarsområde finns i 11 § i reglementet för statsrådet (262/2003). Ministerierna behandlar bland annat ärenden som gäller verksamhets- och ekonomiplanering, resultatstyrning, lagberedning, förvaltning, kommunikation, dataadministration samt utveckling och övervakning inom det egna ansvarsområdet. Enligt 2 § i statsrådets förordning om justitieministeriet (543/2003) hör specialmyndigheterna till justitieministeriets ansvarsområde.

På ovannämnda grunder sköter justitieministeriet bland annat den ram- och budgetberedning som gäller specialmyndigheterna. I statsbudgeten för 2023 finns under huvudtitel 25 för justitieministeriets förvaltningsområde ett gemensamt omkostnadsmoment 03. Omkostnader för myndigheter som verkar i anslutning till justitieministeriet.

Justitieministeriet för årligen resultatförhandlingar eller årliga diskussioner med varje myndighet. I resultatstyrningsförfarandet avtalas om myndigheternas mål och verksamhetsförutsättningar. De anslag som i statsbudgeten har beviljats för specialmyndigheternas omkostnader fördelas i praktiken i budgetens förklaringsdel enligt varje specialmyndighets uppskattade användning av anslaget. Resultatförhandlingarna bygger på anslagsförslag, och utifrån dessa bedömer ministeriet anslagens tillräcklighet.

Justitieministeriet sköter vid statsrådets allmänna sammanträde berednings- och föredragningsuppgifter som gäller utnämningen av chefer för specialmyndigheterna. Ministeriet svarar också för att ärenden som gäller tillsättande av delegationer och sakkunnignämnder som hör till myndigheternas ansvarsområde bereds för statsrådets allmänna sammanträde samt för medlemsändringar.

Ministeriet beslutar om lönen för cheferna för specialmyndigheterna samt om arvoden för delegationernas och nämndernas ordförande, medlemmar och sekreterare inom sitt ansvarsområde. Cheferna för specialmyndigheterna lämnar anmälningar om bindningar och bisysslor till justitieministeriet.

Ministeriet beslutar också i stor utsträckning om grunderna för arvoden inom sitt förvaltningsområde. Det fastställer till exempel grunderna för arvoden till sakkunniga vid Olycksutredningscentralen.

Eftersom ombudsmännen är verksamma inom justitieministeriets förvaltningsområde, är justitieministeriet behörigt ministerium att ta emot de berättelser som ombudsmännen avger till statsrådet. Justitieministeriet tar också emot riksdagens skrivelser om ombudsmännens riksdagsberättelser och föredrar dessa skrivelser vid statsrådets allmänna sammanträde.

Justitieministeriet sköter vid statsrådets allmänna sammanträde uppgifter som gäller beredning och föredragning av beslut om utredningar vid exceptionella händelser.

2.3.2 Ekonomiförvaltningsuppgifter

Specialmyndigheterna är, med undantag för konkursombudsmannen, en del av ministeriets bokföringsenhet, och därför sköts uppgifterna i anslutning till deras bokföring och betalningsrörelse som en del av justitieministeriets ekonomiförvaltning vid styrningsenheten vid ministeriets förvaltnings- och styrningsavdelning.

Justitieministeriet sköter således uppgifter som gäller specialmyndigheternas betalningsrörelse, hantering av utgifter och inkomster (kundfakturer, övriga inkomster) samt externa och interna bokföring, liksom även styrningsuppgifter i anslutning till bokföringen av anläggningstillgångar och lösöre. Justitieministeriet sköter också den interna revisionens uppgifter.

Justitieministeriet för förhandlingar om serviceavtalet med Servicecentret och godkänner avtalet också på specialmyndigheternas vägnar.

Dessutom ger justitieministeriets styrningsenhet stöd för anslagsplanering och anslagsuppföljning, ekonomirapportering, bokföring av EU-projekt och användning av M2-systemet.

Justitieministeriet, i praktiken styrningsenheten vid förvaltnings- och styrningsavdelningen, svarar för lokalerna för ämbetsverken inom förvaltningsområdet. Ministeriet svarar för beredningen och genomförandet av lokalstrategin och lokalkonceptet, samordnar lokalprojekt och deltar i planeringen och genomförandet av dem. Ministeriet är själv avtalspart i hyresavtal som gäller de fristående ämbetsverkens lokaler.

Till ansvaret för lokalerna hör också att utarbeta lokalitetsplaner, utveckla säkerheten i lokalerna, anskaffa nya lokaler och förhandla om hyresavtal till stöd för beredningen av anslagsramarna.

Dessutom styr justitieministeriet anskaffningar som gäller lokalerna. Den arbetstid som använts för lokalförvaltning är i fråga om de fristående ämbetsverken i allmänhet liten och konkretiseras närmast i samband med nya lokalprojekt. Största delen av lokalerna hyrs av Senatfastigheter.

Justitieministeriet sköter också upphandlingen av de största anskaffningarna som gäller hela förvaltningsområdet.

2.3.3 Personalförvaltningsuppgifter

Justitieministeriet är förhandlingsmyndighet inom förvaltningsområdet i ärenden som gäller tjänstekollektivavtal för specialmyndigheternas personal och är behörigt i fråga om avlöningen vid specialmyndigheterna. Ministeriet sköter också ärenden som gäller specialmyndigheternas tjänsteregleringar. Ministeriet utnämner den ordinarie personalen vid Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna.

Uppgifter som hänför sig till justitieministeriets förhandlings- och avlöningsbehörighet är avtal om lönesystemet, bedömning av kravnivån i tjänstemännens uppgifter, fastställande av den personliga lönedelen och beviljande av personliga tilläggsarvoden. Ministeriet förhandlar också om ett förtroendemannavtal och ett avtal om statistiksamarbete för hela förvaltningsområdet, med undantag för Brottsförhållningsmyndigheten.

Till ministeriets behörighet att vidta tjänstearrangemang hör inrättande, indragning, ändring och överföring av tjänster.

Ministeriet sörjer, delvis med hjälp av Servicecentrets tjänster, för hanteringen av anställningsförhållandena för tjänstemän vid specialmyndigheterna (med undantag för konkursombudsmannens byrå och konsumenttvistenämnden). Dessa operativa uppgifter inom personaladministrationen är så kallat professionellt bruk av Kieku-systemet och uppgifter med nära anknytning till det, såsom skapande av anställningsförhållanden i systemet och förvaltning av uppgifter, anmälan om löneändringar, behandling av ärenden som gäller tjänstledighet samt arbetstidshantering och arbetstidsrapportering. Ministeriets personalförvaltning lämnar Servicecentret alla de beslut inom personalförvaltningen som påverkar lönen för personalen vid specialmyndigheterna. Ministeriet sköter också registreringen av sjukfrånvaro för tjänstemän vid specialmyndigheterna i företagshälsovårdens system, olycksfallsärenden och ansökan om FPA-ersättningar.

Rådgivningen i dessa frågor har delvis lagts ut på Servicecentret.

Dessutom sköter justitieministeriet personalrapporteringen för specialmyndigheterna.

Justitieministeriet administrerar avtalet om företagshälsovård inom hela förvaltningsområdet och ger anknytande rådgivning till ämbetsverken inom förvaltningsområdet. Ministeriet ger rådgivning till specialmyndigheterna till exempel i tjänstemannarättsliga frågor och arbetarskyddsfrågor.

2.3.4 Uppgifter i anslutning till dataärenden

Produktionen av informationstekniska tjänster inom justitieministeriets förvaltningsområde baserar sig på beställar-utförarmodellen, där ministeriet eller dess underlydande centrala ämbetsverk årligen ingår ett serviceavtal med Rättsregistercentralen om utvecklings- och underhållsuppgifter som gäller de informationssystem som stöder verksamheten, det vill säga så kallade branschspecifika IKT-tjänster.

Så kallade branschoberoende IKT-tjänster och IKT-anordningar tillhandahålls specialmyndigheterna i enlighet med det avtal som Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori har ingått med Rättsregistercentralen. Avtalet omfattar både branschoberoende och branschspecifika IKT-upphandlingar för specialmyndigheterna.

Specialmyndigheterna underrättar justitieministeriet om sina datatekniska behov. Ministeriet ingår ett avtal med Rättsregistercentralen om sina egna tjänster och de tjänster som specialmyndigheterna behöver. Specialmyndigheterna ingår därmed i det serviceavtal som ingås med justitieministeriet, med undantag för konkursombudsmannen, som ingår i Utsökningsverkets serviceavtal, och konsumenttvistenämnden, som ingår i samma avtal som rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten.

Justitieministeriet svarar för styrningen och samordningen av informationsförvaltningen och digitaliseringen. Ministeriet svarar också för styrningen och utvecklingen av informations- och

cybersäkerheten samt dataskyddet inom förvaltningsområdet. I dessa uppgifter har man vid behov gett specialmyndigheterna anvisningar och råd.

Den arbetstid som krävs för de uppgifter med anknytning till informationsfrågor som justitieministeriet har producerat för specialmyndigheterna är marginell. I praktiken sköts uppgifterna av informationsenheten vid ministeriets förvaltnings- och styrningsenhet.

2.4 Övriga tjänsteproducenter inom ekonomi- och personalförvaltning vid specialmyndigheterna

Servicecentret producerar sedvanliga servicecenterfunktioner för specialmyndigheterna inom personal- och ekonomiförvaltning samt rådgivningstjänsten för löntagare och tilläggstjänsten för chefer och HR. Dessutom har myndigheterna kunnat köpa en tjänst för rekryteringsstöd av myndigheten.

Utsökningsverket sköter hanteringen av anställningsförhållandena för tjänstemännen vid konkursombudsmannens byrå. För hanteringen av anställningar av tjänstemän i konsumenttvistenämnden svarar Sydöstra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt.

Konkursombudsmannens byrå hör till samma bokföringsenhet som Utsökningsverket, så i fråga om den sköter Utsökningsverket bokföringsenhetens uppgifterna.

2.5 Bedömning av nuläget

Specialmyndigheternas administrativa stödtjänster är för närvarande utspridda och otillräckliga åtminstone för små aktörer.

För skötseln av olika administrativa uppgifter krävs mångsidigare sakkunskap och specialkompetens än tidigare. Nya krävande uppgiftsområden är till exempel upphandling, dataskydd, datasäkerhet och informationshantering samt dataanalys och informationsledning. Samtidigt har digitaliseringen inom ekonomi- och personalförvaltningen utvecklats.

Även om specialmyndigheterna verkar med små resurser, har de samma myndighetsförpliktelser som större aktörer. En liten myndighets administrativa börda kan således bli oproportionerligt stor. Det är inte ändamålsenligt att varje relativt liten myndighet avsätter sina knappa resurser för att förvärva sakkunskap för skötseln av olika förvaltningsuppgifter eller att varje myndighet särskilt tilldelas tilläggsresurser för förvaltningsuppgifter.

Vissa av de administrativa uppgifterna i myndighetsverksamhet kan kräva särskilt djupgående kunskaper, eller så krävs det specialsakkunskap i så sällsynt förekommande situationer att det inte är ändamålsenligt för en liten myndighet att skaffa sig den sakkunskap som behövs. Till exempel de krav som ska beaktas när personuppgifter samlas in och behandlas har ökat ytterligare i och med dataskyddsförordningen, och en myndighet med några få anställda har inte nödvändigtvis möjlighet att sätta sig in i dem i den utsträckning skyldigheterna kräver. Dataskyddsombudets uppgifter sköts vid specialmyndigheter i huvudsak vid sidan av de egna tjänsteuppgifterna.

Små myndigheter har också begränsade resurser för strategisk ledning och personalutveckling. Till exempel är det arbetsamt att separat producera utbildningstjänster vid varje specialmyndighet och att höja priserna per enhet till en oproportionerligt hög nivå.

Expertservice inom förvaltning har varit tillgänglig för specialmyndigheter i varierande grad. De större aktörerna har kunna avsätta egna resurser för stöduppgifterna. I mindre enheter finns det mindre specialsakkunskap om förvaltning. Specialmyndigheterna har på begäran fått behövlig hjälp till exempel i informationsförvaltnings-, dataskydds-, upphandlings- och HR-ärenden av justitieministeriet, men ministeriet har inte aktivt kunnat erbjuda dem expertservice.

Stödtjänster har skaffats på olika sätt hos myndigheterna. Det har inte funnits någon gemensam centraliserad modell för upphandling av expertis.

De administrativa tjänster som justitieministeriet och andra ämbetsverk regelbundet tillhandahåller specialmyndigheter är i praktiken operativa stödtjänster inom personal- och ekonomiförvaltning. Målet har redan länge varit att överföra sådana uppgifter från justitieministeriet till sådan underlydande förvaltning som det inte är motiverat att sköta på ministerienivå. Ministerierna ska fokusera på lagberedning och annan beredning av det politiska beslutsfattandet på statsrådsnivå, strategisk ledning av förvaltningsområdet, utveckling av ansvarsområdet samt EU-ärenden och annat internationellt samarbete.

Specialmyndigheternas placering i anslutning till justitieministeriet enligt deras författningar har i praktiken inte upplevts som ett problem med tanke på deras oberoende. De myndigheter som sköter tillsynsuppgifter har kunnat övervaka också ministeriet, även om de finns i anslutning till det. Utifrån betraktat blir dock oberoendet från det politiskt styrda ministeriet större om myndigheterna inte finns i anslutning till ministeriet.

I och för sig har skötseln av operativa administrativa uppgifter utanför myndigheterna varit en fungerande modell, och den har inte upplevts äventyra myndigheternas självständighet eller oberoende. Det har inte heller ansetts att självständigheten äventyras av det ännu starkare samband mellan stödtjänsterna, där dataombudsmannens byrå tillhandahåller stöd- och förvaltningstjänster också till den oberoende underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen och diskrimineringsombudsmannens byrå till äldreombudsmannen.

Vid alla myndigheter utförs också sådant arbete i anslutning till produktionen av förvaltnings-tjänster och andra stödtjänster som kan utföras på ett ställe med mindre resurser. Små aktörer är också sårbara.

Enligt 12 a § 1 momentet i lagen om statsbudgeten (423/1988) är staten för sin budgetekonomi en bokföringsskyldig som indelas i bokföringsenheter. Enligt paragrafens 3 mom. är bokföringsenheter republikens presidents kansli och ministerierna samt som funktionellt och ekonomiskt ändamålsenliga helheter ämbetsverken, inrättningarna och andra organ. Finansministeriet bestämmer om bildandet av bokföringsenheten efter att ha hört det behöriga ministeriet.

I finansministeriets utredning om ämbetsverksstrukturen inom centralförvaltningen (Yhteisillä periaatteilla kohti tulevaisuuden virastorakennetta, VM 3/2015) konstateras det att bokslutet för en funktionellt och ekonomiskt ändamålsenlig bokföringsenhet på bästa möjliga sätt beskriver ämbetsverkets eller inrättningens lednings ansvar för att den verksamhet som finansieras med offentliga medel är resultatrik. Ur denna synvinkel är det inte ändamålsenligt att aktörer inom förvaltningsområdet hör till samma bokföringsenhet som justitieministeriet.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att omorganisera stödtjänsterna och de administrativa tjänsterna för myndigheter med en liten personal så att deras självständiga ställning på basis av lagstiftning och internationella bestämmelser inte äventyras och deras uppgiftsfält inte ändras. Målet är att

samla de 11 specialmyndigheternas operativa förvaltningsuppgifter och stärka deras administrativa sakkunnigstöd, vilket minskar överlappande administrativt arbete och frigör resurser för myndigheternas innehållsarbete. Målet är att ordna moderna tjänster som stöder ledarskapet för små specialmyndigheter.

På längre sikt är målet att förbättra produktiviteten i respektive myndighets substansverksamhet när de administrativa stöduppgifterna har koncentrerats till en enhet för administrativa tjänster, statens gemensamma servicefunktioner används i allt större utsträckning och myndigheterna kan inrikta sina resurser på substansärenden.

Målet är dessutom att överföra sådana uppgifter från justitieministeriet till den underlydande förvaltningen som inte behöver skötas på ministerienivå. Ministeriet kan koncentrera sig på uppgifter på statsrådsnivå. Ändringen betonar också specialmyndigheternas oberoende och strukturella avstånd från det politiskt styrda ministeriet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Allmänt

Det föreslås att det inom justitieministeriets förvaltningsområde inrättas ett gemensamt ämbetsverk för barnombudsmannens byrå, dataombudsmannens byrå, diskrimineringsombudsmannens byrå, Europeiska institutet för kriminalpolitik, jämställdhetsombudsmannens byrå, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistenämnden, Olycksutredningscentralen, rättegångsbiträdesnämnden, underrättelsetillsynsombudsmannen och äldreombudsmannen. I praktiken föreslås det att det stiftas en organisationslag med en definition av ämbetsverkets struktur och uppgifterna för enheten för administrativa tjänster.

Ämbetsverket ombildas till en bokföringsenhet till vilken specialmyndigheterna hör och som således ansvarar för de uppgifter som anges i 12 b § i lagen om statsbudgeten (423/1988) och upprättar det bokslut och utarbetar den verksamhetsberättelse som avses i 21 § i den lagen.

Utöver myndigheterna ska det vid ämbetsverket finnas en enhet för administrativa tjänster som sköter bokföringsenhetsuppgifterna och de operativa uppgifterna inom myndigheternas ekonomi- och personalförvaltning, antingen genom att själv utföra dem eller genom att skaffa tjänsterna från Servicecentret. Huvudrollen för enheten för administrativa tjänster föreslås vara att producera experttjänster inom ekonomi-, personal- och informationsförvaltning för myndigheterna. Bestämmelser om enhetens uppgifter utfärdas genom lag, eftersom det är viktigt att avgränsa uppgifterna och behörigheten för de självständiga myndigheterna och ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster i förhållande till varandra.

Specialmyndigheterna ska vara lika självständiga och oberoende som för närvarande när de finns i anslutning till justitieministeriet. Genom det föreslagna arrangemanget ändras inte myndigheternas ställning, uppgifter eller befogenheter. Myndigheterna ska fortfarande självständigt besluta om utnämningen av sin personal, personalstrukturen och personalpolitiken, användningen och fördelningen av personalresurser och ekonomiska resurser samt om skötseln av sina lagstadgade uppgifter och utövandet av sina lagstadgade befogenheter. Myndigheternas självständiga ställning inom ämbetsverket säkerställs genom bestämmelser om detta.

Myndigheterna ska således avskiljas från justitieministeriet samtidigt som deras administrativa stödtjänster samlas ihop och tjänsterna stärks. Justitieministeriets roll i förhållande till myndigheterna kommer i fortsättningen att vara det resultatstyrande ministeriets roll och dess uppgifter på ministerienivå.

Myndigheterna kan utnyttja gemensamma förvaltnings- och stödtjänster och därigenom förbättra verksamhetens resultat. En centralisering av produktionen av administrativa stödtjänster skulle skapa synergieffekter genom både kostnadseffektivitet och utveckling av expertisen. En centralisering av produktionen av stödtjänster skulle också göra dem mindre sårbara.

I den föreslagna ämbetsverksmodellen är alla myndigheter likställda i förhållande till varandra. De är fristående aktörer inte bara i förhållande till varandra utan också i förhållande till enheten för administrativa tjänster. Enheten för administrativa tjänster och myndigheterna ska inte stå i något hierarkiskt förhållande till varandra. Åtskillnaden gör det möjligt för myndigheterna att rikta tillsyn mot varandra.

Specialmyndigheterna ska skaffa och få de administrativa tjänster som de behöver av enheten för administrativa tjänster. De skulle behålla rätten att styra och fatta beslut i sina egna ärenden. Myndigheten ska kunna besluta vilka stödtjänster den använder vid enheten för administrativa tjänster, även om den i vilket fall som helst sköter bokföringsenhetsuppgifterna och de operativa uppgifterna inom ekonomi- och personalförvaltningen för alla myndigheter. Det är inte motiverat att överföra dessa uppgifter från justitieministeriet och andra aktörer till myndigheterna, utan en centraliserad skötsel av uppgifterna externt har också hittills varit en fungerande modell.

Sedan ett administrativt ämbetsverk för specialmyndigheterna har inrättats kommer inga andra mindre aktörer att vara direkt underställda justitieministeriet. Till ämbetsverket kan senare fogas andra motsvarande myndigheter med en liten personalstyrka. Det är förenligt med riktlinjerna för den strukturella utvecklingen av statsförvaltningen att små aktörer sammanförs administrativt.

Enligt finansministeriets rekommendation av den 1 december 2021 om principer för ordnandet av statsförvaltningens funktioner (VN/11537/2021) kan man med ämbetsverk avse olika helheter som enligt ändamålsenlighetsgrunder har bildats för ett visst ekonomiförvaltnings- eller annat administrativt ändamål. Målet för inrättandet av ämbetsverket ska vara en med tanke på statsfinanserna som helhet betydelsefull helhet som ska styras och följas upp. Ekonomiskt sett är det också ändamålsenligt att stödtjänsterna kan skötas kostnadseffektivt i förhållande till personresurserna och anslagen för huvuduppgifterna.

I rekommendationen konstateras det att myndigheten kan vara en del av ett ämbetsverk. Även funktioner som omfattas av ett särskilt krav på oberoende ska ordnas på ett resultatrikt sätt och med utnyttjande av synergier. Det accentuerade kravet på oberoende förutsätter inte i sig att det inrättas ett eget ämbetsverk för skötseln av uppgiften.

Finansministeriet har i sina ovannämnda principer rekommenderat att målet vid inrättandet av nya ämbetsverk eller sammanslagningen av befintliga ämbetsverk är en tillräckligt stor helhet för att den ska kunna bilda en egen bokföringsenhet.

4.1.2 Uppgifter för enheten för administrativa tjänster

Till specialmyndighetsverket överförs de bokföringsenhetsuppgifter som justitieministeriet nu sköter. Till ämbetsverket överförs från justitieministeriet dessutom alla sådana operativa förvaltnings- och stöduppgifter eller beredningen av dem som det är ändamålsenligt att sköta på

en lägre förvaltningsnivå än ministeriet. I praktiken ska bokföringsenhetsuppgifterna samt stöd- och förvaltningstjänsterna för specialmyndigheterna i fortsättningen produceras av en enhet för administrativa tjänster vid det nya verket.

Till enheten för administrativa tjänster koncentreras dessutom sådana sakkunnigtjänster inom ekonomi-, personal- och informationsförvaltning som ur myndigheternas synvinkel tidigare varit utspridda och som det inte är ändamålsenligt för varje liten aktör att skaffa själva. Genom gemensamma sakkunnigtjänster stärks stödtjänsterna jämfört med nuläget.

Enheten för administrativa tjänster ska bland annat sköta allmänna uppgifter och stöd med anknytning till informationshantering och arkivbildning. Den informationshantering och de arkivbildningsuppgifter som hör till en myndighets lagstadgade uppgifter kvarstår hos myndigheterna, likaså den personuppgiftsansvariges uppgifter och ansvar. Enheten för administrativa tjänster ska ansvara för informationshanteringen och arkivbildningsuppgifterna i anslutning till den administrativa verksamheten.

Enheten för administrativa tjänster ska ordna specialmyndigheternas lokaltjänster och lokalbundna tjänster tillsammans med justitieministeriet. Myndigheterna ska fortfarande ha en betydande roll när det gäller att definiera sina egna behov av lokaler och i den praktiska planeringen av lokalerna.

Myndigheterna kommer fortfarande att rekrytera sin egen personal, vilket deras substanslagar förutsätter (med undantag av Europeiska institutet för kriminalpolitik). Likaså ska de sköta de beslut som gäller anställningsförhållanden för sin egen personals del, till den del beslutanderätten inte hör till ministeriet. Enheten för administrativa tjänster kan erbjuda myndigheterna stöd vid rekryteringar, personalplanering, rapporteringsuppgifter i personaladministrationen, frågor som gäller arbetshälsa och arbetsförmåga samt utveckling av personalens kompetens. Den ger myndigheterna stöd i tjänstemannarättsliga frågor och frågor som gäller fullgörandet av arbetsgivarskyldigheterna.

Enheten för administrativa tjänster kan också utarbeta mallar, anvisningar och planer och bistå myndigheterna med att utarbeta dokument och handlingsprogram för personaladministrationen. Lagstadgade planer, program och andra handlingar kan fortfarande utarbetas separat för varje myndighet.

Enheten för administrativa tjänster ska stödja myndigheterna i upphandlingsärenden till exempel genom att stödja uppgörandet av upphandlingsplaner, genomföra gemensamma upphandlingar och ge sitt stöd vid myndighetsspecifika konkurrensutsättningar.

Enheten stöder myndigheterna i arrangemangen för intern kontroll, riskhantering, säkerhet, beredskap och informationssäkerhet. Dessutom ska enheten för administrativa tjänster tillhandahålla centraliserade dataskyddsombudstjänster. Kommunikationsuppgifterna blir kvar hos myndigheterna, men enheten för administrativa tjänster kan till exempel utveckla gemensamma verktyg för kommunikation.

Enheten för administrativa tjänster ansvarar allmänt för ordnandet av sin tjänsteproduktion och för avtalsarrangemangen i samband med den. Den ska svara för ämbetsverkets serviceavtal med tjänsteproducenterna, såsom Servicecentret och Rättsregistercentralen.

Också efter inrättandet kan det vid enheten för administrativa tjänster placeras sådant kunnande som alla myndigheter behöver men i fråga om vilket efterfrågan hos de enskilda myndigheterna inte fyller ett helt årsverke.

Till enheten för administrativa tjänster kan dessutom genast eller med tiden överföras de förvaltningsuppgifter som för närvarande sköts av specialmyndigheter och som kan skötas centraliserat utan att deras självständighet och oberoende äventyras. Genom att uppgifterna centraliseras kan det administrativa arbetet professionaliseras och mängden överlappande arbete minskas. Myndigheterna ska fortfarande ha funktioner som har karaktären av stödfunktioner men som på grund av självständigheten och oberoendet eller av ändamålsenlighetsskäl ska förbli myndigheternas egna uppgifter.

En tjänsteman vid enheten för administrativa tjänster ska kunna föredra vissa ärenden, särskilt ärenden som kräver tjänstemannarättslig sakkunskap. Dessutom kan andra ärenden som hör till enhetens verksamhetsområde föredras för myndigheterna. Bestämmelser om dessa ärenden utfärdas genom förordning av statsrådet. Myndighetschefen har fortfarande beslutanderätten i ärenden, men genom föredragning tryggas specialkompetensen vid beredningen av ärenden. Ärendena kan dock också fortsättningsvis föredras av en tjänsteman som är anställd hos myndigheten.

Målet är att myndigheternas olika stödtjänster i fortsättningen ska produceras effektivare än tidigare. Den grundläggande utgångspunkten för verksamheten vid enheten för administrativa tjänster är att man vid produktionen av stödtjänster för myndigheterna i stor utsträckning stöder sig på tjänster som tillhandahålls av statens gemensamma tjänsteproducenter (Hansel, HAUS, Servicecentret, Senatfastigheter, Statskontoret, Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori). Enheten för administrativa tjänster ska erbjuda sakkunskap för samordning av myndigheternas verksamhetsbehov och tjänsteproduktion.

4.1.3 Ledning av och beslutsfattande vid ämbetsverket

Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen ska inte vara ett traditionellt chefsämbetsverk. Vid ett chefsämbetsverk ansvarar chefen för ämbetsverket för utvecklingen av ämbetsverkets verksamhet, dess resultat och för att målen nås. Detta förutsätter en viss grad av möjlighet att leda eller styra substansärenden, vilket står i strid med specialmyndigheternas självständighet.

Eftersom specialmyndigheterna är oberoende och beslutföra i alla ärenden som gäller deras egen substans, ska det nya verket inte ha en chef med helhetsansvar vars behörighet eller beslutanderätt sträcker sig till specialmyndigheternas ansvarsområde. Eftersom verket ska bestå av 11 självständiga myndigheter och en enhet för administrativa tjänster, är största delen av ämbetsverkets personal och verksamhet i praktiken specialmyndigheternas personal och verksamhet, och största delen av beslutanderätten hör således till cheferna för specialmyndigheterna.

För enheten för administrativa tjänster utnämns en egen direktör som svarar för enhetens verksamhet och fattar beslut i ärenden som gäller den. Direktörens uppgifter och beslutanderätt i administrativa frågor begränsas genom bestämmelser. Enheten för administrativa tjänster ska verka inom sitt eget fastställda uppgiftsområde. Direktören för enheten är inte chef för myndighetscheferna och myndighetscheferna ska inte heller i något annat avseende vara underställda honom eller henne.

Vid enheten för administrativa tjänster sköts de stöd- och förvaltningsfunktioner som även nu tillhandahålls specialmyndigheterna någon annanstans än vid de enheter som lyder under deras behörighet, till exempel vid justitieministeriet, och sakkunniguppgifter som myndigheterna kan använda om de så önskar. Därmed överlappar inte behörigheten för direktören för enheten för administrativa tjänster den nuvarande behörigheten för chefen för en specialmyndighet. Direktören för enheten för administrativa tjänster har beslutanderätt framför allt i frågor som gäller

tillhandahållandet av tjänster. Dessutom ska han eller hon ha beslutanderätt vid organiseringen och ledningen av bokföringsenhetens verksamhet.

Dessutom har direktören för enheten för administrativa tjänster beslutanderätt i fråga om ämbetsverkets gemensamma upphandlingar och avtal, som fastställs i serviceplanen.

Med tanke på eventuella oklara situationer föreslås att det i lagen tas in en bestämmelse om att de administrativa tjänsterna ska bereda och samordna sådana ärenden som gäller hela verket och som inte hör till myndighetens ansvarsområde.

Direktören för enheten för administrativa tjänster är förutom chef för enheten också formellt chef för bokföringsenheten och verket, vilket motiverar att tjänstebenämningen ska vara direktör. Statsrådet föreslås utnämna direktören för högst fem år i sänder.

Ämbetsverket ska ha en styrgrupp bestående av myndighetscheferna eller de tjänstemän vid specialmyndigheterna som de har utnämnt. Även direktören för enheten för administrativa tjänster ska höra till styrgruppen och vara dess ordförande. I styrgruppen behandlas framför allt de viktigaste frågorna med anknytning till ordnandet av stödtjänster och vid behov samordningsfrågor, men inte frågor som gäller myndigheternas grundläggande uppgifter. Eftersom myndigheterna själva får bestämma om användningen av tjänster, också helt externa tjänster, strider behandlingen av ordnandet av tjänsterna i styrgruppen och eventuella meningsskiljaktigheter vid behandlingen inte mot självständigheten och oberoendet i myndighetens egen verksamhet. Styrgruppen har ingen självständig beslutanderätt.

4.1.4 Resultatförhandlingsprocessen och serviceplanen

Åtskiljandet av anslag och resultatstyrning är en väsentlig del av specialmyndigheternas oberoende och självständighet. Anslagen specificeras fortfarande myndighetsvis i förklaringsdelen i statsbudgeten. Myndigheterna ska besluta om användningen av sina egna anslag och godkänna sin egen upphandlingsplan och personalbudget. De ska godkänna budgetpropositionen och dispositionsplanen för sin egen verksamhet, liksom även handlingar som gäller resultatorienterad styrning och uppföljning.

Specialmyndigheternas resultatstyrningsprocess kvarstår mellan myndigheten och justitieministeriet, och det nya verket för alltså inte gemensamma resultatförhandlingar med ministeriet. Myndigheterna ska fortfarande föra sina egna resultatförhandlingar eller resultatdiskussioner. Justitieministeriet har i sin resultatstyrning beaktat myndigheternas självständighet så att ministeriet inte har ställt upp några mål för myndigheterna, utan i resultatstyrningen har man fokuserat på att anvisa rätt dimensionerade resurser för att nå de verksamhetsmål som myndigheterna har ställt upp.

Enheten för administrativa tjänster ska leda den nya bokföringsenhetens verksamhet och erbjuda myndigheterna stöd i beredningen av resultatstyrningen. Myndighetens chef ska underteckna det resultatavtal som gäller myndighetens verksamhet.

Enheten för administrativa tjänster ska föra resultatstyrningsförhandlingar om sin verksamhet med ministeriet. Resultatavtalet undertecknas av direktören för enheten för administrativa tjänster.

I samband med att enheten för administrativa tjänster ingår resultatavtal ska ministeriet godkänna enhetens serviceplan, där de tjänster som enheten tillhandahåller eller ordnar för myndigheterna beskrivs. Planen ska göras upp för fyra år i sänder och den ska basera sig på en utredning

av servicebehoven som görs av enheten för administrativa tjänster. Det utkast till serviceplan som enheten utarbetat ska först behandlas i ämbetsverkets styrgrupp.

Myndigheterna ska även i fortsättningen ansvara för beredningen av den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet i sin egen verksamhet. Enheten för administrativa tjänster ska bereda de övriga delarna av bokslutet och sammanställa bokslutet. Bokslutet ska undertecknas gemensamt av cheferna för myndigheterna och direktören för enheten för administrativa tjänster.

Anslagen för administrativa tjänster ska innehålla finansiering av de tjänster som hör till basservicen. Basservicen ska i sin tur i så stor utsträckning som möjligt innefatta stödtjänster för verksamheten. De tjänster som produceras eller upphandlas av enheten för administrativa tjänster och finansieras med myndigheternas anslag ska begränsas till ett minimum. Till dessa tjänster hör i praktiken specialtjänster bland annat i situationer där myndigheten har en betydande verksamhetsreform och det behövs tilläggservice till stöd för reformen, eller andra jämförbara situationer.

4.1.5 Uppgifter som kvarstår hos justitieministeriet

Justitieministeriet kommer att ha samma roll i förhållande till specialmyndigheterna som till andra sektorer inom sitt förvaltningsområde. Ministeriet sköter resultatstyrningen av myndigheterna och verket och sköter de praktiska statsrådsuppgifter som har en koppling till dessa, till exempel i ärenden som gäller utnämning av chefer och tillsättande av nämnder.

Dessutom sköter ministeriet andra uppgifter på statsrådsnivå som gäller specialmyndigheterna, såsom författningsberedning samt budget- och ramberedning.

Ministeriet ska fortfarande vara förhandlingsmyndighet inom förvaltningsområdet för specialmyndigheternas del i ärenden som gäller preciserande tjänstekollektivavtal samt besluta om löner till verkets personal och inrättande, indragning och ändring av tjänster.

Justitieministeriet ska fortfarande ansvara för de hyresavtal för ämbetsverk som omfattas av justitieministeriets beslutanderätt. Ministeriet sköter samordningen av lokalledningen inom förvaltningsområdet och har fortfarande ansvaret för styrningen och samordningen av informationsförvaltningen och digitaliseringen inom förvaltningsområdet. Ministeriet svarar fortfarande också för styrningen och utvecklingen av informations- och cybersäkerheten samt dataskyddet inom förvaltningsområdet.

I lagstiftningen om ombud ingår också en skyldighet att utarbeta en berättelse om verksamheten till riksdagen eller statsrådet. Justitieministeriet ska även i fortsättningen sköta behandlingen av berättelser eller praktiska uppgifter i samband med behandlingen.

Det föreslås att vissa tjänstemannarättsliga åtgärder som gäller myndighetschefer ska skötas av justitieministeriet. Även om det samtidigt är nödvändigt att skilja myndigheterna från justitieministeriet, måste man se till att deras chefer är oberoende i förhållande till varandra och till direktören för enheten för administrativa tjänster. Därför ska till exempel chefen för en myndighet ges en varning av justitieministeriet, inte av ämbetsverket. Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I fråga om vissa tjänstemannarättsliga åtgärder har utnämnnaren behörighet, det vill säga i fråga om myndighetscheferna statsrådet. Även i dessa frågor har justitieministeriet i praktiken en roll.

4.2 Propositionens konsekvenser

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

De utgifter av engångsnatur och bestående utgifter som propositionen medför hänför sig till inrättandet av den föreslagna nya bokföringsenheten, inrättandet av den föreslagna enheten för administrativa tjänster vid det nya verket och utformandet av dess uppgifter.

Bestående utgifter förädlas av utvecklandet och centraliseringen av myndigheternas gemensamma administrativa stödtjänster och skötseln av dem vid enheten för administrativa tjänster. Vid den nya enheten för administrativa tjänster som ska inrättas ska det finnas sju tjänster. Personaltjänsterna uppgår till sammanlagt cirka 560 000 euro. Det genomsnittliga priset per årsverke är 80 000 euro inklusive den kalkylerade andelen gemensamma IKT-kostnader (4 000 euro).

I de uppgifter som anvisas enheten för administrativa tjänster har man i propositionen beaktat att de administrativa stödtjänsterna har utökats med nya uppgiftsområden som kräver specialkunskaper samtidigt som digitaliseringen i anslutning till förvaltningsuppgifterna har utvecklats. Uppgiftsområden som kräver ytterligare satsningar är bland annat upphandling, dataskydd, datasäkerhet och informationshantering samt dataanalys och informationsledning.

Köp av den nya bokföringsenhetens tjänster från Servicecentret uppgår enligt Servicecentrets kalkyl från och med ingången av 2025 till sammanlagt 350 000 euro. År 2022 betalade myndigheterna sammanlagt 140 000 euro i avgifter till Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning. De serviceavgifter som betalas till Servicecentret ökar således med 210 000 euro. Grundavgiften för den nya bokföringsenhetens Kieku-system är 65 000 euro. Av Servicecentret köps i fortsättningen en helhetstjänst för personaladministration till myndigheterna och enligt Servicecentrets kalkyl är totalpriset för tjänsten 100 000 euro. Helhetstjänsten undanröjer bokföringsenhetens behov av att producera rutinemässiga uppgifter inom personalförvaltningen. Dessutom koncentreras allt fler ekonomiförvaltningstjänster till Servicecentret i takt med att Servicecentret utvecklar sin verksamhet.

Tjänster som enheten för administrativa tjänster köper av andra tjänsteproducenter och enhetens övriga utgifter uppgår till sammanlagt 105 000 euro. Köp av tjänster omfattar utbildningstjänster (HAUS) som är gemensamma för alla myndigheter till ett värde av uppskattningsvis 35 000 euro samt upphandlings- och konkurrensutsättningstjänster (Hansel) till ett värde av uppskattningsvis 30 000 euro. Bokföringsenhetens inköp av tjänster för intern revision och övriga utgifter för enheten för administrativa tjänster uppgår till sammanlagt 40 000 euro. Genom gemensam upphandling av tjänster eftersträvas synergieffekter och stordriftsfördelar.

Den grundläggande utgångspunkten för verksamheten vid den nya enheten för administrativa tjänster är att man vid produktionen av stödtjänster för myndigheterna i stor utsträckning ska stödja sig på tjänster som tillhandahålls av statens gemensamma tjänsteproducenter (Hansel, HAUS, Servicecentret, Senatfastigheter, Statskontoret, Statens informations- och kommunikationstekniska center). Enheten för administrativa tjänster ska tillhandahålla sakkunskap för en samordning av myndigheternas behov i verksamheten och tjänsteproduktionen.

De bestående totala utgifterna för den nya enheten för administrativa tjänster är cirka 1 miljon euro. Detta ska inom ramen för justitieministeriets huvudtitel täckas genom interna omfördelningar. Behovet av omfördelningar förädlas av ökningen av bokföringsenhetens Servicecenter-serviceavgifter och av anställningen av personalen vid enheten för administrativa tjänster. Under det första verksamhetsåret kan utgiftsnivån vara något lägre.

Ett av målen med att centralisera de administrativa stödtjänsterna för specialmyndigheterna är att myndigheternas olika stödtjänster i fortsättningen ska tillhandahållas effektivare när samma administrativa uppgifter inte utförs separat inom varje myndighet. Samtidigt eftersträvas till exempel synergieffekter och stordriftsfördelar för myndigheterna genom en gemensam upphandling av tjänster. På längre sikt är målet att förbättra produktiviteten i respektive myndighets substansverksamhet när de administrativa stöduppgifterna har koncentrerats till enheten för administrativa tjänster, statens gemensamma servicefunktioner används i allt större utsträckning och myndigheterna kan inrikta sina resurser på substansärenden. Avsikten är att be myndigheterna utarbeta planer för hur de ämnar utnyttja enheten för administrativa tjänster vid skötseln av sina administrativa uppgifter. Planerna ska behandlas i resultatförhandlingarna mellan justitieministeriet och myndigheterna hösten 2023.

Reformen bedöms 2024 ha konsekvenser av engångsnatur särskilt för informationssystemen vid Servicecentret, Statens center för informations- och kommunikationsteknik och Rättsregistercentralen. I statens interna tjänstefakturering inriktas dessa utgifter på justitieministeriets förvaltningsområde. Enligt en preliminär bedömning uppgår ändringskostnaderna av engångsnatur sammanlagt till cirka 430 000 euro, varav andelen för Servicecentret är cirka 300 000 euro, andelen för Statens center för informations- och kommunikationsteknik cirka 75 000 euro och Rättsregistercentralens andel cirka 55 000 euro. I budgetpropositionen för 2024 föreslås att det till beslutsdelen under moment 25.01.03 fogas ett tillägg om att anslaget under momentet också får användas till utgifter för beredningen av inrättandet av ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Beslut om finansieringen fattas i samband med beredningen av planen för de offentliga finanserna och statsbudgeten. Den finansiering som åtgärderna förutsätter genomförs inom ramen för justitieministeriets huvudtitel, vid behov genom en omfördelning av anslagen.

Propositionen har inga ekonomiska konsekvenser för hushållens ställning eller för företag.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Inrättandet av en gemensam administrativ enhet för specialmyndigheterna skulle stärka skötseln av deras administrativa uppgifter. Myndigheterna kan bättre än tidigare fokusera på sina lagstadgade uppgifter och på ett oberoende innehållsarbete, även om de fortfarande ska sköta administrativa uppgifter. Myndigheternas verksamhetsmål kan stödjas genom att man förkortar den tid som ledningen och sakkunniga ägnar åt administrativa uppgifter. En gemensam enhet för administrativa tjänster skulle också göra det möjligt att skaffa särskild administrativ sakkunskap bättre än vad en enskild myndighet har möjlighet till.

Genom att förvaltningens stödtjänster samlas centraliseras kompetensen och minskar sårbarheten i enskilda aktörers förvaltning. Arrangemanget kan ge flera synergieffekter till exempel för att stödja personalens kompetens, effektivisera upphandlingen och stärka dataskyddet. Genom att minska överlappande arbete, till exempel genom att skapa mallar för olika planer och genom enhetliga anvisningar i rätt tid, kan behandlingen av administrativa ärenden effektiviseras.

Reformen ingriper inte i myndigheternas kärnuppgiftsfält eller organiseringen av det. Ändringen har således inga direkta konsekvenser för skötseln av myndigheternas lagstadgade uppgifter. Även anslagen och resultatstyrningen förblir myndighetsspecifika.

Överföringen av de bokföringsenhetsuppgifter och operativa personal- och ekonomiförvaltningsuppgifter som gäller specialmyndigheterna från justitieministeriet till det nya verket leder

till att ministeriets roll och uppgifter blir tydligare. Justitieministeriet ska tydligare än tidigare kunna koncentrera sig på den strategiska ledningen av förvaltningsområdet och andra uppgifter på statsrådsnivå.

Propositionen har inga direkta konsekvenser för verksamheten vid andra myndigheter än justitieministeriet och specialmyndigheterna. Myndigheterna ska sköta sina uppgifter gentemot medborgare, företag och andra myndigheter på samma sätt som förut, och ärenden uträttas vid dem på samma sätt som nu. Enheten för administrativa tjänster vid det ämbetsverk som ska inrättas är en ny samarbetspartner i myndighetssamarbetet inom statsförvaltningen.

4.2.3 Konsekvenser för personalen

Enligt den nya 5 a § i statstjänstemannalagen (750/1994) överförs i samband med omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen tjänsterna och förflyttas de tjänstemän som utnämnts till tjänsterna till samma ämbetsverk som uppgifterna överförs till. Tjänstemän som utnämnts till ett tjänsteförhållande för viss tid övergår till anställning vid ämbetsverket för den tid tjänsteförhållandet varar. I de situationer som avses i 1 och 2 mom. får tjänsten överföras utan det samtycke från tjänstemannen som avses i 5 §, om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsregion.

Specialmyndigheternas tjänster och tjänsteförhållanden för viss tid inklusive de tjänstemän som utnämnts till dem överförs vid ändringen med stöd av ovan nämnda bestämmelser till ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I praktiken är effekten av övergången formell ur personalens synvinkel. Avsikten med ändringen är inte att inverka på specialmyndigheternas lagstadgade verksamhet. Tjänsterna överförs vid det nya ämbetsverket direkt till tjänster hos den specialmyndighet där de nu är tjänster. Ändringen inverkar inte heller på specialmyndigheternas verksamhetsställen, så personalens arbetsorter förblir oförändrade.

Eftersom de administrativa uppgifterna vanligen utgör endast en del av arbetsbeskrivningarna för specialmyndigheternas personal och de uppgifter som eventuellt ska centraliseras en ännu mindre del, ska ingens tjänst eller tjänsteförhållande för viss tid i samband med reformen med stöd av lag överföras till enheten för administrativa tjänster. Avsikten är dock att uppgifterna vid enheten för administrativa tjänster ska kunna tillsättas genom interna tjänsteöverföringar innan de nya uppgifterna tillsätts genom offentlig utlysning så att myndigheternas nuvarande kunnande kan utnyttjas av enheten för administrativa tjänster.

Tjänster kan också senare, om de förutsättningar som anges i tjänstemannalagen uppfylls, överföras mellan specialmyndigheterna och enheten för administrativa tjänster, liksom inom ämbetsverken från en enhet till en annan och mellan ämbetsverken. Justitieministeriet ska fortfarande ha behörighet för detta.

De uppgifter som det föreslås att enheten för administrativa tjänster ska ansvara för utförs nu inom alla myndigheter som en del av flera personers uppgiftsbeskrivning. Reformen kan således ha konsekvenser för arbetsbeskrivningarna för sådana tjänstemän som nu sköter administrativa uppgifter. En del av de administrativa uppgifterna kan i samband med ändringen eller senare överföras till enheten för administrativa tjänster vid ämbetsverket, varvid arbetsbeskrivningen kompletteras med andra uppgifter. Om uppgifterna på arbetsgivarens initiativ blir mindre krävande, är arbetsgivaren skyldig att i stället försöka söka uppgifter av motsvarande svårighetsgrad som tidigare. Avtalsbestämmelserna om tryggnad av lönenivån finns i bilaga 1 till protokollet om undertecknande av statens arbets- och tjänstekollektivavtal, och de har också tagits in i det preciserande tjänstekollektivavtal som tillämpas vid justitieministeriet och specialmyndigheterna.

Eftersom myndigheterna behåller sin självständighet och sitt oberoende och till exempel fortfarande för sina egna resultatförhandlingar med justitieministeriet, inverkar ändringen inte heller på myndighetschefernas ställning. Vissa tjänstemannarättsliga åtgärder som gäller cheferna ska fortfarande skötas av justitieministeriet.

Av de uppgifter som överförs till ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen är de operativa personal- och ekonomiförvaltningsuppgifterna liksom bokföringsenhetsuppgifterna nu till största delen justitieministeriets uppgifter. Justitieministeriet utför allt som allt uppgifter som hänför sig till specialmyndigheter för uppskattningsvis ett årsverke, om man inte beaktar uppgifter på statsrådsnivå eller uppgifter som gäller hela förvaltningsområdet. Uppgifterna är fördelade på flera personer. De utgör endast en del av arbetsbeskrivningarna för dem som utför dem, i vilket fall som helst under hälften, och därför kommer ingens tjänst att överföras med stöd av lag. Uppgifterna sköts av samma personer som sköter motsvarande uppgifter vid justitieministeriet. Vid behov kompletteras personernas arbetsbeskrivningar med nya uppgifter. Lönegarantin har avtalats i tjänstekollektivavtalet på det sätt som nämns ovan.

Största delen av de sakkunnigtjänster som justitieministeriets förvaltnings- och styrningsavdelning tillhandahåller specialmyndigheterna riktas gemensamt till ministeriet och hela förvaltningsområdet, och det är inte möjligt att precisera eller lösgöra en resurs enbart för specialmyndigheterna.

Uppgifter som gäller användningen av personsystem och bokföringsenheten överförs till det nya verket även från Utsökningsverket och uppgifter som gäller personuppgiftssystemen från Sydöstra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt. Dessa uppgifter har utgjort endast en liten del av den totala arbetsbeskrivningen för dem som sköter uppgifterna.

Reformen har behandlats i samarbetsförfarande mellan justitieministeriet och specialmyndigheterna.

På personalen vid specialmyndigheter som överförs till ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen tillämpas nu samma preciserande tjänstekollektivavtal (preciserande tjänstekollektivavtal av den 11 mars 2021 för barnombudsmannens byrå, dataombudsmannens byrå, diskrimineringsombudsmannens byrå, Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, justitieministeriet, jämställdhetsombudsmannens byrå, konsumenttvistnämnden, Olycksutredningscentralen, Rättsregistercentralen och underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen den 11 mars 2021).

Det finns således inget behov av att förhandla fram ett nytt preciserande tjänstekollektivavtal, och i samband med reformen blir man inte tvungen att förhandla om för personalen vid någon myndighet från tillämpningsområdet för ett preciserande tjänstekollektivavtal till ett annat. Den nya personal som rekryteras kommer till enheten för administrativa tjänster, som det ur arbetsgivarens synvinkel är ändamålsenligast att foga till tillämpningsområdet för samma preciserande tjänstekollektivavtal.

4.2.4 Samhälleliga konsekvenser

En centralisering av förvaltningsuppgifterna till enheten för administrativa tjänster och stärkandet av enheten med särskild sakkunskap i vissa förvaltningsärenden främjar en effektiv och framgångsrik skötsel av myndigheternas förvaltningsuppgifter och stärker på så sätt skötseln av myndigheternas egna ansvarsområden, vilket innebär att reformen kan medföra nytta för medborgarna och företagen med tiden, till exempel i form av kortare behandlingstider för ärendena inom myndigheternas ansvarsområde.

I internationella bestämmelser och överenskommelser som är bindande för Finland samt i internationell rättspraxis förutsätts det att i synnerhet vissa av de tillsynsmyndigheter som är med i den föreslagna reformen och Olycksutredningscentralen är oberoende och självständiga. I bestämmelserna anges det inte hur dessa tillsynsmyndigheter ska organiseras, men oberoende och självständighet ges ett visst innehåll vars uppfyllande bör ha beaktats vid beredningen av organisationsbestämmelserna (se avsnitt 2.2).

Med oberoende avses att myndigheterna i sina uppgifter ska vara självständiga och oberoende av annan förvaltning, politisk styrning och påverkan från alla utomstående aktörer. Det är särskilt viktigt med oberoende i förhållande till politiska beslutsfattare. Oberoende innebär å ena sidan oberoende av utomstående aktörer och å andra sidan oberoende inom myndighetsmaskineriet. Specialmyndigheterna ska således vara oberoende också i förhållande till ämbetsverket. Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Det centrala innehållet i självständigheten och oberoendet är enligt internationella bestämmelser, avtal och rättspraxis att man varken direkt eller indirekt kan påverka tillsynsmyndigheterna och att myndigheterna inte får begära eller ta emot instruktioner från någon utomstående instans. Till exempel kan förhållandet mellan chefer och underställda mellan en ombudsman och en myndighet inom centralförvaltningen äventyra oberoendet.

Tillsynsmyndigheterna ska anvisas tillräckliga ekonomiska, tekniska och personella resurser för att de ska kunna sköta sina uppgifter och utöva sina befogenheter. Tillräckliga lokaler och tillräcklig infrastruktur ska anvisas för dem. Myndigheterna ska själva kunna välja sin egen personal, och personalen ska styras uteslutande av myndigheten. Myndigheterna ska själva kunna besluta om hur de använder sina resurser, om organiseringen av verksamheten och om sina prioriteringar. Laglighetsövervakningsorganet får inte ha för nära politiska kopplingar.

I den ändring som nu föreslås äventyras inte myndigheternas ovan beskrivna självständighet och oberoende. Myndigheterna ska fortfarande ha behörighet att rekrytera sin personal, som i sin tur uteslutande styrs av myndigheten. Myndighetschefen behåller sitt tjänstemannarättsliga oberoende vid det ämbetsverk som ska inrättas och kommer inte att ha någon chef vid ämbetsverket som utövar arbetslednings- och tillsynsmakt över honom eller henne.

Myndigheterna ska fortfarande göra upp sina egna arbetsordningar och planera sin egen organisation samt förhandla om sina anslag och besluta om användningen av dem.

Myndigheternas oberoende begränsas inte av att de administrativt sett finns vid samma verk. Myndigheternas behörighet och självständighet i förhållande till det ämbetsverk som de i fortsättningen hör till säkerställs genom bestämmelser.

Vid den enhet för administrativa tjänster som ska inrättas sköts ärenden som inte hänför sig till myndigheternas lagstadgade ansvarsområde. De uppgifter som enheten för administrativa tjänster ska sköta har i praktiken redan nu skötts externt eller kan i praktiken köpas av externa tjänsteproducenter. Att de sköts vid ett annat statligt ämbetsverk har inte ansetts problematiskt till exempel med tanke på tillsynens oberoende. De uppgifter där enheten för administrativa tjänster tillhandahåller specialmyndigheterna sakkunnigtjänster stöder myndigheterna, och myndigheten har själv beslutanderätt i fråga om stödets användningsgrad.

En del myndigheter har till uppgift att utöva tillsyn även över andra myndigheter inom samma verk samt över själva verket. Möjligheten till oberoende tillsyn säkerställs också i fortsättningen genom att myndigheterna och enheten för administrativa tjänster är åtskilda från varandra. Upp-

gifterna för enheten för administrativa tjänster regleras genom lag och förordning. Myndigheterna är inte heller bundna till varandra, eftersom de inte skulle ha nödvändiga gemensamma förvaltnings- och stödärenden i större utsträckning än för närvarande.

Också på andra håll inom statsförvaltningen kan en myndighet finnas inom ett annat verk, och arrangemanget har inte ansetts problematiskt. Exempelvis konsumentombudsmannen finns administrativt vid Konkurrens- och konsumentverket. I förarbetena (RP 108/2012 rd) till lagen om Konkurrens- och konsumentverket (661/2012) konstateras det att Konkurrens- och konsumentverkets tillsynsuppgifter ordnas så att oberoendet och opartiskheten i den tillsyn som ska skötas av verket och konsumentombudsmannen tryggas.

Däremot stärker propositionen specialmyndigheternas självständighet och oberoende när de flyttas bort från det politiskt ledda statsrådet och när de i praktiken får sina stödtjänster från något annat ställe än justitieministeriet. Detta ökar avståndet mellan justitieministeriet och myndigheterna och stärker specialmyndigheternas oberoende. I förhållande till myndigheterna kommer ministeriet fortfarande att ha befogenheter som betonar deras och deras chefers självständighet och oberoende i förhållande till det nya verk som ska inrättas och till varandra, men i praktiken kommer myndigheterna att lösgränsas från ministeriet.

Att myndigheterna finns i anslutning till justitieministeriet har i det praktiska arbetet inte upplevts som en faktor som minskar deras självständighet, men det väsentliga är också hur myndigheternas oberoende ser ut utåt. Exempelvis är det viktigt att aktörerna inom de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är oberoende och självständiga i förhållande till de politiska aktörer som är vid makten vid uppföljningen av hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Propositionen har inga direkta konsekvenser för medborgarnas eller sammanslutningarnas ställning eller verksamhet, eftersom specialmyndigheternas verksamhet förblir oförändrad och medborgarna eller sammanslutningarna varken använder de tjänster som enheten för administrativa tjänster tillhandahåller eller uträttar ärenden vid enheten. Ärenden ska fortfarande uträttas direkt hos respektive myndighet. Även utåt kommer specialmyndigheterna att fungera på samma sätt som tidigare, inte som ett verk för specialmyndigheterna eller som en del av det.

Sambandet mellan reformen och jämlikhet samt jämställdhet mellan könen ligger dock i att samlandet och stärkandet av det administrativa stödet sparar resurser för ombudsmännens diskriminerings- och jämställdhetsarbete och att man genom bestämmelserna samtidigt säkerställer att diskriminerings- och jämställdhetsombudsmannens oberoende förblir oförändrat. Propositionens konsekvenser för barn är på motsvarande sätt att en större del av resurserna för barnombudsmannens byrå kan användas för ombudsmannens lagenliga uppgifter när stödtjänsterna fås från annat håll.

4.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen

Konsekvenserna av förändringarna i informationshanteringen har i samband med lagberedningen bedömts separat i enlighet med lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019). Kostnaderna bedöms inte vara betydande.

Enheten för administrativa tjänster vid det nya verket ska sköta informationshanteringen i de administrativa ärenden som hör till dess ansvarsområde samt de anknytande uppgifter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige som avses i dataskyddslagstiftningen. Specialmyndigheterna ska fortfarande sörja för sin egen informationshantering samt för de uppgif-

ter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige. Enheten för administrativa tjänster ska således vara sin egen informationshanteringsenhet enligt 4 § i informationshanteringslagen och varje enskild myndighet sin egen.

Uppgifterna för enheten för administrativa tjänster är nya, men motsvarande ärenden har tidigare skötts på annat håll, främst vid justitieministeriet. Som helhet uppstår inga nya uppgifter eller nytt informationsmaterial.

På enhetens ansvar överförs användningen av Kieku-persondatasystemet, som gäller hela ämbetsverkets personal, i praktiken personuppgiftsansvaret; tjänsten torde skaffas från Servicecentret. Datalagret för persondatasystemet och användningen av det förblir oförändrade. Datamaterialen överförs till ämbetsverkets persondatasystem från de nuvarande personuppgiftsansvariga, det vill säga justitieministeriet, Utsökningsverket och Sydöstra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt. Skyldigheterna att använda datalagret ändras inte och det uppstår inga nya slags uppgifter i datalagret. Vid enheten för administrativa tjänster ska användarrättigheterna till systemet fastställas, men principerna vid fastställandet ska vara desamma som hos de nuvarande personuppgiftsansvariga.

Enheten för administrativa tjänster ska behandla och ansvara för informationsmaterial som hänför sig till dess administrativa verksamhet med hjälp av ett ärendehanteringssystem för administrativa ärenden. Avsikten är att ämbetsverket ska utgöra en självständig bokföringsenhet. Uppgifter och rätt att få uppgifter som hör till bokföringsenheten överförs från justitieministeriet och Utsökningsverket till de tjänstemän som sköter bokföringsenhetens uppgifter.

Specialmyndigheternas informationssystem och informationsresurser förblir oförändrade, både de som hänför sig till substansen och de administrativa. Ändringen har inga konsekvenser för myndigheternas behandling av ärenden. Enheten för administrativa tjänster ska inte ha tillgång till myndigheternas informationsresurser och myndigheterna ska inte ha tillgång till varandras.

Efter ändringen kommer justitieministeriet att behandla samma kategorier av ärenden som tidigare. Ändringen påverkar inte ministeriets ärendehanteringssystem, informationsresurser eller informationsmaterial på annat sätt än att mängden material som ska behandlas minskar när det är enbart uppgifter om ministeriets personal som behandlas i persondatasystemet.

Eftersom det inte är nödvändigt att göra några betydande ändringar i informationssystemen med anledning av propositionen, har ändringen i informationshanteringen inga betydande ekonomiska konsekvenser.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1.1 Ämbetsverksstrukturen

Under tidigare beredningsskeden har möjligheten att ombilda dataombudsmannens byrå till ett verk som fungerar som ett så kallat moderämbetsverk för andra specialmyndigheter utretts. Övriga specialmyndigheter skulle administrativt höra till samma verk, och förvaltningsenheten vid dataombudsmannens byrå skulle producera vissa förvaltnings- och stödtjänster både för data-skyddsmyndigheten och för specialmyndigheterna.

Modellen motsvarar finansministeriets förslag till utveckling av projektet för ämbetsverksutredning inom central- och regionförvaltningen (VIRSU) om att förvaltningsärenden som gäller små

myndigheter som kräver särskilt oberoende inom justitieministeriets förvaltningsområde ska koncentreras till ett så kallat moderämbetsverk. Det ligger också i linje med riksdagens uttalande i samband med dataskyddslagstiftningen (RSv 108/2018 rd), enligt vilket riksdagen förutsätter att regeringen utreder om organisationen för tillsynsmyndigheten för dataskyddet bör utvecklas som ett ämbetsverk.

Dataskyddsmyndigheten kan i egenskap av en befintlig institution av skälig storlek sannolikt bäst av specialmyndigheterna svara för produktionen av förvaltnings- och stödtjänster till andra specialmyndigheter. Den producerar redan nu tjänster för underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen.

Valet av moderämbetsverksmodellen stöds av att dataskyddsmyndigheten skulle ha en framträdande självständig och oberoende roll i den. Att dataombudsmannen skulle bildas till ett ämbetsverk motiveras också av uppgifternas natur och samhälleliga betydelse.

Problemet med modellen är dock att de övriga självständiga och oberoende myndigheterna formellt sett skulle vara mindre oberoende i förhållande till dataskyddsmyndigheten. Det är också osäkert om modellen med ett moderämbetsverk kan genomföras så att dataombudsmannens tillsynsroll i förhållande till de övriga samlade myndigheterna inte skulle ge upphov till spänningar som återspeglas i dataombudsmannens administrativa tjänster. Dataombudsmannens byrå kan inte vara moderämbetsverk i fråga om andra än sådana fastställda förvaltningsuppgifter som inte ens indirekt inbegriper sådan behandling av personuppgifter som byrån utövar tillsyn över.

En utmaning i modellen med ett moderämbetsverk är också att garantera att den enhet som tillhandahåller administrativa tjänster är tillräckligt självständig inom chefsämbetsverket, vilket dataombudsmannen dock skulle vara. De övriga myndigheternas oberoende förutsätter en viss nivå på enhetens oberoende. Det ska till exempel särskilt säkerställas att den administrativa enhetens ställning och arbete inte kan påverkas genom dataskyddsmyndighetens arbetsordning, eftersom det skulle inverka på de övriga specialmyndigheternas verksamhet.

I den modell som nu föreslås är myndigheterna jämlika i förhållande till varandra, och enheten för administrativa tjänster är inte en del av någon av dem. Modellen är också tydligare med tanke på myndigheternas inbördes oberoende än om de skulle anslutas till den största av specialmyndigheterna. Tillsynen över dataskyddsfrågor lyfts inte fram som ett ansvarsområde för det ämbetsverk som nu föreslås bli inrättat, såsom den skulle lyftas fram i modellen med ett moderämbetsverk. Det skulle vara lättare att ordna samma slags påverkningsmöjligheter för alla specialmyndigheter i förhållande till de administrativa uppgifterna. Modellen tryggar bättre än modellen med moderämbetsverk även myndigheternas tillsyn över varandra.

Som en alternativ modell för att separera specialmyndigheternas administrativa uppgifter från justitieministeriet och ge dem ett starkare stöd i administrativa ärenden har inrättandet av ett separat servicecenter för specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen varit aktuellt i beredningen. Servicecentret skulle vara en organisation som är helt fristående från specialmyndigheterna, och varje myndighet ska vara sin egen organisation.

Servicecentret skulle vara en bokföringsenhet som myndigheterna hör till. Servicecentret skulle tillhandahålla operativa administrativa tjänster för myndigheterna. Situationen skulle i fråga om bokföringsenhetsarrangemanget vara jämförbar med myndigheternas nuvarande ställning i anslutning till justitieministeriet. För samarbetet mellan Servicecentret och myndigheterna skulle det finnas en kundarbetsgrupp som behandlar frågor som gäller ordnandet av administrativa tjänster.

Modellen påminner om Utvecklings- och förvaltningscentret som är ett riksomfattande nätverksbaserat verk som tillhandahåller utvecklings- och förvaltningstjänster för närings-, trafik- och miljöcentralerna samt arbets- och näringsbyråerna och som fungerar enligt en geografiskt decentraliserad verksamhetsmodell.

Styrkan med servicecentermodellen är att myndigheterna helt och hållet förblir sina egna organisationer, vilket innebär att deras självständiga ställning i förhållande till Servicecentret inte behöver preciseras i lagstiftningen. Dessutom stöder strukturen den opartiska tillsyn som specialmyndigheterna utövar över varandra.

En nackdel med modellen är bland annat att storleken på det ämbetsverk som ska inrättas är oändamålsenligt liten. Nya verk som inrättas ska i regel vara så stora att de utöver sina kärnuppgifter även kan sköta de administrativa uppgifter som hänför sig till deras verksamhet. Antalet årsverken vid Servicecentret skulle vara färre än tio. De ekonomiska kostnaderna för att inrätta och driva ett litet verk skulle också bli oproportionerligt höga.

I servicecentermodellen skulle organisationsgränserna dessutom utgöra en snävare gräns för fastställande och fördelning av ansvar och tillhandahållande av tjänster än i den modell som nu föreslås. I sista hand är det alltid en liten specialmyndighet som har ansvaret, vilket sannolikt skulle medföra ett behov av åtminstone delvis överlappande resurser. Modellen är också sårbarare än den modell som nu föreslås. Den modell som nu föreslås gör det möjligt att smidigt organisera ansvaret inom ett enda verk.

5.1.2 Modell för beslutsfattande

I en utredning om omorganiseringen av specialmyndigheternas förvaltning, som gjordes 2019 (Jokinen, 2019:11), föreslogs det att beslut som påverkar myndigheternas verksamhet och centrala lösningar för förvaltningsämbetets verksamhet och utveckling ska fattas kollegialt. Modellen skulle varit densamma som vid Domstolsverket, vars högsta beslutande organ enligt 19 a kap. 6 § i domstolslagen (673/2016) är direktionen.

Vid ämbetsverket för specialmyndigheterna ska kollegiet bestå av myndighetscheferna och direktören för de administrativa tjänsterna. Direktören ska ges beslutanderätt i de viktigaste frågorna, såsom godkännande av bokslutet och serviceplanen eller ordnande av intern kontroll.

Kollegialt beslutsfattande är dock problematiskt med tanke på myndigheternas självständighet och oberoende. Till kollegialt beslutsfattande hänför sig lagens bestämmelser till exempel om med vilken majoritet en åsikt kommer att utgöra kollegiets beslut. När kollegialt beslutsfattande används ska det godkännas att den åsikt som blir beslut kan vara en annan än en enskild myndighets åsikt, vilket kan leda till konflikt med det myndighetsspecifika oberoendet och självständigheten.

5.1.3 Tjänsteregleringsbehörighet och föredragningsförfarande

Under beredningen av ärendet har det varit aktuellt att överföra behörigheten för tjänsteregleringar i fråga om specialmyndigheter från justitieministeriet till ämbetsverket för specialmyndigheterna.

I samband med tidigare motsvarande ändringar inom justitieministeriets förvaltningsområde har sektorernas tjänsteregleringsbehörighet inte genast överförts på en ny aktör. Tjänsteregleringsbehörigheten i fråga om domstolar överfördes till Domstolsverket ett år efter att det inrättades, medan behörigheten att reglera tjänster inom utskökningsväsendet överfördes till sektorn först

cirka 10 år efter det att det centrala ämbetsverket inrättades. Det är ändamålsenligt att det nya ämbetsverket organiseras och etableras i övrigt först innan man överväger att överföra behörigheten. Bestämmelser om behörigheten finns i statstjänstemannaförordningen.

Bakgrunden till den omfattande centraliseringen av behörigheten i fråga om tjänsteregleringar till justitieministeriet är att det inom ministeriets förvaltningsområde har funnits många självständiga verk och myndigheter, av vilka en del är mycket små. Behörigheten har så småningom överförts till nya aktörer inom centralförvaltningen. Om behörigheten i fråga om tjänsteregleringar för specialmyndigheter överförs från justitieministeriet, är det inte ändamålsenligt att den överförs till små aktörer, i strid med utvecklingen på andra ställen inom förvaltningsområdet. På grund av ämbetsverkets interna oberoendenaspekter kan ett sådant behov dock uppkomma på ett annat sätt än inom andra sektorer.

Behörigheten i fråga om tjänsteregleringar har vid beredningen av ärendet ansetts vara en del av sådana lagstadgade behörigheter som fortfarande behöver ordnas på samma sätt som hittills i förhållandet mellan justitieministeriet och myndigheterna, utan att beslutanderätten överförs till enheten för administrativa tjänster vid det nya ämbetsverket.

I en utredning om ett verk för specialmyndigheterna 2020 (2020:21) föreslogs det att vissa ärenden, i synnerhet sådana som kräver tjänstemannarättslig sakkunskap, alltid ska föredras för myndighetschefen av enheten för administrativa tjänster. Ärenden inleds på initiativ av chefen för en specialmyndighet. Genom föredragning av enheten för administrativa tjänster tryggas specialkompetensen vid beredningen av dessa ärenden.

De ärenden som ska föredras av enheten för administrativa tjänster gäller skriftlig varning, beviljande av tillstånd för bisyssla, permittering eller uppsägning, avstängning från tjänsteutövning samt svar i klagomål och domstolsärenden som hänför sig till enhetens ansvarsområde, om besvären eller klagan gäller ett ärende som avgjorts av en specialmyndighet. Enheten för administrativa tjänster ska dessutom föredra ärenden som gäller inrättande, indragning och ändring samt överföring av tjänster, om behörigheten i dessa ärenden överförs på myndigheterna.

Verksamhetsmodellen är motiverad för att säkerställa sakkunskap i frågor som gäller tjänstemännens rättsskydd. Detsamma kan dock uppnås även om myndigheterna själva skulle ha kvar möjligheten att föredra dessa ärenden. Enligt de föreslagna bestämmelserna kan ärendena i fråga föredras av enheten för administrativa tjänster, vilket inte hindrar att de föredras av myndigheten.

5.2 Hur tillsynsmyndigheter och säkerhetsutredningar organiseras i vissa nordiska länder

5.2.1 Allmänt

Nedan går det närmare igenom hur oberoende myndigheter – underrättelsetillsyn, dataskydds-tillsyn, jämlikhetsorgan och säkerhetsutredningar – är organiserade i Sverige, Norge och Danmark.

I de nordiska länderna är största delen av dessa myndigheter självständiga inom ett visst ministeriums förvaltningsområde. En del finns i anslutning till ett annat ämbetsverk eller en annan myndighet. Viktiga särdrag hos självständigheten är myndigheternas rätt att rekrytera sin personal och besluta om sin egen budget och verksamhet, oberoende av hur de är organiserade. Myndigheternas förvaltnings- och stödtjänster har ordnats antingen i deras egna, myndighets-specifika förvaltningsenheter eller så fås de från ett annat statligt ämbetsverk eller en annan statlig myndighet eller så skaffar myndigheten dem hos en utomstående tjänsteleverantör.

I samband med den internationella jämförelsen har myndigheterna tillfrågats hur deras nuvarande organisationsform och ordnandet av stödtjänster är förenliga med deras oberoende ställning. Enligt svaren har det inte upplevts några problem i saken, oberoende av hur ärendena har ordnats i praktiken. Som garanti för självständigheten och oberoendet har man hellre lyft fram att myndigheten får tillräckliga resurser för att kunna fungera.

5.2.2 Underrättelsetillsyn

För laglighetsövervakning av underrättelseverksamheten svarar i Sverige en självständig myndighet inom Försvarsdepartementets förvaltningsområde, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten Siun. Siun är ett organ i form av en nämnd. Dess verksamhet stöds av ett permanent sekretariat som tillhandahåller en del av stödtjänsterna. Myndighetens löneutbetalning och IKT-tjänster har lagts ut på statliga tjänsteproducenter. Utöver Siun finns det i Sverige ett oberoende råd i anslutning till Försvarsmaktens Radioanstalt, vars uppgift är att övervaka att integritetsskyddet tillgodoses.

De sökvillkor som används vid signalspaning godkänns i Sverige av Försvarsunderrättelsedomstolen, som är underställd Försvarsdepartementet. Försvarsunderrättelsedomstolens löneutbetalning och bokföringstjänster tillhandahålls som köpta tjänster vid ett servicecenter som lyder under Finansdepartementet. Domstolen får sina övriga stödtjänster via Sveriges försvarsforskningsinstitut.

I Sverige övervakas Säkerhetspolisen, SÄPO, som fungerar som civil säkerhetstjänst, av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, SAKINT.

I Norge utövar EOS-delegationen (Utvalget for kontroll med etterretnings-, övervakings- og sikkerhetstjeneste) tillsyn över säkerhetspolisen som ansvarar för upprätthållandet av landets nationella inre säkerhet och över verksamheten vid Etterretningstjenesten, som är underrättelsetjänst för utlandet. För EOS-delegationens stödfunktioner ansvarar dess permanenta sekretariat.

Laglighetsövervakningen av säkerhetspolisen, som sörjer för upprätthållandet av Danmarks nationella säkerhet, och av försvarsmaktens underrättelsetjänst, som ansvarar för underrättelseinhämtning utomlands, utövas av en oberoende tillsynsmyndighet i nämndform (Tilsynet med Efterretningstjenesterne). Tillsynsmyndigheten har ett permanent sekretariat. Myndigheten köper delvis sina IKT-tjänster av statens servicecenter. HR- och bokföringstjänsterna tillhandahålls vid justitieministeriet, inom vars förvaltningsområde myndigheten är verksam.

5.2.3 Dataskyddstillsyn

I Sverige är den tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) inom Justitiedepartementets förvaltningsområde. IMY är en självständig myndighet i sin verksamhet. De stödtjänster som den behöver tillhandahålls delvis av dess egen förvaltningsavdelning. Vissa av personalförvaltningens uppgifter, såsom löneutbetalning, har lagts ut på statens servicecenter. Myndighetens IKT-tjänster köps av privata tjänsteproducenter. Justitiedepartementet styr IMY genom förvaltningsskrivelser där IMY:s budget behandlas. Förvaltningsskrivelserna får inte innehålla konkreta föreskrifter.

I Norge är dataskyddsmyndigheten en självständig myndighet inom kommun- och moderniseringsministeriets förvaltningsområde. Den producerar sina egna stödtjänster vid sin förvaltningsavdelning. Ministeriet styr dataskyddsmyndigheten genom skrivelser. Det kan inte ge

dataskyddsmyndigheten anvisningar i dess verksamhet eller ta ställning till vad myndigheten bör inrikta sina resurser på.

Danmarks dataskyddsmyndighet är en självständig myndighet inom justitieministeriets förvaltningsområde. Den består av ett dataskyddsråd och ett sekretariat. Rådet fastställer arbetsfördelningen mellan sig och sekretariatet samt utarbetar regler för sig självt. De stödtjänster som myndigheten behöver tillhandahålls delvis av dess egen förvaltningsavdelning. Myndighetens IKT-tjänster tillhandahålls som köpta tjänster av statens IT-central och en del av personalförvaltningens tjänster av statens förvaltningscenter.

5.2.4 Jämlikhetsorgan

I Sverige finns det på samma sätt som i Finland en diskrimineringsombudsman och en jämställdhetsmyndighet. Diskrimineringsombudsmannen hör till Arbetsmarknadsdepartementets förvaltningsområde. Arbetsmarknadsdepartementet styr ombudsmannen genom förvaltningskrivelser. Diskrimineringsombudsmannens stödfunktioner produceras i huvudsak vid myndighetens egen förvaltningsavdelning. Jämställdhetsmyndigheten är en självständig myndighet i sitt arbete. Även myndighetens stödtjänster tillhandahålls delvis av dess egen förvaltningsavdelning. Vissa stödtjänster inom personal- och ekonomiförvaltningen sköts centraliserat av Statens servicecenter.

I Norge finns ett jämställdhets- och diskrimineringsombud. Ombudet är en självständig myndighet inom kulturministeriets förvaltningsområde. Ombudets egen förvaltningsavdelning tillhandahåller de stödtjänster som ombudet behöver. Ombudet rapporterar till kulturministeriet om sin användning av medel och för diskussioner på ett allmänt plan med ministeriet några gånger om året.

I Danmark finns det två jämlikhetsorgan: jämställdhetsnämnden och människorättsinstitutet. Jämställdhetsnämnden är ett självständigt besvärsorgan. Nämnden bistås av ett permanent sekretariat i dess arbete. Sekretariatet finns i anslutning till besvärsnämnden inom social- och äldreministeriets förvaltningsområde. Nämndens stödtjänster tillhandahålls i den berörda besvärsnämnden.

Människorättsinstitutet är ett tillsyns- och upplysningsorgan. Det är en självständig aktör som leds av en direktion bestående av 14 personer. Institutets direktör sköter de dagliga ärendena.

5.2.5 Säkerhetsutredning

Olycksutredningscentralen i Sverige finns inom Justitiedepartementets förvaltningsområde. Centralen producerar själv sina stödtjänster med undantag för IKT-tjänster som tillhandahålls av Socialförsäkringsverket med stöd av ett serviceavtal. Socialförsäkringsverket, som är underställt socialministern, tillhandahåller IKT-tjänster för flera små och medelstora myndigheter.

Norges olycksutredningscentral är en självständig myndighet inom kommunikationsdepartementets förvaltningsområde. Den har en förvaltningsavdelning som består av åtta personer och till vars uppgifter det hör att ordna stödfunktioner. Kommunikationsdepartementet styr olycksutredningscentralens verksamhet genom skrivelser. Skrivelserna innehåller administrativa föreskrifter till exempel om ansvarighetsprogram.

I Danmark finns det flera centraler för utredning av olyckor. Centralen för utredning av civila luftfartsolyckor och olyckor i järnvägstrafiken finns inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde. Dess HR-tjänster produceras delvis vid myndighetens egen förvaltningsavdelning, men bokföringen köps av staten och IKT-tjänsterna från den privata sektorn.

Centralen för utredning av olyckor i sjötrafik är en självständig myndighet i anslutning till näringsministeriet. Centralen köper de stödtjänster den behöver delvis av statliga tjänsteproducenter och delvis av privata tjänsteproducenter. I Danmark finns dessutom Offshore-centralen för utredning av olje- och gasolyckor, som finns vid arbetsministeriet. Den bistås i utredningarna av ett sekretariat vid arbetarskyddsmyndigheten.

6 Remissvar

6.1 Respons på tidigare utredningar

Synpunkterna på hur en sammanslagning av förvaltnings- och stöduppgifter påverkar fristående ämbetsverks självständighet och oberoende varierade i remissvaren om utredare Juhani Jokinens utredning från den 29 mars 2019 om ett ämbetsverk inom justitieförvaltningen. Alla remissinstanser ansåg att tryggheten av de fristående ämbetsverkens oberoende och självständighet bör vara utgångspunkten för reformen. Vissa ansåg att en sammanslagning av förvaltnings- och stöduppgifterna i princip inte påverkar de fristående ämbetsverkens självständighet och oberoende.

Vissa remissinstanser bedömde att det ibland är svårt att göra skillnad mellan renodlade förvaltnings- och stöduppgifter och förvaltningsuppgifter som inverkar på substansen vid ett fristående ämbetsverk, men ansåg det i viss mån möjligt att centralisera uppgifterna. I vissa utlåtanden ansågs det svårt eller omöjligt att slå samman förvaltnings- och stöduppgifterna, om man samtidigt vill bevara de fristående ämbetsverkens självständighet och oberoende.

Av de två modeller för förvaltningsämbetsverk som föreslås i utredningen, fick modellen med myndighetshotell ett större understöd än modellen med ett moderämbetsverk. Av remissinstanserna var det dock endast en liten del som direkt uttalade sitt stöd för någondera modellen utan överlät åt den fortsatta beredningen att dryfta genomförandesättet. Vissa remissinstanser ansåg att ingendera av de föreslagna modellerna är genomförbar, eftersom de utgör ett hot mot de fristående ämbetsverkens självständighet och oberoende.

En majoritet av dem som gav utlåtande om utredaren Henrika Räsänens utredning om omorganisering av specialmyndigheternas stöd- och förvaltningsuppgifter inom justitieministeriets förvaltningsområde ansåg att en omorganisering av specialmyndigheternas stöd- och förvaltningsuppgifter åtminstone i princip kan understödjas. Det föreslagna arrangemanget ansågs kunna ge upphov till operativa och ekonomiska synergieffekter samt minska aktörernas sårbarhet utan att samtidigt äventyra specialmyndigheternas självständighet.

Dock förhöll sig en del av remissinstanserna negativt till den föreslagna omorganiseringen. Inte heller de instanser som gav positiv respons var förbehållslöst positiva till synpunkterna i utredningen. Särskilt reformens konsekvenser för specialmyndigheternas självständighet och oberoende ansågs vara en sådan faktor som bör utredas noga vid den fortsatta beredningen. Dessutom varierade remissinstansernas bedömningar exempelvis i fråga om reformens ekonomiska och operativa fördelar.

Remissvaren stödde i huvudsak utredarens förslag att man som grund för den fortsatta beredningen väljer att genomföra en bokföringsenhet och myndighet som går under namnet Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Vid den fortsatta beredningen av ärendet har man beaktat de synpunkter på tryggheten av myndigheternas oberoende som framförts i remissvaren. I punkt 5.1 som gäller Handlingsalternativen och deras konsekvenser behandlas vissa alternativa lösningar som hänför sig till ordnandet av administrativa tjänster och som har varit aktuella i tidigare utredningar men som under den fortsatta beredningen har ändrats utifrån remissvaren.

6.2 Remissvar om utkastet till regeringens proposition

Justitieministeriet begärde utlåtande om utkastet till regeringsproposition av 42 instanser. Remisstiden pågick från den 20 december 2021 till och med den 4 februari 2022. Även andra än de som nämns i sändlistan gavs möjlighet att yttra sig på webbplatsen utlatande.fi. I samband med remissbehandlingen sändes utkastet till regeringsproposition också till rådet för bedömning av lagstiftningen. Det kom in totalt 27 utlåtanden.

Nedan presenteras remissvaren i korthet. De presenteras närmare i justitieministeriets remissammandrag av den 22 mars 2022 (Betänkanden och utlåtanden 2022:15), som finns på adressen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-980-3>.

De ursprungliga utlåtandena finns i sin helhet i den offentliga tjänsten på adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med identifieringskoden [OM049:00/2021](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-980-3).

Reformens mål – att flytta myndigheter från justitieministeriet och att stärka förvaltnings- och stödtjänsterna för dem – fick understöd av nästan alla remissinstanser.

Vissa ansåg att den föreslagna ändringen är särskilt bra också ur ett strukturellt perspektiv, medan andra konstaterade att reformen av strukturella orsaker inte bör genomföras. Vissa remissinstanser ansåg att den föreslagna ämbetsverksmodellen inte är det bästa sättet att uppnå reformens mål om att stödja tjänsterna för specialmyndigheterna och stärka deras självständighet.

I utlåtandena understöddes det föreslagna ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster och det faktum att specialmyndigheterna själva kan överväga användningen av så gott som alla av enhetens tjänster. En del myndigheter ansåg dock att specialmyndigheterna bör ha större behörighet än vad som föreslås. Tre av de specialmyndigheter som gett utlåtande ansåg att de själva bör kunna besluta om sina lokalärenden till den del ärendena inte hör till justitieministeriets behörighet. En del av specialmyndigheterna ansåg också att enheten för administrativa tjänster inte ska kunna ingå ett serviceavtal om informationssystemtjänster utan deras bemyndigande.

I 3 § 2 mom. 4 punkten i lagutkastet som gäller serviceavtal inom informationsförvaltningen gjordes inte den ändring som dataombudsmannens byrå föreslog, enligt vilken enheten för administrativa tjänster ska stödja myndigheterna i ärenden som gäller serviceavtal inom informationsförvaltningen och i hanteringen och utvecklingen av gemensamma informationsförvaltningstjänster i stället för att enligt propositionen sköta dessa ärenden. Enligt utlåtandet kan myndigheten i sin helhet vara avtalspart, och specialmyndigheten kan bemyndiga enheten för administrativa tjänster att representera den, varvid myndighetens självständighet och oberoende inte äventyras.

Tills vidare har justitieministeriet samordnat myndigheternas servicebehov och ingått serviceavtal inom informationsförvaltningen på deras vägnar. Avsikten är att enheten för administrativa tjänster i fortsättningen ska samordna upprättandet av serviceavtal om informationssystem genom att förhandla med varje specialmyndighet om dess behov. Målet är ett avtal där alla myndigheters datatekniska behov har beaktats. Förfarandet är detsamma inom justitieministeriets övriga verksamhetssektorer.

Inte heller i 3 § 2 mom. 8 punkten i lagutkastet gjordes den föreslagna ändringen, enligt vilken enheten för administrativa tjänster ska stödja myndigheterna i ärenden som gäller lokaler, i stället för att den enligt propositionen ska sköta ärenden som gäller deras lokaler till den del behörigheten inte hör till justitieministeriet. I utlåtandet motiverades ändringsförslaget med att myndigheten av oberoendskäl bör ha behörighet i lokalfrågor till den del behörigheten inte hör till justitieministeriet.

Under beredningen av regeringspropositionen har det dock ansetts att det inte är motiverat att dela upp behörigheten i lokalfrågor på alltför många enskilda aktörer. Avsikten är att tillämpa enhetliga principer inom alla ansvarsområden inom justitieministeriets förvaltningsområde, enligt modellen för lokalhantering inom förvaltningsområdet. Den behörighetsfördelning som nu föreslås motsvarar bland annat den modell som tillämpas inom domstolssektorn, enligt vilken Domstolsverket med stöd av 19 a kap. 2 § 2 mom. 2 punkten i domstolslagen (673/2016) ska sköta de självständiga domstolarnas lokalhantering, till den del beslutanderätten i den frågan inte hör till justitieministeriets uppgifter. Justitieministeriet har inom justitieministeriets förvaltningsområde behörighet i fråga om all uthyrning och hyrning av verksamhetslokaler för ämbetsverk och myndigheter som inte har något centralt ämbetsverk. Behörigheten att besluta om lokalerna har inte ansetts vara en fråga som avser oberoende, utan det har ansetts väsentligt för oberoendet att ministeriet ställer ändamålsenliga och tillräckliga lokaler till myndigheternas och ämbetsverkens förfogande.

Vissa remissinstanser ansåg att det planerade antalet anställda vid enheten för administrativa tjänster var för litet i förhållande till enhetens uppgifter.

Även om remissinstanserna anser att myndigheternas oberoende i förhållande till ministeriet förbättras till följd av med den föreslagna reformen, anser vissa remissinstanser att justitieministeriet fortfarande skulle ha en alltför stor roll i synnerhet i förhållande till de ombudsmän som utövar tillsyn. I praktiken innebar detta justitieministeriets årliga resultatdiskussioner med myndigheterna samt den behörighet i fråga om tjänstereglering och löner som kvarstår hos justitieministeriet.

Remissinstanserna betonade myndigheternas oberoende också i förhållande till det ämbetsverk som föreslås bli inrättat. Myndigheternas behörighet att besluta bland annat om sina egna resurser och rekryteringar ansågs vara av största vikt. Myndigheternas oberoende i förhållande till det föreslagna ämbetsverket hade enligt många remissinstanser tryggats tillräckligt genom bestämmelserna, medan andra önskade att det skulle läggas ännu större vikt vid det.

I vissa yttranden föreslogs det att styrgruppens sammansättning och uppgifter ska lyftas upp från förordningsnivå till lagnivå. Samma observation framfördes om bemyndigandet att utfärda förordning, som gällde berednings- och beslutanderätten i ärenden som sköts av enheten för administrativa tjänster. Dessa frågor har ändrats i regeringspropositionen i enlighet med remissvaren.

Bestämmelserna om styrgruppen och beslutanderätten för direktören för enheten för administrativa tjänster överfördes utifrån remissvaren från förordningen till lagnivå på grund av specialmyndigheternas oberoende. Till bestämmelsen om styrgruppen fogades ett omnämnande av att styrgruppen inte har självständig beslutanderätt.

Det bemyndigande att utfärda förordning som gäller fördelningen av beredningsansvaret för ärenden preciserades så att närmare bestämmelser om fördelningen av beredningsansvaret mellan en specialmyndighet och enheten för administrativa tjänster kan utfärdas i ärenden som gäller planering och rapportering av verksamheten och ekonomin. Enheten för administrativa tjänster ska enligt 3 § 2 mom. 1 punkten i lagen i vilket fall som helst sköta bokföringsenhetens uppgifter, medan varje myndighet enligt 2 § 2 mom. i lagen fortfarande ska avgöra ärenden som gäller bland annat dess anslag och övriga verksamhet. Bestämmelserna om fördelningen av beredningsansvaret preciserar denna helhet, och bestämmelsen har inte en så självständig betydelse för myndigheternas oberoende att det är motiverat att överföra den till lagnivå.

Enligt det utkast som var på remiss kan närmare bestämmelser om föredragning av ärenden som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelsens ordalydelse preciserades utifrån responsen så att det framgår att vissa ärenden kan föredras för en specialmyndighet också från enheten för administrativa tjänster – det kan alltså inte genom förordning av statsrådet föreskrivas att ett visst ärende kan föredras för en specialmyndighet enbart från enheten för administrativa tjänster. På grund av responsen lyftes dessutom den bestämmelse upp på lagnivå som tidigare fanns i utkastet till förordning, enligt vilken ovan avsedda ärenden alltid ska behandlas på initiativ av chefen för en specialmyndighet.

Efter de ändringar som gjorts kommer bemyndigandet att utfärda förordning att innehålla en precisering av de ärendegrupper som möjligen ska läggas fram för enheten för administrativa tjänster, i vilket fall som helst är det alltid myndighetens chef som ska ta initiativ i ärendena och avgöra föredragningsförfarandet. De saker som avses i bestämmelsen kan således preciseras på förordningsnivå, och den precisering som nu görs i förordningen har ingen praktisk betydelse med tanke på myndighetens oberoende.

Dessutom har motiveringen till propositionen ändrats, kompletterats och preciserats med beaktande av remissvaren.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen

1 §. *Ämbetsverkets organisation.* Paragrafen innehåller bestämmelser om ämbetsverkets namn, struktur och placering inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Med ordet specialmyndigheterna i ämbetsverkets namn avses de myndigheter vid ämbetsverket som var och en har sin egen lagstadgade uppgift.

I 1 mom. konstateras att ämbetsverket finns inom justitieministeriets förvaltningsområde och räknas upp de myndigheter som är verksamma där. De ska fortfarande vara självständiga och i sin verksamhet till exempel oberoende av det ämbetsverk som nu ska inrättas, vilket betonas i bestämmelsens ordalydelse.

Verksamheten vid ämbetsverket innebär i praktiken för specialmyndigheterna att ämbetsverket sköter de bokföringsenhetssuppgifter och administrativa uppgifter som hittills har skötts av justitieministeriet för de flesta av dem. Det nya ämbetsverkets uppgiftsområde ska i praktiken vara myndigheternas uppgiftsområde, men eftersom uppgifterna hör till de oberoende myndigheternas uppgifter ska det fortfarande föreskrivas om dem i de substanslagar som gäller myndigheterna och inte i den organisationslag som nu föreslås.

Alla myndigheter som hör till ämbetsverket har redan tidigare funnits inom justitieministeriets förvaltningsområde.

I 2 mom. föreskrivs det om en enhet för administrativa tjänster vid ämbetsverket. Inrättandet av en sådan skulle i praktiken vara den mest betydande ändring som den nya organisationsmodellen medför för myndigheterna.

Bestämmelser om ämbetsverkets struktur behöver föreskrivas på lagnivå, eftersom ämbetsverket administrativt sammanför oberoende myndigheter och myndigheter som bevarar sitt oberoende i dess tidigare omfattning.

2 §. *Specialmyndigheternas ställning.* I paragrafen föreskrivs om specialmyndigheternas självständiga ställning vid det nya ämbetsverk som ska inrättas.

I paragrafens 1 mom. hänvisas det till de lagar som gäller specialmyndigheterna. I fråga om specialmyndigheternas uppgifter, befogenheter och delvis tjänster gäller lagarna om var och en av dem. De förblir oförändrade med undantag för att det inte längre föreskrivs att myndigheterna ska finnas i anslutning till justitieministeriet eller någon annan myndighet eller något annat ämbetsverk. Bestämmelser om till exempel ombudsmännens självständighet och oberoende ska även i fortsättningen finnas i de lagar som gäller dem. Den föreslagna lagen gäller således en administrativ koncentrerings av myndigheterna under ett enda ämbetsverk.

De viktigaste bestämmelserna om konkursombudsmannen finns i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon, bestämmelser om konsumenttvistenämnden i lagen om konsumenttvistenämnden, bestämmelser om barnombudsmannen i lagen om barnombudsmannen och bestämmelser om rättegångsbiträdesnämnden i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd.

De viktigaste bestämmelserna om Olycksutredningscentralen finns i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser, om jämställdhetsombudsmannen i lagen om jämställdhetsombudsmannen, om underrättelseombudsmannen i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten och bestämmelser om dataombudsmannen som kompletterar dataskyddsförordningen i dataskyddslagen. Bestämmelser om äldreombudsmannen finns i lagen om äldreombudsmannen.

De viktigaste bestämmelserna om diskrimineringsombudsmannen finns i lagen om diskrimineringsombudsmannen och de viktigaste bestämmelserna om Europeiska kriminalpolitiska institutet, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, i lagen om godkännande av vissa bestämmelser i överenskommelsen med Förenta Nationerna om grundande av Helsingfors kriminalpolitiska institut, verksamt i anslutning till Förenta Nationerna, samt om tillämpning av överenskommelsen.

Med tanke på myndigheternas oberoende föreskrivs det på lagnivå i det föreslagna 2 § 2 mom. om specialmyndigheternas beslutanderätt i ärenden som gäller deras personal, anslag och övriga verksamhet, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Myndigheternas allmänna beslutanderätt i egna ärenden ingår nu i de speciallagar som gäller dem och med stöd av dem i

myndigheternas ställning som självständiga och oberoende aktörer, även om det inte har föreskrivits så exakt om saken. Den bestämmelse som nu föreslås behövs för att göra en åtskillnad mellan behörigheten för det verk som ska inrättas och för specialmyndigheterna. Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen ska inte som ämbetsverk avgöra ärenden som gäller en enskild myndighets personal, anslag eller verksamhet. Inte heller direktören för enheten för administrativa tjänster har bestämmande inflytande i dessa frågor och därmed inte heller i fråga om myndigheternas personal.

Det att en myndighet enligt lagen även i fortsättningen ska avgöra ärenden som gäller den egna personalen innebär bland annat att sådana tjänstemannarättsliga åtgärder som det föreskrivs om i statstjänstemannalagen och statstjänstemannaförordningen och som ämbetsverket enligt de nämnda författningarna beslutar om, ska vid Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen avgöras av den myndighet där tjänstemannen är anställd. Sådana åtgärder är till exempel mottagande av anmälan om bisyssla och beviljande av bisysslotillstånd samt beslut om tjänstledighet, varning, permittering och utbildning av ett tjänsteförhållande till ett tjänsteförhållande på deltid.

De ovannämnda åtgärderna hör i vid bemärkelse ihop med myndighetens rekryteringsbehörighet, och rekryteringsbehörigheten är en del av det centrala innehållet i myndigheternas oberoende.

Till myndigheternas beslutanderätt i fråga om anslag hör i praktiken också att varje myndighet fortfarande för egna resultatförhandlingar med justitieministeriet.

I 3 mom. föreskrivs att tjänsterna vid ämbetsverket inrättas vid specialmyndigheterna eller enheten för administrativa tjänster. En bestämmelse på lagnivå behövs med tanke på myndigheternas oberoende och deras egen rekryteringsbehörighet i anslutning till det. Tjänsterna kommer inte att vara gemensamma för ämbetsverket, utan tjänster vid respektive myndighet eller enheten för administrativa tjänster, och kan endast med stöd av den behörighet som föreskrivs i lag överföras från en enhet till en annan.

Om överföring av en tjänst inom ämbetsverket till en annan enhet än den som tjänsten har inrättats vid föreskrivs i statstjänstemannalagen och i statstjänstemannaförordningen som utfärdats med stöd av den.

Enligt 3 § 2 mom. 1 punkten i statstjänstemannaförordningen fattar justitieministeriet beslut om överföring av en tjänst till en annan enhet inom samma ämbetsverk än den som tjänsten har inrättats vid, i fråga om tjänsterna vid Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, dataombudsmannens byrå, underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen, konkursombudsmannens byrå, diskrimineringsombudsmannens byrå, jämställdhetsombudsmannens byrå, barnombudsmannens byrå, Olycksutredningscentralen, konsumenttvistenämnden och rättegångsbiträdesnämnden. Justitieministeriet har således beslutanderätt i fråga om eventuell omplacering av tjänster inom ämbetsverket.

3 §. Uppgifter för enheten för administrativa tjänster. I paragrafen föreslås bestämmelser om uppgifter för ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster. En bestämmelse om enhetens uppgifter ska finnas i lag och inte till exempel i myndighetens arbetsordning, eftersom myndigheternas självständighet i förhållande till ämbetsverket och till varandra och i anslutning därtill uppgifterna för enheten för administrativa tjänster behöver säkerställas på lagnivå. Beslutanderätten för cheferna för de självständiga myndigheterna och beslutanderätten för direktören för enheten för administrativa tjänster ska fastställas så entydigt som möjligt. En specialmyndighet avgör ärenden som gäller den egna verksamheten och direktören för enheten för administrativa

tjänster avgör i princip enhetens ärenden och administrativa ärenden som gäller bokföringsenheten.

Bestämmelsen är den enda bestämmelsen om ämbetsverkets enskilda uppgifter i den föreslagna lagen, eftersom specialmyndigheternas uppgifter bestäms i andra lagar.

Paragrafens *1 mom.* innehåller en allmän bestämmelse om den huvudsakliga uppgiften för enheten för administrativa tjänster. Enheten ska sörja för ordnandet av stödtjänster för specialmyndigheterna vid ämbetsverket. Den allmänna bestämmelsen gör det möjligt att till enheten för administrativa tjänster centralisera även andra stödtjänster än de som nämns särskilt i paragrafen. Sådana uppgifter kan till exempel vara översättnings- och tolkningstjänster, uppgifter som gäller kommunikation och informationstjänst samt andra än i paragrafen särskilt uppräknade uppgifter inom personaladministration och ekonomiförvaltning. De uppgifter som föreskrivs för enheten för administrativa tjänster medför inga ändringar i specialmyndigheternas rätt att besluta om sin egen verksamhet.

I *2 mom.* ingår en förteckning över uppgifterna för enheten för administrativa tjänster. Förteckningen är inte uttömmande, utan där nämns enhetens centrala uppgifter. Enheten för administrativa tjänster kan således sköta ordnandet av de stödtjänster som nämns i *1 mom.* också utanför förteckningen i *2 mom.* Användningen av sådana stödtjänster ska vara valfri för myndigheterna.

Enheten för administrativa tjänster ska sköta en del av de uppgifter som förtecknas i *2 mom.* för alla specialmyndigheter, medan den i en del av dem ska tillhandahålla sina tjänster och myndigheten har beslutanderätt i fråga om användningen av tjänsterna. De uppgifter som ska skötas för alla myndigheter ska i första hand vara uppgifter som överförs från justitieministeriet till ämbetsverket och som inte inbegriper utövning av beslutanderätt. De är operativa förvaltningsuppgifter som även tidigare har skötts externt.

Enheten för administrativa tjänster ska dessutom sköta samordnande uppgifter som är gemensamma för alla myndigheter. Denna samordning, som också innefattar beslutanderätt i särskilt angivna punkter, ska överföras från justitieministeriet till enheten för administrativa tjänster. Detta gäller i synnerhet vissa avtal. Bestämmelserna innebär således inte att beslutanderätten överförs från myndigheterna jämfört med nuläget.

En del av de ärenden som räknas upp i *2 mom.* är myndighetsspecifika tjänster, och i fråga om dem är det myndigheten som beslutar om användningen av stödtjänsten. Beslutanderätten i dessa ärendegrupper kvarstår hos myndigheten på samma sätt som hos myndigheten när tjänster anskaffas hos en utomstående tjänsteleverantör.

Enligt momentets *1 punkt* ska enheten för administrativa tjänster sköta bokföringsenhetens uppgifter och tjänster för ekonomiförvaltningen.

Det är motiverat att Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen ska vara en egen bokföringsenhet. Ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster ska sköta de uppgifter som i budgetlagstiftningen hör till bokföringsenheten, bland annat ansvar för betalningsrörelsen, bokföringen och bokslutet samt utfärda ekonomistadgan och bokföringsenhetens föreskrifter och anvisningar samt utbildning. Enheten för administrativa tjänster ska sammanställa och göra upp andra delar av bokslutet än myndigheternas verksamhetsberättelser. Bokföringsenheten ska också svara för ordnandet av den interna revisionen.

Enheten för administrativa tjänster ska dessutom sköta den operativa ekonomiförvaltningens tjänster för myndigheterna och erbjuda dem stöd vid beredningen av ekonomiska planerings-

och uppföljningsdokument. Enheten kan också tillhandahålla andra tjänster för ekonomiförvaltningen. De uppgifter som räknas upp i punkten har också tidigare skötts externt, till största delen vid justitieministeriet. De är stöduppgifter som gäller ordnandet av bokföringsenheten och stöduppgifter inom förvaltningen som inte hänför sig till myndighetens självständighet, till exempel att besluta om användningen av sina egna anslag.

Enligt 2 *punkten* ska enheten sköta tjänster för ämbetsverkets personaladministration och stödet för personalutveckling. Avsikten är att operativa uppgifter inom personaladministrationen, till exempel anställningsuppgifter och uppgifter inom arbetstidshantering, ska överföras från justitieministeriet och vissa andra ämbetsverk till enheten. Arbetstidshanteringen hänför sig till användningen av statens ekonomi- och personalförvaltningssystem och avse till exempel registrering i anslutning till avtal om deltidсанställningar och fördelning av övertidsarbete.

Enheten kan producera de ovannämnda tjänsterna själv eller köpa dem av Servicecentret. Dessutom ska enheten stödja myndigheternas personalutveckling till exempel genom att kartlägga utbildningsbehov och skaffa gemensam utbildning. Enheten kan också producera andra tjänster inom personaladministrationen, såsom beredning och stöd i fråga om personalpolitik, personalplanering och rekrytering, rapportering inom personaladministrationen samt stöd för välbefinnande i arbetet, företagshälsovård och arbetarskydd. Det kan till exempel inrättas en gemensam arbetarskyddskommission för ämbetsverket.

De operativa uppgifter inom personaladministrationen som räknas upp i punkten har också tidigare skötts externt, till största delen vid justitieministeriet. De är stöduppgifter inom förvaltningen som inte hänför sig till myndighetens självständighet, till exempel att besluta om den egna personalen. Att sörja för stödet för personalutveckling innebär att myndigheten vid behov kan anlita enheten för administrativa tjänster i ärenden som gäller personalutveckling.

Enligt 3 *punkten* stöder enheten myndigheterna vid beredningen av arbetsgivaruppgifter. Myndigheterna har fortfarande en arbetsgivarroll i förhållande till sin personal. De rekryterar sina tjänstemän och fattar beslut om till exempel eventuella tjänstemannarättsliga åtgärder såsom varning och uppsägning. De är i egenskap av arbetsgivare också skyldiga att utarbeta olika planer och program. Enheten för administrativa tjänster stöder myndigheterna i dessa uppgifter. Myndigheten kan besluta om den anlitar enhetens stöd.

Enligt 4 *punkten* ska enheten sköta serviceavtal inom informationsförvaltningen samt hanteringen och utvecklingen av gemensamma informationsförvaltningstjänster. Avtal ska i praktiken ingås åtminstone med Rättsregistercentralen. Nu har justitieministeriet förhandlat fram ett avtal på myndigheternas vägnar, i fortsättningen är alltså ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster avtalspart på myndigheternas vägnar.

Enheten för administrativa tjänster ska samordna upprättandet av det serviceavtal om informationssystem som ingås med Rättsregistercentralen genom att förhandla med varje specialmyndighet om dess behov. Målet är ett avtal där alla myndigheters datatekniska behov har beaktats. Motsvarande förfarande tillämpas inom justitieministeriets övriga verksamhetssektorer, till exempel Domstolsverket samlar in information om domstolarnas behov och ingår ett serviceavtal för domstolarnas räkning efter att ha hört dem.

Rättsregistercentralen ingår ett serviceavtal med Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori centraliserat om tillhandahållandet av grundläggande informationsteknik för hela förvaltningsområdet. De tjänster som Statens informations- och kommunikationstekniska center tillhandahåller är i stort sett desamma för alla, men även i denna avtalsprocess hörs ämbetsverksspecifika behov.

Justitieministeriets informationsenhet ska fortfarande svara för styrningen och samordningen av informationsförvaltningen och digitaliseringen inom hela förvaltningsområdet.

Enligt 5 punkten ska enheten stödja ordnandet av myndigheternas upphandling och sköta genomförandet av gemensam upphandling. Myndigheterna ska fortfarande själva ingå sina egna upphandlingskontrakt, men enheten för administrativa tjänster kan stödja dem till exempel vid uppgörande av upphandlingsplaner och konkurrensutsättning. Dessutom kan den sammanställa behoven av gemensamma upphandlingar och genomföra dem. Myndigheterna beslutar om de deltar i gemensam upphandling.

Enligt 6 punkten ska enheten stödja myndigheterna vid ordnandet av intern kontroll, riskhantering, säkerhet och beredskap. I praktiken kan enhetens anknäytande uppgifter omfatta en bokföringsenhetens interna kontrollförfaranden enligt lagen och förordningen om statsbudgeten, styrning och samordning av säkerställandet av informationssäkerheten samt produktion av riskhanteringsmetoder och utbildning. Enheten för administrativa tjänster ska tillhandahålla centraliserat stöd i dessa ärenden, även om varje myndighets ledning ansvarar för ordnandet av de ärenden som nämns i bestämmelsen i myndighetens egen verksamhet.

Enligt 7 punkten ska enheten för administrativa tjänster stödja myndigheterna vid ordnandet av informationssäkerhet och tillhandahålla myndigheterna dataskyddsombudets tjänster. Myndigheten kan utse en dataskyddsexpert vid enheten för administrativa tjänster till sitt dataskyddsombud, men det är inte nödvändigt.

Enligt 8 punkten sköter enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller ämbetsverkets lokaler och ordnandet av lokalbundna tjänster till den del saken inte faller under justitieministeriets behörighet,

Förfarandet inom justitieministeriets förvaltningsområde har varit att justitieministeriet beslutar om alla lokalprojekt och undertecknar hyresavtalen för de ämbetsverk och myndigheter som inte har något centralt ämbetsverk. Ministeriet har förhandlat fram avtalen i samarbete med myndigheterna. I fråga om projekt på minst 400 000 euro och årliga hyresavtal är justitieministeriet behörigt även inom de sektorer som har sin egen centralförvaltning.

Enheten för administrativa tjänster ska i lokalfrågor samarbeta med myndigheterna, justitieministeriet och Senatfastigheter. Den kan till exempel göra upp en plan för lokaler, samordna myndigheternas behov av lokaler och ansvara för samarbetet med Senatfastigheter. Justitieministeriet utarbetar sektorspecifika planer för lokaler med tanke på ramberedningen, och enheten för administrativa tjänster och myndigheterna deltar i denna planering.

Enligt 9 punkten ska enheten för administrativa tjänster ordna tjänster för utveckling av verksamheten. Med detta avses både planering av funktionerna och tjänsterna vid enheten för administrativa tjänster och stöd för utveckling av myndigheternas kundprocesser. Enheten kan också erbjuda gemensamma nätverk.

Enligt 3 mom. deltar enheten för administrativa tjänster i samarbetet inom sitt ansvarsområde och sköter beredningen och samordningen av sådana ärenden som gäller ämbetsverket och som inte hör till ansvarsområdet för en specialmyndighet. Enheten för administrativa tjänster sköter också kommunikationen inom sitt ansvarsområde. Myndigheterna sköter själva sin kommunikation, men enheten för administrativa tjänster kan med stöd av 1 mom. till exempel stödja utvecklandet av kommunikationsverktyg. Bestämmelser om uppgifter som enheten för administrativa tjänster har enligt 3 § 3 mom. behövs på lagnivå för att enhetens behörighet vid ett verk som består av fristående specialmyndigheter ska vara klar.

4 §. Informationshantering och arkivbildning. Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvarsfördelningen i ärenden som gäller informationshantering, arkivbildning och personuppgiftsansvar.

Enheten för administrativa tjänster är i praktiken sin egen informationshanteringsenhet (4 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen, 906/2019) och specialmyndigheterna var för sig. Detta är motiverat med tanke på specialmyndigheternas självständiga verksamhet. Inom myndighetsverksamheten har informationshanteringen en nära koppling till verksamheternas kärninnehåll.

Specialmyndigheterna ska också vara sådana personuppgiftsansvariga som avses i EU:s allmänna dataskyddsförordning och sådana arkivbildare som avses i arkivlagen (831/1994). De bildar en självständig arkivhelhet som är oberoende av andra, och det är därför inte motiverat att det ämbetsverk som ska inrättas ska vara en enhetlig arkivbildare.

Enheten för administrativa tjänster ska sköta informationshanteringen i sina egna administrativa ärenden samt de uppgifter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige. Specialmyndigheterna ska var och en sköta sin egen informationshantering och de uppgifter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige i den egna verksamheten, men om de så önskar får de sakkunnigstöd för skötseln av uppgifterna av enheten för administrativa tjänster, som enligt 3 mom. ska sköta organiseringen av ämbetsverkets allmänna uppgifter som hänför sig till informationshantering och arkivbildning, i praktiken stödjande myndigheterna i deras uppgifter, och behövt samarbete med specialmyndigheterna.

5 §. Serviceplan. Paragrafen innehåller bestämmelser om en serviceplan för de tjänster som enheten för administrativa tjänster tillhandahåller.

I serviceplanen definieras i praktiken de stöd- och utvecklingstjänster som enheten tillhandahåller myndigheterna inom ramen för enhetens lagstadgade uppgifter och ansvar. I planen ska dessutom fastställas vilka produkter och tjänster som ska tillhandahållas genom ämbetsverkets gemensamma upphandling. Av den bör det också framgå hur kvalitetsuppföljningen av tjänsterna ordnas. Utgångspunkten är att serviceenhetens tjänster ska vara avgiftsfria för specialmyndigheterna.

I planen ska också anges allmänna principer för andra tjänster som enheten producerar och finansieringen av dem, om vilka det avtalas separat med specialmyndigheterna. Där ska det till exempel beskrivas vilka andra tjänster enheten för administrativa tjänster kan producera, hur det avtalas om tjänsterna och vilka de eventuella grunderna för prissättning och kostnadsfördelning är.

Serviceplanen ska enligt paragrafens 3 mom. utarbetas för samma fyraårsperiod som resultatmålen, och den kan preciseras eller uppdateras årligen.

Enheten för administrativa tjänster ska enligt 1 mom. utreda specialmyndigheternas servicebehov och tillsammans med myndigheterna bereda serviceplanen eller den årliga preciseringen av den. Planen ska behandlas i ämbetsverkets styrgrupp, och justitieministeriet ska godkänna den som en del av resultatstyrningen vid enheten för administrativa tjänster.

6 §. Ledningen av enheten för administrativa tjänster. Chef för enheten för administrativa tjänster vid Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen är enligt paragrafens 1 mom. en direk-

tör. Enheten är liten, men benämningen direktör motiveras av tjänsteinnehavarens roll i ledningen för bokföringsenheten och formellt för ämbetsverket, om än utan behörighet i ärenden som gäller specialmyndigheterna.

Ämbetsverket har ingen chef som svarar för hela ämbetsverkets verksamhet eller kan överta avgörandet av specialmyndigheternas ärenden, eftersom specialmyndigheterna svarar för sin egen verksamhet. Direktören för enheten för administrativa tjänster ska svara för utvecklingen av verksamheten vid enheten och för uppnåendet av enhetens resultatmål samt för ordnandet av samarbetet med de specialmyndigheter som använder enhetens tjänster. Han eller hon har varken arbetslednings- eller övervakningsbehörighet gentemot myndigheternas chefer eller personal.

Dessutom har enheten ett behövligt antal andra anställda. Tjänsterna för enhetens övriga personal eller deras antal behöver inte anges närmare i bestämmelserna.

Enligt paragrafens 2 *mom.* utnämns direktören för enheten för administrativa tjänster av statsrådet. Statsrådet utnämner också cheferna för myndigheterna. Även om direktören för enheten för administrativa tjänster inte har samma substansbehörighet som myndighetscheferna eller samma slags allmänna behörighet som chefer för ämbetsverk, är det motiverat att utnämningsbehörigheten anvisas statsrådet. Ämbetsverket har inget högsta beslutande organ, till exempel en direktion, som kan fatta utnämningsbeslut.

Tjänsten som direktör för enheten för administrativa tjänster ska tillsättas för viss tid. Direktören utnämns för fem år i sänder. Mandatperioden ska kunna förnyas. Utnämning för viss tid stöder tjänsterotation och tryggar en fortlöpande utveckling av enhetens och ämbetsverkets verksamhet och en yrkeskunnig ledning.

Direktören för enheten för administrativa tjänster utnämner den övriga personalen vid enheten.

Befogenheten att utnämna myndigheternas personal har med undantag för Europeiska institutet för kriminalpolitik myndigheterna själva, och bestämmelser om detta finns i de lagar som gäller dem. Den ordinarie personalen vid Europeiska institutet för kriminalpolitik utnämns av justitieministeriet.

Enligt 3 *mom.* utfärdas bestämmelser om behörighetsvillkoren för direktören för enheten för administrativa tjänster genom förordning av statsrådet.

7 §. Styrgrupp. I paragrafen föreskrivs om en styrgrupp för ämbetsverket. Styrgruppen är ämbetsverkets enda lagstadgade organ som förenar de fristående aktörerna vid ämbetsverket, men det har inte föreskrivits någon självständig beslutanderätt för gruppen.

I 1 *mom.* föreskrivs om styrgruppens sammansättning. Till gruppen hör cheferna för alla specialmyndigheter, eller i stället för chefen en tjänsteman som han eller hon utsett från samma myndighet. Till styrgruppen hör dessutom direktören för enheten för administrativa tjänster. Han eller hon är ordförande för styrgruppen.

Styrgruppen ska enligt 2 *mom.* behandla organiseringen av uppgifterna för enheten för administrativa tjänster och uppföljningen av deras kvalitet, ämbetsverkets viktigaste administrativa ärenden och anknytande utvecklingsriktlinjer. I styrgruppen kan också andra gemensamma frågor behandlas.

Paragrafens 3 mom. innehåller en avgränsning av styrgruppens behörighet: styrgruppen ska inte behandla ärenden som hör till specialmyndigheternas lagstadgade uppgifter. Den ska inte heller ha självständig beslutanderätt.

8 §. Beslutanderätt för direktören för enheten för administrativa tjänster. Paragrafen innehåller bestämmelser om beslutanderätten för direktören för enheten för administrativa tjänster. Det är motiverat att ta in bestämmelsen i lagen på grund av att de myndigheter som hör till ämbetsverket är självständiga och oberoende, och för att gränserna för behörigheten för enheten för administrativa tjänster och dess direktör ska vara så tydliga som möjligt i en situation där en arbetsordning inte ska göras upp för hela ämbetsverket.

Direktörens beslutanderätt ska gälla ärenden som rör enhetens verksamhet. Dessutom ska han eller hon ha beslutanderätt vid organiseringen och ledningen av bokföringsenhetens verksamhet samt vid ämbetsverkets gemensamma upphandling och avtal.

Enligt paragrafens 1 mom. 1 punkt avgör direktören för enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller ekonomistadgan samt organiseringen och fullgörandet av bokföringsenhetens uppgifter. Dessa uppgifter överförs till enheten för administrativa tjänster från justitieministeriet och har således inte heller tidigare varit myndighetsuppgifter. Enligt paragrafens 2 mom. ska ekonomistadgan behandlas i ämbetsverkets styrgrupp innan den godkänns.

Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkt avgör direktören ärenden som gäller genomförande av de tjänster som enheten för administrativa tjänster tillhandahåller, gemensam upphandling och avtal om dessa. Gemensam upphandling anges i serviceplanen för enheten för administrativa tjänster, om vilken det föreskrivs i 5 §.

Enligt 3 punkten avgör direktören för enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller användningen av det anslag som beviljats enheten för administrativa tjänster samt planerings- och uppföljningsärenden och resultatmål som gäller dess ekonomi. Behörigheten motsvarar den behörighet som cheferna för myndigheterna har i motsvarande ärenden som gäller myndigheterna.

Enligt 4 punkten avgör direktören för enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller avtal om lokaler i andra ärenden än sådana som hör till justitieministeriets behörighet. Beslutanderätten motsvarar den uppgift som enheten för administrativa tjänster har enligt 3 § 2 mom. 8 punkten att sköta ärenden som gäller ämbetsverkets lokaler och ordnandet av lokalbundna tjänster.

Enligt 5 punkten avgör direktören för enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller det allmänna ordnandet av företagshälsovården vid ämbetsverket. Inom justitieministeriets förvaltningsområde finns nu en gemensam ramplan för företagshälsovården, som godkänns av styrgruppen för företagshälsovården inom förvaltningsområdet.

I styrgruppen finns en representant för varje ämbetsverkssektor. Chefen för enheten för administrativa tjänster beslutar med stöd av bestämmelsen i den nuvarande modellen till exempel om eventuella ärenden som gäller ramplanen.

Direktören är också behörig att besluta om andra frågor som gäller det allmänna ordnandet av företagshälsovården vid ämbetsverket.

Enligt 6 punkten avgör direktören för enheten för administrativa tjänster ärenden som gäller informationshantering, arkivbildning och den personuppgiftsansvariges uppgifter i verksamhet

som enheten för administrativa tjänster ansvarar för. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 4 § om ansvaret för enheten för administrativa tjänster i ärenden som gäller enhetens informationshantering och arkivbildning och ger enhetens direktör beslutanderätt i dessa ärenden.

Enligt 7 punkten avgör enhetsdirektören ärenden som gäller samarbete i ärenden som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster. Ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster definieras i 3 §.

Enligt 8 punkten avgör enhetsdirektören ärenden som gäller beredning och samordning av sådana ärenden som gäller ämbetsverket och som inte hör till ansvarsområdet för en specialmyndighet. Bestämmelsen behövs för att direktören för enheten för administrativa tjänster ska ha behörighet i sådana gemensamma ärenden vid ämbetsverket som inte nämns särskilt i bestämmelserna.

Enligt 9 punkten avgör enhetsdirektören ärenden som gäller interna ärenden vid enheten för administrativa tjänster, om det inte i arbetsordningen bestäms att de ska avgöras av någon annan tjänsteman.

Enligt paragrafens 3 mom. kan cheferna för specialmyndigheterna och direktören för enheten för administrativa tjänster tillsammans utfärda anvisningar, lagstadgade planer eller andra motsvarande handlingar som gäller hela ämbetsverket utom bokföringsenhetens verksamhet, eller ingå samarbetsavtal. Anvisningar om bokföringsenhetens verksamhet utfärdas av enheten för administrativa tjänster.

9 §. Beredningsansvarets fördelning. Paragrafen innehåller bestämmelser om beredningsansvar i ärenden som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster.

I paragrafens 1 och 2 mom. ingår ett bemyndigande att utfärda förordning.

Enligt 1 mom. får närmare bestämmelser om fördelningen av beredningsansvaret mellan en specialmyndighet och enheten för administrativa tjänster i ärenden som gäller planering och rapportering av verksamheten och ekonomin utfärdas genom förordning av statsrådet. Bokföringsenhetens uppgifter hör i sin helhet till enheten för administrativa tjänster, men varje myndighet beslutar om sina egna anslag och sin egen verksamhet. Bestämmelser om fördelningen av beredningsansvaret skulle precisera denna helhet, och bestämmelsen har således ingen självständig betydelse vad gäller myndigheternas oberoende.

I övrigt är utgångspunkten den att en tjänsteman vid en specialmyndighet bereder ärenden som ska avgöras av specialmyndigheten och en tjänsteman vid enheten för administrativa tjänster ärenden som hör till behörigheten för direktören för enheten för administrativa tjänster.

Enligt paragrafens 2 mom. kan det genom förordning av statsrådet föreskrivas att vissa frågor också kan föredras för myndigheten från enheten för administrativa tjänster. Bemyndigandet att utfärda förordning ska gälla föredragning av sådana ärenden som hör till enhetens ansvarsområde enligt 3 §, men som på grund av ärendenas natur ska avgöras av en myndighet. Sådana kan till exempel vara tjänstemannarättsliga åtgärder.

Initiativ i ärenden som en tjänsteman vid enheten för administrativa tjänster lägger fram för chefen för en specialmyndighet ska alltid tas av myndighetschefen. Chefen ska ha behörighet att besluta om ett ärende ska föredras från en myndighet eller enheten för administrativa tjänster. Fördelen med föredragning från enheten för administrativa tjänster är att tjänstemännen vid enheten för administrativa tjänster är förtrogna med administrativa frågor.

Enligt 3 mom. kan bestämmelser om organiseringen av verksamheten vid enheten för administrativa tjänster och om beslutanderätten i enhetens interna ärenden tas in i arbetsordningen för enheten för administrativa tjänster, som ges av direktören. I arbetsordningen kan det utfärdas bestämmelser om hur verksamheten vid enheten för administrativa tjänster ska ordnas i praktiken, bland annat om fördelningen av uppgifter, ordnandet av vikariat och personalens övriga uppgifter. Arbetsordningen ska inte gälla ämbetsverkets övriga delar. Särskilda bestämmelser om specialmyndigheternas arbetsordningar finns i lagarna om respektive specialmyndighet.

10 §. Vissa tjänstemannarättsliga åtgärder. Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa åtgärder enligt statstjänstemannalagen som enligt statstjänstemannaförordningen hör till chefen för ett ämbetsverk. Syftet med paragrafen är att överföra den tjänstemannarättsliga behörigheten för myndighetschefer till justitieministeriet i dessa ärenden. Detta betonar att myndighetscheferna är oberoende av ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster och därmed också av varandra, vilket är viktigt för att säkerställa den oberoende tillsyn som tillsynsmyndigheterna utövar över varandra och ämbetsverket.

Enligt 18 § 3 punkten i statstjänstemannaförordningen beviljas bisysslotillstånd, om inte något annat föreskrivs någon annanstans, till andra tjänstemän än ministerietjänstemän samt till chefer för ämbetsverk som lyder direkt under ett ministerium av det ämbetsverk vid vilket de är anställda eller under vilket de lyder. Tills vidare har myndighetschefer beviljats bisysslotillstånd av justitieministeriet. I fortsättningen kan det tolkas att bisysslotillstånd beviljas av direktören för enheten för administrativa tjänster, om inte något annat föreskrivs. Enligt 19 § i tjänstemannaförordningen ska en bisyssla anmälas till samma instans.

Enligt 20 § 1 mom. i statstjänstemannaförordningen fattas beslut om utnämning till tjänsteman i tjänsteförhållande för viss tid om högst ett år med stöd av 9 § 1 mom. i statstjänstemannalagen av respektive ämbetsverk – alltså också i fråga om de tjänster och tjänsteförhållanden där den utnämmande myndigheten annars är statsrådet. Myndighetschefernas föreskrifter meddelas då av ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Enligt 39 § 1 mom. i statstjänstemannaförordningen fattas beslut om varning som ges en tjänsteman, om permittering av en tjänsteman och om ändring av ett tjänsteförhållande till tjänsteförhållande på deltid av respektive ämbetsverk, om inte något annat föreskrivs i lag eller förordning. Beslut om de åtgärder enligt denna bestämmelse som gäller myndighetschefer fattas således av ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen, om inte något annat föreskrivs.

Enligt 1 mom. beviljas chefen för en specialmyndighet bisysslotillstånd och anmälan om bisyssla tas emot av justitieministeriet. Justitieministeriet ska också besluta om varning till chefen för en specialmyndighet, permittering av en sådan chef och ombildning av hans eller hennes tjänsteförhållande till ett tjänsteförhållande på deltid. Att till exempel föreskriva att en varning ska ges av någon annan än ledningen för ämbetsverket och i praktiken ledningen för enheten för administrativa tjänster skulle betona att direktören för enheten för administrativa tjänster inte har arbetsledningsrätt i fråga om myndighetschefernas uppgifter.

Enligt 2 mom. ska beslut om utnämning av en chef för en specialmyndighet med stöd av 9 § 1 mom. i statstjänstemannaförordningen till ett tjänsteförhållande för viss tid om högst ett år fattas av justitieministeriet. Så är det också nu, eftersom myndigheterna är förvaltning som är direkt underställd justitieministeriet eller i anslutning till det. Utnämningsbehörighet för tjänsteförhållanden för viss tid som varar över ett år har enligt 20 § 2 momentet i statstjänstemannaförord-

ningen den myndighet som skulle utnämna till motsvarande tjänst. Cheferna för en specialmyndighet utnämns således även i fortsättningen av statsrådet till ett tjänsteförhållande för viss tid som varar över ett år.

11 §. Ikraftträdande. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

12 §. Övergångsbestämmelser. I paragrafen föreskrivs om övergångsarrangemang som gäller personalen och tjänster.

I 1 mom. finns en hänvisning till bestämmelserna om organisationsförändring i statstjänstemannalagen. Tjänsterna vid barnombudsmannens byrå, dataombudsmannens byrå, diskrimineringsombudsmannens byrå, Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna, jämställdhetsombudsmannens byrå, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistnämnden, Olycksutredningscentralen, rättegångsbiträdesnämnden, underrättelsetillsynsombudsmannafunktionen, äldreombudsmannen och de tjänstemän som utnämnts till tjänsterna överförs till verket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. Detsamma gäller gällande tjänsteförhållanden för viss tid.

Tjänsterna och tjänsteförhållandena för viss tid samt innehavarna överförs till tjänster och anställda vid den specialmyndighet där de varit vid tidpunkten för överföringen, det vill säga precis innan lagen träder i kraft. Tjänsterna blir således inte ämbetsverkets gemensamma tjänster. Detta motsvarar bestämmelsen i 2 § 3 mom. i den föreslagna lagen, enligt vilken de nya tjänsterna inrättas antingen vid specialmyndigheten eller vid enheten för administrativa tjänster.

Enligt 2 mom. kan justitieministeriet innan lagen träder i kraft inrätta en tjänst som direktör för enheten för administrativa tjänster. Statsrådet har behörighet att utnämna direktören, och därmed kan åtgärder för att utnämna direktören vidtas genast när lagen har blivit stadfäst och tjänsten har inrättats. För att enheten för administrativa tjänster ska ha de tjänster som behövs mest genast när den inleder sin verksamhet, får justitieministeriet enligt bestämmelsen innan lagen träder i kraft inrätta och tillsätta också andra tjänster som är nödvändiga för att ämbetsverket ska kunna inleda sin verksamhet. Om möjligt kan justitieministeriet vid tillsättandet av nya tjänster höra den blivande direktören, om denne redan har utsetts.

7.2 Lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser

8 §. Olycksutredningscentralen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att Olycksutredningscentralen finns i anslutning till justitieministeriet. Centret ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att centret finns inom justitieministeriets förvaltningsområde.

9 §. Centralens organisation. I 2 mom. preciseras behörigheten att utnämna andra tjänstemän än direktören. Direktören utnämner Olycksutredningscentralens tjänstemän och anställer övrig personal.

7.3 Lagen om diskrimineringsombudsmannen

1 §. Diskrimineringsombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att diskrimineringsombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en diskrimineringsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.4 Lagen om barnombudsmannen

1 §. Barnombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att barnombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en barnombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.5 Lagen om jämställdhetsombudsmannen

1 §. Jämställdhetsombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att jämställdhetsombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en jämställdhetsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.6 Dataskyddslagen

8 §. Dataombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att dataombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en dataombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.7 Lagen om övervakning av underrättelseverksamheten

5 §. Underrättelsetillsynsombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att underrättelsetillsynsombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till dataombudsmannens byrå, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en underrättelsetillsynsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.8 Lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon

1 §. I 1 mom. stryks omnämmandet av att konkursombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet. Konkursombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till justitieministeriet, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en konkursombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.9 Lagen om äldreombudsmannen

1 §. Äldreombudsmannen. I 1 mom. stryks omnämmandet av att äldreombudsmannen finns i anslutning till diskrimineringsombudsmannens byrå. Ombudsmannen ska i fortsättningen inte finnas i anslutning till diskrimineringsombudsmannens byrå, utan vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I paragrafen föreskrivs att det finns en äldreombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

7.10 Lagen om rättegångsbiträden med tillstånd

5 b §. *Rättegångsbiträdesnämndens personal.* I 1 mom. finns bestämmelser om rättegångsbiträdesnämndens personal. Nämnden har i praktiken haft en föredragande med uppdraget som huvudsyssla och en samordnare. Nämnden kan enligt bestämmelsen ha föredragande med uppgiften som huvud- eller bisyssla och annan personal.

I 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för nämndens föredragande. Föredragande ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Innehavarna av en tjänst som föredragande har i praktiken även nu varit juris magister. Det föreslagna behörighetsvillkoret behövs på grund av nämndens ansvarsområde.

I 3 mom. föreskrivs om nämndens behörighet att utnämna sin egen personal.

7.11 Lagen om konsumenttvistenämnden

8 §. Behörighet att utnämna och förordna. I 1 mom. preciseras konsumenttvistenämndens utnämningsbehörighet. Nämnden utnämner själv annan personal än ordföranden och vice ordföranden.

7.12 Domstolslagen

19 a kap. **Domstolsverket**

12 §. Övrig personal. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. där Domstolsverkets utnämningsbehörighet preciseras. Domstolsverket utnämner eller anställer annan personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande än ämbetsverkets överdirektör på det sätt som närmare bestäms i arbetsordningen.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I den föreslagna lagen om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen ingår bemyndiganden att utfärda förordning i 6 § 3 mom. samt 9 § 1 och 2 mom.

Genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om behörighetsvillkoren för direktören för enheten för administrativa tjänster (6 §). Närmare bestämmelser om fördelningen av beredningsansvaret mellan en specialmyndighet och enheten för administrativa tjänster i ärenden som gäller planering och rapportering av verksamheten och ekonomin får också utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet får dessutom utfärdas bestämmelser om att ett visst ärende som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster kan föredras för en myndighet också från enheten för administrativa tjänster (9 §).

Avsikten är att de bestämmelser på förordningsnivå som gäller ämbetsverket ska träda i kraft samtidigt som den föreslagna lagen. Statsrådet ska utfärda en förordning om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen.

Justitieministeriet har enligt statstjänstemannaförordningen med undantag för äldreombudsmannen behörighet att inrätta, dra in, ändra och överföra alla tjänster vid de myndigheter som ska överföras till det nya ämbetsverket. Det är motiverat att ändra 3 § 2 mom. 1 punkten i statstjänstemannaförordningen från lagens ikraftträdande så att justitieministeriets behörighet att reglera tjänster också gäller det nya ämbetsverket. Senast i detta skede bör även tjänsten som äldreombudsman överföras till justitieministeriets behörighet.

I 28 § i statstjänstemannaförordningen föreskrivs med stöd av 26 § i statstjänstemannalagen om tjänsterna inom den högsta statsledningen. I 2 mom. i förordningen räknas det upp vilka chefs-tjänster vid de ämbetsverk som är underställda ministerierna som inte är tjänster inom den högsta statsledningen. I 1 mom. räknas bland annat upp tjänster som direktör för Olycksutredningscentralen, dataombudsman, underrättelsetillsynsombudsman, jämställdhetsombudsman, diskrimineringsombudsman och barnombudsman. Till punkten bör fogas en tjänst som direktör för enheten för administrativa tjänster vid ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen, eftersom avsikten inte är att tjänsten ska vara en tjänst inom den högsta statsledningen.

Bestämmelser om arbetsgivartjänstemän finns i 10 § i förordningen om statens tjänstekollektivavtal. Det är motiverat att direktören för ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen är en arbetsgivartjänsteman, och därför bör 10 § i förordningen ses över från och med lagens ikraftträdande.

Bestämmelser om justitieministeriets verksamhetsområde och organisation finns i statsrådets förordning om justitieministeriet. Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen ska fogas till 2 § i förordningen som gäller ämbetsverk, anstalter och organ som hör till justitieministeriets verksamhetsområde.

Inrättandet av ämbetsverket medför små ändringsbehov också i justitieministeriets arbetsordning, som har utfärdats genom förordning av justitieministeriet.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

Propositionen har inte samband med andra propositioner.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den. I budgetpropositionen föreslås att det till beslutsdelen under moment 25.01.03 Omkostnader för myndigheter som verkar i anslutning till justitieministeriet fogas ett tillägg om att anslaget under momentet också får användas till utgifter för beredningen av inrättandet av ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen. I propositionen har det bedömts att reformen medför utgifter av engångsnatur i synnerhet för ändringar i servicecentrens informationssystem 2024.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Allmänt

Propositionen hänför sig till grundlagens 119 § om statsförvaltningen samt 6, 10, 21 och 22 § om de grundläggande fri- och rättigheterna och tryggheten av dem. I propositionen skulle också beaktas grundlagens 80 § som gäller författningsnivå.

11.2 Allmänna grunder för statsförvaltningens organ

Enligt 119 § 1 mom. i grundlagen kan till statens centralförvaltning höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Enligt 119 § 2 mom. i grundlagen ska de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning ska likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning.

Enligt regeringens proposition med förslag till grundlag (RP 1/1998 rd) avses med statens centralförvaltning den förvaltning som regionalt täcker hela landet och de förvaltningsenheter som centraliserat sköter därtill hörande uppgifter. Inom centralförvaltningen kan det finnas ämbetsverk, inrättningar och organ som lyder direkt under ministerierna eller annars hör till deras förvaltningsområde.

Med allmänna grunder för organ avses enligt propositionen närmast enhetens namn, verksamhetsområde, huvudsakliga uppgifter och behörighet. Det är enligt förarbetena till grundlagen fråga om utövning av offentlig makt till exempel när man kan fatta beslut om individens rättigheter och skyldigheter eller använda tvångsmedel eller annars ingripa i individens grundläggande fri- och rättigheter.

Propositionen gäller inrättande av ett nytt verk inom justitieministeriets förvaltningsområde. Det föreslås att 11 myndigheter samlas till det nya ämbetsverket. Bestämmelser om deras uppgifter och ställning finns redan i gällande författningar. Till myndigheternas uppgifter hör utövning av offentlig makt, för en del mer och för en del mindre. Eftersom det ämbetsverk som föreslås bli inrättat ska bestå av myndigheter som utövar offentlig makt, ska bestämmelser om det utfärdas genom lag. Den valda författningsnivån behövs också för att stärka myndigheternas oberoende och självständighet i den organisation som ska inrättas på lagnivå.

Genom den föreslagna organisationslagen föreskrivs det bland annat om ämbetsverkets namn och om uppgifterna och befogenheterna vid dess enhet för administrativa tjänster. I fråga om uppgifterna och behörigheten för de specialmyndigheter som hör till ämbetsverket gäller vad som föreskrivs om dem någon annanstans i lag. I den föreslagna lagen preciseras specialmyndigheternas administrativa behörighet i förhållande till det ämbetsverk som ska inrättas. Det har ansetts nödvändigt att lyfta upp behörighetsfördelningen inom ämbetsverket och uppgifterna för enheten för administrativa tjänster på lagnivå på grund av specialmyndigheternas oberoende ställning.

Enligt propositionen ska ämbetsverket höra till justitieministeriets förvaltningsområde. Justitieministeriet ska i enlighet med 68 § 1 mom. inom sitt ansvarsområde svara för att förvaltningen fungerar som sig bör. Genom den föreslagna lagen överförs vissa förvaltningsuppgifter som för närvarande hör till justitieministeriet till det nya ämbetsverket. Detta gäller inte uppgifter som enligt 65 § i grundlagen hör till statsrådet.

Specialmyndigheternas verksamhetsområde är hela landet, vilket innebär att verksamhetsområdet för det nya verk som ska inrättas är detsamma. Eftersom ämbetsverkets uppgifter ska vara specialmyndigheternas uppgifter, ska de i förhållande till medborgarna skötas på samma sätt genom tillgodoseende av tjänster och de språkliga rättigheterna som med stöd av gällande lagstiftning om specialmyndigheterna. Bestämmelser om myndigheternas verksamhetsställen har inte utfärdats genom förordning, och bestämmelser om detta ska inte heller utfärdas i den förordning som utfärdas med stöd av den nu föreslagna lagen.

En central utgångspunkt för propositionen är att ordna de administrativa stödtjänsterna för specialmyndigheterna så att myndigheterna behåller sin nuvarande oberoende och självständiga ställning, vilket förutsätts av dem även i internationella bestämmelser och överenskommelser. Överföringen av skötseln av vissa administrativa myndighetsärenden från statsrådet till det nya ämbetsverket understryker deras yttre oberoende.

11.3 Grundläggande fri- och rättigheter

Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt 6 § 3 mom. ska barn bemötas som jämlika individer och ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Enligt 6 § 4 mom. främjas jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet enligt vad som närmare bestäms genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag.

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Av de myndigheter som ska slås samman med det nya ämbetsverket har i synnerhet dataombudsmannen, underrättelsetillsynsombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, jämställdhetsombudsmannen, barnombudsmannen och äldreombudsmannen till uppgift att övervaka och främja tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheter som nämns ovan. Syftet med inrättandet av ämbetsverket är att främja en effektiv organisering av ombudsmännens förvaltning, vilket förbättrar förutsättningarna för en högklassig och effektiv skötsel och utveckling av deras lagenliga grundläggande uppgifter. Detta främjar för sin del det allmännas möjligheter att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses, vilket 22 § i grundlagen förutsätter, och förbättrar vars och ens rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en behörig myndighet, vilket 21 § 1 mom. i grundlagen förutsätter.

De uppgifter som föreskrivs för ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster begränsar inte specialmyndigheternas behörighet.

11.4 Författningsnivå

Enligt 80 § i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Enligt regeringspropositionen gäller klausulen också grunderna för tjänstemännens rättsliga ställning. Det föreslås att bestämmelser om direktören för ämbetsverkets enhet för administrativa tjänster och hans eller hennes beslutanderätt tas in i lagen på samma sätt som bestämmelser om myndighetschefer finns på lagnivå. Dessutom tillämpas stats-tjänstemannalagen på direktören och ämbetsverkets övriga tjänstemän. Den som utfärdar förordning kan enligt förarbetena till grundlagen bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser om sådana detaljfrågor av mindre betydelse som sammanhänger med individens rättigheter och skyldigheter. Enligt den föreslagna lagen utfärdas bestämmelser om behörighetsvillkoren för direktören genom förordning.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande. Utgångspunkten enligt förarbetena till lagen är den att statsrådets allmänna sammanträde utfärdar förordningar om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om andra ärenden vilkas betydelse kräver det. Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor av mer teknisk natur och om frågor som har ringa samhällelig eller politisk betydelse.

I den nu föreslagna lagen bemyndigas statsrådet att utfärda förordning, eftersom det är fråga om bland annat fördelningen av beredningsansvaret mellan en specialmyndighet och enheten för administrativa tjänster och föredragning av ärenden som hör till enhetens ansvarområde. Eftersom det vid organiseringen av ämbetsverket också är fråga om ställningen för de oberoende och självständiga specialmyndigheterna, kan de bestämmelser som utfärdas med stöd av bemyndigandet att utfärda förordning inte anses vara av teknisk natur. Bemyndigandet att utfärda förordning anvisas därför statsrådet och inte justitieministeriet.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Ämbetsverkets organisation

Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen är ett ämbetsverk inom justitieministeriets förvaltningsområde, där följande självständiga och oberoende specialmyndigheter är verksamma:

- 1) konkursombudsmannen,
- 2) konsumenttvistenämnden,
- 3) barnombudsmannen,
- 4) rättegångsbiträdesnämnden,
- 5) Olycksutredningscentralen,
- 6) jämställdhetsombudsmannen,
- 7) underrättelsetillsynsombudsmannen,
- 8) dataombudsmannen,
- 9) äldreombudsmannen,
- 10) diskrimineringsombudsmannen,
- 11) Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta nationerna.

Vid ämbetsverket finns dessutom en enhet för administrativa tjänster.

2 §

Specialmyndigheternas ställning

Det finns särskilda bestämmelser om specialmyndigheterna och deras ställning, uppgifter och behörighet.

Varje specialmyndighet avgör de ärenden som gäller dess personal, anslag och övriga verksamhet, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Tjänsterna inrättas vid specialmyndigheten eller vid enheten för administrativa tjänster.

3 §

Uppgifter för enheten för administrativa tjänster

Enheten för administrativa tjänster har till uppgift att sköta ordnandet av stödtjänster för specialmyndigheterna.

Enheten för administrativa tjänster ska särskilt

- 1) sköta bokföringsenhetens uppgifter samt tjänster för ekonomiförvaltningen,
- 2) sköta tjänster för ämbetsverkets personaladministration och stödet för personalutveckling,
- 3) stödja myndigheterna vid beredningen av arbetsgivaruppgifter,
- 4) sköta serviceavtal som gäller ämbetsverkets informationsförvaltning samt hanteringen och utvecklingen av gemensamma informationsförvaltningstjänster,

5) stödja ordnandet av myndigheternas upphandling och sköta genomförandet av gemensam upphandling,

6) stödja myndigheterna vid ordnandet av intern kontroll, riskhantering, säkerhet och beredskap,

7) stödja myndigheterna vid ordnandet av informationssäkerhet och tillhandahålla myndigheterna dataskyddsombudets tjänster,

8) sköta ärenden som gäller ämbetsverkets lokaler och ordnandet av lokalbundna tjänster till den del saken inte faller under justitieministeriets behörighet,

9) ordna tjänster för utveckling av verksamheten.

Enheten för administrativa tjänster deltar i samarbetet inom sitt ansvarsområde och sköter beredningen och samordningen av sådana ärenden som gäller ämbetsverket och som inte hör till ansvarsområdet för en specialmyndighet. Enheten för administrativa tjänster sköter kommunikationen inom sitt ansvarområde.

4 §

Informationshantering och arkivbildning

Enheten för administrativa tjänster sköter informationshanteringen i de administrativa ärenden som hör till dess ansvarsområde samt de anknyttande uppgifter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Varje specialmyndighet sköter sin egen informationshantering samt de uppgifter som hör till arkivbildaren och den personuppgiftsansvarige, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag.

Enheten för administrativa tjänster sörjer för organiseringen av ämbetsverkets allmänna uppgifter i samband med informationshantering och arkivbildning och för behövligt samarbete med specialmyndigheterna.

5 §

Serviceplan

Enheten för administrativa tjänster ska utreda specialmyndigheternas servicebehov och i samarbete med dem bereda enhetens serviceplan.

I serviceplanen ska anges de stöd- och utvecklingstjänster som enheten ordnar och de produkter som ska skaffas genom gemensam upphandling. I serviceplanen ska också anges de allmänna principerna för andra sådana tjänster som enheten producerar och finansieringen av dem, om vilka det avtalas separat med specialmyndigheterna.

Serviceplanen behandlas i ämbetsverkets styrgrupp. Justitieministeriet godkänner serviceplanen för fyra år i sänder i samband med resultatavtalet för enheten för administrativa tjänster.

6 §

Ledningen av enheten för administrativa tjänster

Chef för enheten för administrativa tjänster är en direktör som svarar för utvecklingen av enhetens verksamhet, uppnåendet av resultatmålen och ordnandet av samarbetet med specialmyndigheterna. Dessutom har enheten ett behövligt antal andra anställda.

Direktören för enheten för administrativa tjänster utnämns av statsrådet för högst fem år i sänder.

Direktören utnämner den övriga personalen vid enheten för administrativa tjänster.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för direktören utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Styrgrupp

Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen har en styrgrupp som består av specialmyndigheternas chefer, eller en av chefen utsedd tjänsteman vid specialmyndigheten, samt direktören för enheten för administrativa tjänster. Direktören för enheten för förvaltnings-tjänster är ordförande för styrgruppen.

I styrgruppen behandlas organiseringen av uppgifterna för enheten för administrativa tjänster och kvalitetsuppföljningen vid enheten samt de viktigaste administrativa ärendena och anknyttande utvecklingsriktlinjer. I styrgruppen kan också andra gemensamma frågor behandlas.

I styrgruppen behandlas inte ärenden som hör till specialmyndigheternas ansvarsområde. Styrgruppen har ingen självständig beslutanderätt.

8 §

Beslutanderätt för direktören för enheten för administrativa tjänster

Direktören för enheten för administrativa tjänster avgör ärenden som gäller

- 1) ekonomistadgan och organiseringen och fullgörandet av bokföringsenhetens uppgifter,
- 2) genomförande av de tjänster som enheten för administrativa tjänster tillhandahåller, gemensam upphandling och avtal om dessa,
- 3) användningen av det anslag som beviljats enheten för administrativa tjänster samt planering, uppföljning och resultatmål som gäller dess ekonomi,
- 4) avtal om lokaler i andra ärenden än sådana som omfattas av justitieministeriets behörighet,
- 5) samarbete i ärenden som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster,
- 6) ramplanen för företagshälsovården och det allmänna ordnandet av företagshälsovården,
- 7) informationshantering, arkivbildning och den personuppgiftsansvariges uppgifter i verksamhet som enheten för administrativa tjänster ansvarar för,
- 8) beredning och samordning av sådana ärenden som gäller ämbetsverket och som inte hör till ansvarsområdet för en specialmyndighet,
- 9) interna ärenden vid enheten för administrativa tjänster, om det inte i enhetens arbetsordning bestäms att ärendet ska avgöras av någon annan tjänsteman.

Ekonomistadgan ska behandlas i styrgruppen innan den godkänns.

Cheferna för specialmyndigheterna och direktören för enheten för administrativa tjänster kan tillsammans utfärda verksamhetsanvisningar, lagstadgade planer och andra motsvarande handlingar som gäller hela ämbetsverket utom bokföringsenheten, eller ingå samarbetsavtal.

9 §

Beredningsansvarets fördelning

Närmare bestämmelser om fördelningen av beredningsansvaret mellan en specialmyndighet och enheten för administrativa tjänster i ärenden som gäller planering och rapportering av verksamheten och ekonomin får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet får det dessutom utfärdas bestämmelser om att ett visst ärende som hör till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster också kan föredras för en specialmyndighet från enheten för administrativa tjänster. Ett sådant ärende tas upp till behandling vid enheten för administrativa tjänster på initiativ av chefen för specialmyndigheten.

Bestämmelser om organiseringen av verksamheten vid enheten för administrativa tjänster och om beslutanderätten i enhetens interna ärenden kan tas in i arbetsordningen för enheten för administrativa tjänster. Arbetsordningen ges av direktören för enheten för administrativa tjänster.

10 §

Vissa tjänstemannarättsliga åtgärder

I fråga om chefen för en specialmyndighet beviljas bisysslotillstånd enligt 18 § i statstjänstemannalagen (750/1994) och tas anmälningar om bisyssla emot av justitieministeriet. Justitieministeriet beslutar också om varning till en sådan chef, om permittering av en sådan chef och om ombildning av hans eller hennes tjänsteförhållande till ett tjänsteförhållande på deltid.

Beslut om utnämning av en chef för en specialmyndighet med stöd av 9 § 1 mom. i statstjänstemannalagen till ett tjänsteförhållande för viss tid om högst ett år fattas av justitieministeriet.

11 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

12 §

Övergångsbestämmelser

Bestämmelser om ställningen för personal i tjänsteförhållande finns i 5 a–5 c § i statstjänstemannalagen. Tjänsterna och tjänsteinnehavarna övergår vid ikraftträdande av denna lag till det ämbetsverk som inrättas så att de blir tjänster och personal vid den specialmyndighet där de var vid övergångstidpunkten. Detsamma gäller tjänsteförhållanden för viss tid.

Justitieministeriet kan före ikraftträdande av denna lag inrätta en tjänst som direktör för enheten för administrativa tjänster. Justitieministeriet kan före ikraftträdandet av denna lag också inrätta och tillsätta andra tjänster som är nödvändiga för att ämbetsverket ska kunna inleda sin verksamhet.

2.

Lag

om ändring av 8 och 9 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011) 8 § 1 mom. och 9 § 2 mom. som följer:

8 §

Olycksutredningscentralen

För säkerhetsutredningar finns inom justitieministeriets förvaltningsområde Olycksutredningscentralen. Centralen utför sina uppgifter självständigt och oberoende.

9 §

Centralens organisation

Direktören ska leda, övervaka och utveckla verksamheten vid Olycksutredningscentralen och svara för verksamhetens kvalitet och resultat. Direktören utnämns av statsrådet. Direktören utnämner Olycksutredningscentralens tjänstemän och anställer övrig personal.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om diskrimineringsombudsmannen (1326/2014) 1 § 1 mom. som följer:

1 §

Diskrimineringsombudsmannen

För främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering finns det en diskrimineringsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om barnombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om barnombudsmannen (1221/2004) 1 § 1 mom., sådant det lyder i lag
1348/2014, som följer:

1 §

Barnombudsmannen

För att säkerställa att barnens ställning och rättigheter beaktas i lagstiftningen och i det samhälleliga beslutsfattandet finns det en barnombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) 1 § 1 mom. som följer:

1 §

Jämställdhetsombudsmannen

För de uppgifter som föreskrivs i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986), nedan jämställdhetslagen, finns det en jämställdhetsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde. Statsrådet utnämner jämställdhetsombudsmannen för högst fem år i sänder.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

6.

Lag

om ändring av 8 § i dataskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i dataskyddslagen (1050/2018) 8 § 1 mom. som följer:

8 §

Dataombudsmannen

Dataombudsmannen är den nationella tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen.
Dataombudsmannen finns inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten (121/2019) 5 § 1 mom. som
följer:

5 §

Underrättelsetillsynsombudsmannen

För laglighetskontrollen av underrättelseverksamheten finns det en underrättelsetillsynsombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon (109/1995) 1 § 1 mom. som
följer:

1 §

För övervakning av förvaltningen av konkursbon finns det en konkursombudsman inom ju-
stitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om äldreombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om äldreombudsmannen (753/2021) 1 § 1 mom. som följer:

1 §

Äldreombudsmannen

För förbättrande av de äldres ställning och för främjande av de äldres rättigheter finns det en äldreombudsman inom justitieministeriets förvaltningsområde.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av lagen om rättegångsbiträden med tillstånd

I enlighet med riksdagens beslut
föres till lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011) en ny 5 b § som följer:

5 b §

Rättegångsbiträdesnämndens personal

Rättegångsbiträdesnämnden kan ha föredragande med uppgiften som huvud- eller bisyssla och annan personal.

Föredragande ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Rättegångsbiträdesnämnden utnämner sin personal.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om konsumenttvistenämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) rubriken för 8 § och 8 § 1 mom. som
följer:

8 §

Behörighet att utnämna och förordna

Nämndens ordförande och vice ordförande utnämns av statsrådet. Konsumenttvistenämnden
utnämner den övriga personalen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 19 a kap. 12 § i domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 19 a kap. 12 § i domstolslagen (673/2016), sådan paragrafen lyder i lag 209/2019,
ett nytt 2 mom. som följer:

19 a kap.

Domstolsverket

12 §

Övrig personal

Den övriga personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande utnämns eller anställs av överdirektören eller någon annan som hör till verkets personal i enlighet med arbetsordningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 9 oktober 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

2.

Lag

om ändring av 8 och 9 § i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om säkerhetsutredning av olyckor och vissa andra händelser (525/2011) 8 § 1 mom. och 9 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

8 §

Olycksutredningscentralen

För säkerhetsutredningar finns i anslutning till justitieministeriet Olycksutredningscentralen. Centralen utför sina uppgifter självständigt och oberoende.

Olycksutredningscentralen ska utreda sådana olyckor och tillbud som avses i 2 § 1–3 mom. Dessutom ska centralen

1) dra försorg om allmän organisation, planering, styrning, information och tillsyn som gäller säkerhetsutredningar,

2) utbilda personer som lämpar sig att vara utredare,

3) upprätthålla beredskap att snabbt inleda utredningar,

4) sköta det internationella samarbete som gäller säkerhetsutredningar,

5) ge säkerhetsrekommendationer och följa hur de iakttas.

9 §

Centralens organisation

Vid Olycksutredningscentralen finns en direktör, tjänstemän som utför säkerhetsutredningar och andra tjänstemän samt vid behov annan personal.

Direktören ska leda, övervaka och utveckla verksamheten vid Olycksutredningscentralen och svara för verksamhetens kvalitet och resultat. Direktören utnämns av statsrådet.

Föreslagen lydelse

8 §

Olycksutredningscentralen

För säkerhetsutredningar finns *inom justitieministeriets förvaltningsområde* Olycksutredningscentralen. Centralen utför sina uppgifter självständigt och oberoende.

Olycksutredningscentralen ska utreda sådana olyckor och tillbud som avses i 2 § 1–3 mom. Dessutom ska centralen

1) dra försorg om allmän organisation, planering, styrning, information och tillsyn som gäller säkerhetsutredningar,

2) utbilda personer som lämpar sig att vara utredare,

3) upprätthålla beredskap att snabbt inleda utredningar,

4) sköta det internationella samarbete som gäller säkerhetsutredningar,

5) ge säkerhetsrekommendationer och följa hur de iakttas.

9 §

Centralens organisation

Vid Olycksutredningscentralen finns en direktör, tjänstemän som utför säkerhetsutredningar och andra tjänstemän samt vid behov annan personal.

Direktören ska leda, övervaka och utveckla verksamheten vid Olycksutredningscentralen och svara för verksamhetens kvalitet och re-

Gällande lydelse

Olycksutredningscentralen har en arbetsordning som fastställs av direktören. I arbetsordningen ska det finnas bestämmelser om centralens organisation, personalens uppgifter, handläggning och avgörande av ärenden och om annan allmän organisering av verksamheten.

Föreslagen lydelse

sultat. Direktören utnämns av statsrådet. *Direktören utnämner Olycksutredningscentralens tjänstemän och anställer övrig personal.*

Olycksutredningscentralen har en arbetsordning som fastställs av direktören. I arbetsordningen ska det finnas bestämmelser om centralens organisation, personalens uppgifter, handläggning och avgörande av ärenden och om annan allmän organisering av verksamheten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om diskrimineringsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om diskrimineringsombudsmannen (1326/2014) 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Diskrimineringsombudsmannen

För främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering finns det en diskrimineringsombudsman i anslutning till justitieministeriet.

Diskrimineringsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Föreslagen lydelse

1 §

Diskrimineringsombudsmannen

För främjande av likabehandling och förebyggande av diskriminering finns det en diskrimineringsombudsman *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Diskrimineringsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om barnombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om barnombudsmannen (1221/2004) 1 § 1 mom., sådant det lyder i lag
1348/2014, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Barnombudsmannen

För att säkerställa att barnens ställning och rättigheter beaktas i lagstiftningen och i det samhälleliga beslutsfattandet finns det en barnombudsman i anslutning till justitieministeriet.

Barnombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för och utnämningen av barnombudsmannen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Föreslagen lydelse

1 §

Barnombudsmannen

För att säkerställa att barnens ställning och rättigheter beaktas i lagstiftningen och i det samhälleliga beslutsfattandet finns det en barnombudsman *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Barnombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för och utnämningen av barnombudsmannen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Jämställdhetsombudsmannen

För de uppgifter som föreskrivs i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986), nedan *jämställdhetslagen*, finns det en jämställdhetsombudsman i anslutning till justitieministeriet. Statsrådet utnämner jämställdhetsombudsmannen för högst fem år i sänder.

Jämställdhetsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Behörighetsvillkor för jämställdhetsombudsmannen är någon annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde och i praktiken visad ledarförmåga.

Föreslagen lydelse

1 §

Jämställdhetsombudsmannen

För de uppgifter som föreskrivs i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986), nedan *jämställdhetslagen*, finns det en jämställdhetsombudsman inom *justitieministeriets förvaltningsområde*. Statsrådet utnämner jämställdhetsombudsmannen för högst fem år i sänder.

Jämställdhetsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Behörighetsvillkor för jämställdhetsombudsmannen är någon annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde och i praktiken visad ledarförmåga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 8 § i dataskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i dataskyddslagen (1050/2018) 8 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

8 §

Dataombudsmannen

Dataombudsmannen är den nationella tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen. Dataombudsmannen finns i anslutning till justitieministeriet.

Dataombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Föreslagen lydelse

8 §

Dataombudsmannen

Dataombudsmannen är den nationella tillsynsmyndighet som avses i dataskyddsförordningen. Dataombudsmannen finns *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Dataombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om övervakning av underrättelseverksamheten (121/2019) 5 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

5 §

Underrättelsetillsynsombudsmannen

För laglighetskontrollen av underrättelseverksamheten finns det en underrättelsetillsynsombudsman i anslutning till dataombudsmannens byrå.

Underrättelsetillsynsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Föreslagen lydelse

5 §

Underrättelsetillsynsombudsmannen

För laglighetskontrollen av underrättelseverksamheten finns det en underrättelsetillsynsombudsman *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Underrättelsetillsynsombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon (109/1995) 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

För övervakning av förvaltningen av konkursbon finns i samband med justitieministeriet en konkursombudsman.

Konkursombudsmannen skall

1) följa verksamheten i konkursbon samt genom initiativ, råd och anvisningar främja och utveckla god boförvaltningssed,

2) övervaka att ett konkursbo sköts enligt lag och god boförvaltningssed och att boförvaltarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt,

3) vid behov sörja för att gäldenärens räkenskaper och verksamhet granskas,

4) vidta nödvändiga åtgärder då konkursombudsmannen har fått kännedom om försummelser eller missbruk eller andra omständigheter som kräver rättelse,

5) ha hand om den offentliga utredningen av konkursbon,

6) utföra andra uppgifter som i lag eller med stöd av lag påförts konkursombudsmannen.

Konkursombudsmannen skall på motsvarande sätt i tillräcklig utsträckning också följa genomförandet av företagssaneringar samt övervaka att utredarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt.

Konkursombudsmannen kan av särskilda skäl besluta att staten påtar sig ansvaret för ett aktiebolags, ett andelslags och en stiftelses likvidationskostnader. Konkursombudsmannen kan då bestämma att likvidatorn på det sätt som konkursombudsmannen närmare föreskriver skall göra en sådan utredning om bolagets, andelslagets eller stiftelsens verksamhet som motsvarar gäldenärsutredning enligt 9 kap. 2 § konkurslagen (120/2004).

Föreslagen lydelse

1 §

För övervakning av förvaltningen av konkursbon finns det en konkursombudsman *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Konkursombudsmannen skall

1) följa verksamheten i konkursbon samt genom initiativ, råd och anvisningar främja och utveckla god boförvaltningssed,

2) övervaka att ett konkursbo sköts enligt lag och god boförvaltningssed och att boförvaltarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt,

3) vid behov sörja för att gäldenärens räkenskaper och verksamhet granskas,

4) vidta nödvändiga åtgärder då konkursombudsmannen har fått kännedom om försummelser eller missbruk eller andra omständigheter som kräver rättelse,

5) ha hand om den offentliga utredningen av konkursbon,

6) utföra andra uppgifter som i lag eller med stöd av lag påförts konkursombudsmannen.

Konkursombudsmannen skall på motsvarande sätt i tillräcklig utsträckning också följa genomförandet av företagssaneringar samt övervaka att utredarna sköter sitt uppdrag på behörigt sätt.

Konkursombudsmannen kan av särskilda skäl besluta att staten påtar sig ansvaret för ett aktiebolags, ett andelslags och en stiftelses likvidationskostnader. Konkursombudsmannen kan då bestämma att likvidatorn på det sätt som konkursombudsmannen närmare föreskriver skall göra en sådan utredning om bolagets, andelslagets eller stiftelsens verksamhet som motsvarar gäldenärsutredning enligt 9 kap. 2 § konkurslagen (120/2004).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om äldreombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om äldreombudsmannen (753/2021) 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Äldreombudsmannen

För förbättrande av de äldres ställning och för främjande av de äldres rättigheter finns det en äldreombudsman i anslutning till diskrimineringsombudsmannens byrå.

Äldreombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Föreslagen lydelse

1 §

Äldreombudsmannen

För förbättrande av de äldres ställning och för främjande av de äldres rättigheter finns det en äldreombudsman *inom justitieministeriets förvaltningsområde*.

Äldreombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av lagen om rättegångsbiträden med tillstånd

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011) en ny 5 b § som följer:

Gällande lydelse
(ny)

Föreslagen lydelse
5 b §

Rättegångsbiträdesnämndens personal

Rättegångsbiträdesnämnden kan ha föredragande med uppgiften som huvud- eller bisyssla och annan personal.

Föredragande ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Rättegångsbiträdesnämnden utnämner sin personal.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om konsumenttvistenämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) rubriken för 8 § och 8 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

8 §

Utnämning och förordnande av medlemmar

Nämndens ordförande och vice ordförande utnämns av statsrådet.

Nämndens medlemmar och en ersättare för var och en av dem förordnas av justitieministeriet för fem år i sänder. Medlemmarnas mandat fortsätter tills nya medlemmar har förordnats. Om en extra medlem behövs i nämnden, förordnas denne för återstoden av mandattiden.

Medlemmar och ersättare samt föredragande med uppgiften som bisyssla får inte skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl.

Föreslagen lydelse

8 §

Behörighet att utnämna och förordna

Nämndens ordförande och vice ordförande utnämns av statsrådet. *Konsumenttvistenämnden utnämner den övriga personalen.*

Nämndens medlemmar och en ersättare för var och en av dem förordnas av justitieministeriet för fem år i sänder. Medlemmarnas mandat fortsätter tills nya medlemmar har förordnats. Om en extra medlem behövs i nämnden, förordnas denne för återstoden av mandattiden.

Medlemmar och ersättare samt föredragande med uppgiften som bisyssla får inte skiljas från sitt uppdrag utan vägande skäl.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 19 a kap. 12 § i domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 19 a kap. 12 § i domstolslagen (673/2016), sådan paragrafen lyder i lag 209/2019,
ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

19 a kap.

Domstolsverket

12 §

Övrig personal

Vid Domstolsverket finns utöver överdirektören annan personal enligt bestämmelserna i arbetsordningen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för de tjänstemän som hör till den övriga personalen kan meddelas i verkets arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Föreslagen lydelse

19 a kap.

Domstolsverket

12 §

Övrig personal

Vid Domstolsverket finns utöver överdirektören annan personal enligt bestämmelserna i arbetsordningen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för de tjänstemän som hör till den övriga personalen kan meddelas i verkets arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Den övriga personalen i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande utnämns eller anställs av överdirektören eller någon annan som hör till verkets personal i enlighet med arbetsordningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av lagen om ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen (xx/xx):

1 §

Specialmyndigheterna och enheten för administrativa tjänster utarbetar den verksamhetsberättelse om sin verksamhet som ingår i bokslutet. Enheten för administrativa tjänster sköter utarbetandet av de övriga delarna av bokslutet.

Enheten för administrativa tjänster sammanställer bokslutet, som godkänns av cheferna för specialmyndigheterna och direktören för enheten för administrativa tjänster.

2 §

Specialmyndigheterna svarar för beredningen av de resultatstyrnings- och uppföljningsdokument som gäller deras verksamhet, av dispositionsplanen för anslagen och av budgetförslaget. Enheten för administrativa tjänster stöder dem vid beredningen.

Enheten för administrativa tjänster svarar för beredningen av de dokument som avses i 1 momentet i sin egen verksamhet.

3 §

En tjänsteman vid enheten för administrativa tjänster kan för en specialmyndighet föredra ärenden som gäller

- 1) inrättande, indragning, ändring och överföring av tjänster,
- 2) skriftlig varning,
- 3) beviljande av bisysslotillstånd,
- 4) permittering eller uppsägning,
- 5) avstängning från tjänsteutövning,
- 6) bemötanden som gäller klagan och domstolsärenden som hänför sig till ansvarsområdet för enheten för administrativa tjänster, om besvaren eller klagan gäller ett ärende som avgjorts av en specialmyndighet.

En tjänsteman vid enheten för administrativa tjänster kan också för en specialmyndighet föredra andra ärenden som hör till enhetens ansvarsområde.

4 §

Behörighetsvillkor för tjänsten är högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och ledarerfarenhet.

5 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .